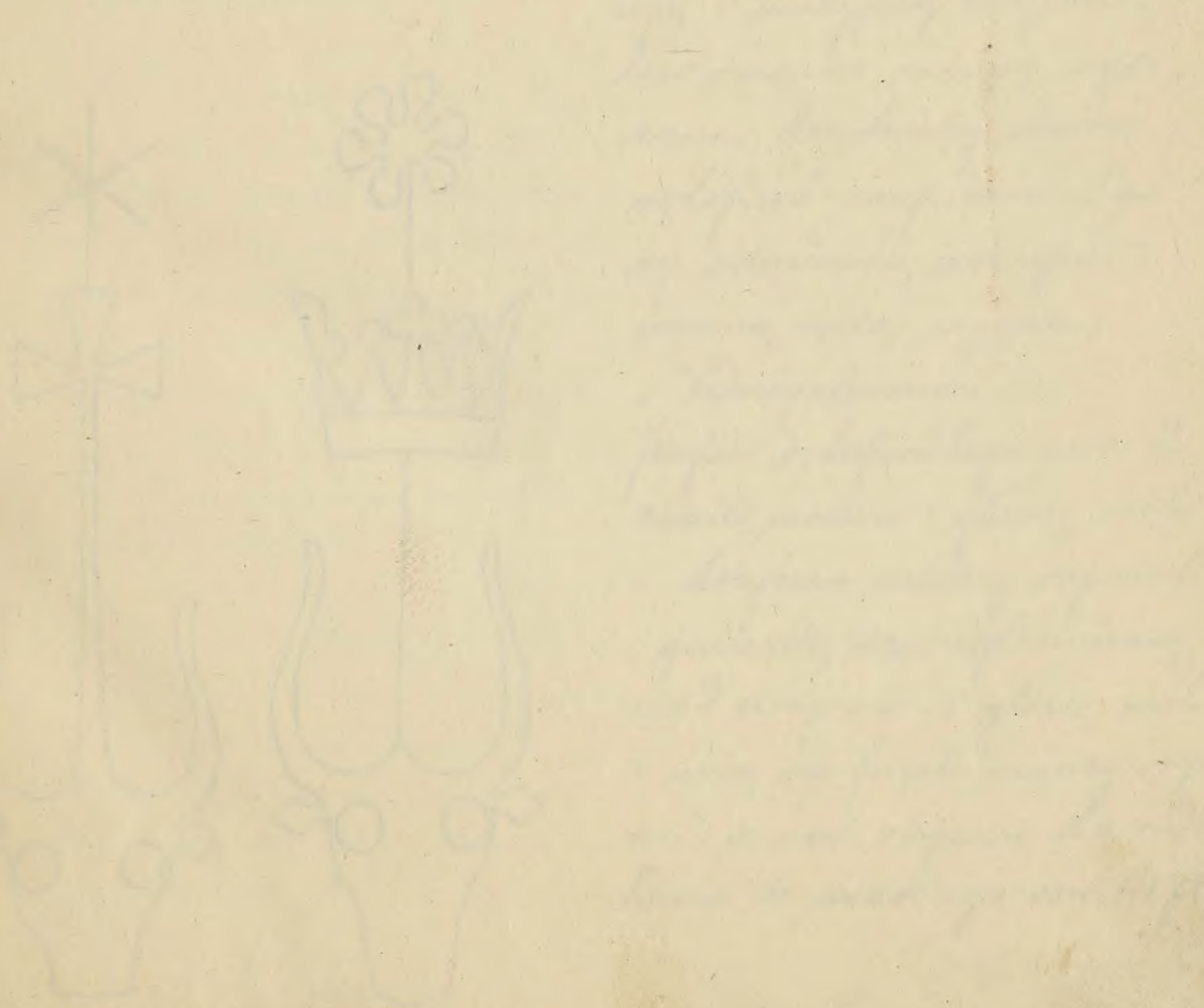
SIER. I, II, III.

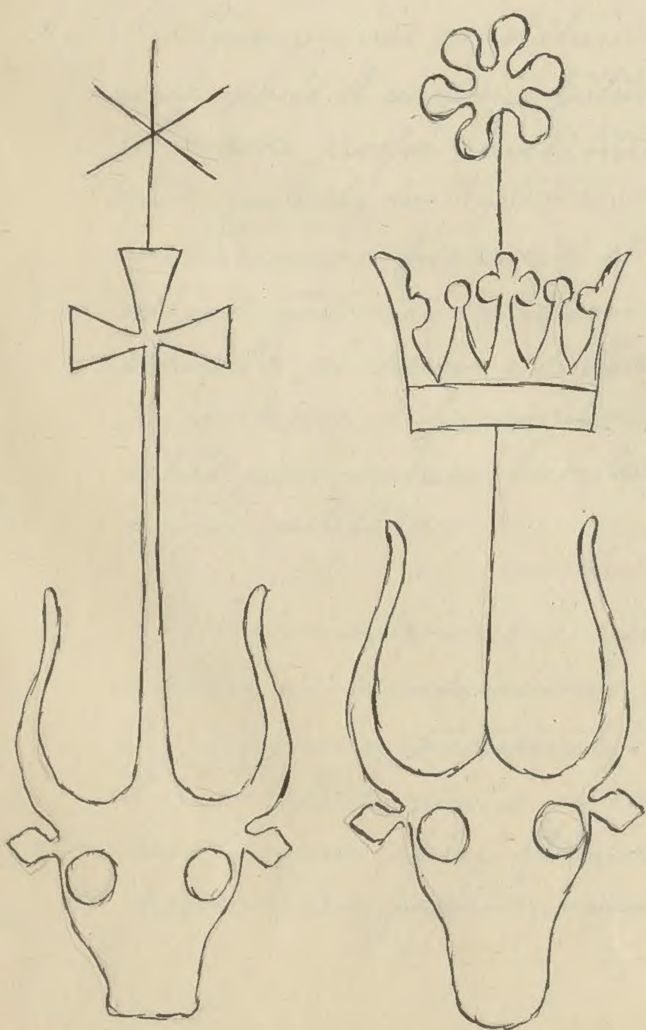

Sier. I.

Rękopis ten wraz z rękopisem Sier. II w jedną księgę oprawny, znajduje się w biblijotece hr. Wiktora Baworowskiego we Lwowie, oznaczony N. 401.

Oprawa nowa w zieloną skórę szagrynową, na wierzchniej okładce wyzłocony napis: „Fragmenta Statutorum Wiślicensium Regis Casimiri 1347".

Rękopis ten w formie małej 8vo, pisany cały jedną ręką, liczy kart 24, nie ma żadnej intytulacyi, lecz poczyna odrazu przedmowę do statutu wiślickiego a dalej podaje artykułów 90; ten ostatni niedokończony, bo na nim to jest na karcie 24 stronicy odwrotnej rękopis jest przerwany. Do pierwszych trzynastu artykułów dodane są sumy, a to w ten sposób, iż każdy artykuł kończy się odpowiednią sobie sumą. Rękopis pisany w jedną kolumnę przez całą szerokość strony. Każdy artykuł ma nagłówek wypisany minią i inicyjały artykułów również minią wypisane. Na każdej karcie rękopisu wypisano u góry odmienną, acz spółczesną ręką, wyraz: „Visclycziensia".

Papier rękopisu tego ma 2 znaki wodne: głowę wołu z krzyżem między rogami i gwiazdą sześciopromienną nad krzyżem, i głowę wołu z różą na pręcie między rogami, a nad rogami korona. Znaki te wskazują rok 1479.

Sier. I.

*) Odmienną lecz współczesną ręką.

Statuta Vyslyciensia.*)

[1, a. 1.

Non debet reprehensibile nec mirum iudicarj, si secundum temporum varietatem, consuetudines et ~~statuta~~ facta humana variantur, cum cuilibet ~~non~~ populo sufficiat ~~virium~~ virorum fortitudine pollere vel [amicorum aut] armorum pulchritudine esse ornatum, si moribus et statutis non fuerit decoratus.

Et ob hoc nos Kazimirus dei gracia rex Polonie, vna cum baronibus nostris, nutu et voluntate Dei considerantes, quod iuxta temporum antiquitatem, in terris dominio nostro subiectis plerumque cause in iudicijs non vniformiter, sed secundum capitum ~~seu~~ et animarum diuersitatem, quamuis super vno et eodem facto vario et diuersimodo ~~decidimtur~~ dedicuntur et diffiniuntur, ex qua varietate questiones seu cause plerumque post multiplices vexaciones remanent quodammodo immortales, quapropter ad laudem dei omnipotentis et beate virginis Marie tociusque curie celestis, et ad profectum, commodum et vtilitatem nostrorum subditorum, decreuimus predictorum iudiciorum seu causarum decidere et euellere varietatem, volentes et statuentes, quod deinceps perpetuis temporibus iuxta infrascripta duntaxat statuta omnes et singulj iudices terrarum nostrarum debeant et teneantur iudicare et eadem statuta districte et firmiter obseruare.**) NB Na odwrotnej stronie. ||

De constitucionibus et statutis c. primum.

[1, b.

1. (1). Cum omnes constituciones et statuta legem imponant rebus et negocijs [presentibus ac] futuris et non preteritis, volumus, vt omnes nostre constituciones, edite nunc in colloquio generalj in Wyslicia, non respiciant preterita, sed tantum ~~...~~ presencia et futura. Vnde si quis citat ad iudicium aliquem pro hereditate pro ~~ex~~ pecunia obligata et ipsum ad iudicium euocat, ~~extunc si~~ et si tunc reus in termino peremptorio non parebit, actor lucrabitur nominatam [pecuniam aut] hereditatem, pecunia reo nihilo minus restituta.

De limitibus et granicieb̄us tam fluuiorum quam hereditatum, c. II.

2. (2). Crebra altercacione inter nostros subditos super limitibus ~~in hereditatibus~~ ipsorum distinguendis, graues questiones suscitantur, ex quibus expense augentur et labori nimio interdum supponuntur discordantes. Et quia alvej fluuiorum, vt plurimum, inter hereditates ~~profluenciu~~ fluunt et habentur, vnde si que vil-

**) Tu się kończy pierwsza stronica. Zaraz poniżej ostatniego wiersza przedmowy tąż samą ręką:

pena { pyanthnadzescza III mrc.
       syemdnadzesca XIIII mrc.

le aut hereditates invicem conveniunt aliquo fluuio vel rivo ~~riuulo~~ mediante, ita, quod quelibet hereditas suam ripam tenebat illius fluminis, ad ipsam protensam, et si idem fluuius obmisso primeuo alueo diuerterit suum meatum seu ~~suo~~ defluxum per alia loca non ministerio hominis sed virtute propria, tunc primeuus alueus, vbi antea fuit decursus aque, pro veris limitibus est reputandus et ibidem de lacu illo de vtraque villa homines inhabitantes faciant licite suas piscaturas. Secus autem dicimus, si fluxus fluminis a propriis meatu per reparacionem hominis retrahatur, tunc ~~etenim~~ decursus fluminis pro terminis semper est habendus. *) [2, a.

Quod quilibet in expedicione sub vexillo suo tenetur se locare, c. III.

3. (3). Ius militale. Quidam ex nostris baronibus nobilibus cum in castris contra hostes positi fuerint, abiecto omni rubore cum nimia ~~nimia~~ strenuitate communicantes, sub nullius vexillo de nostro exercitu se locare consueuerunt, ad hunc finem, ut machinarum et propugnaculorum aut ipsius exercitus custodiam euitent et defensionem, quam ceteri fratres ipsorum sub certis vexillis locati, secundum ordinem inter ipsos ~~[illegible]~~ facere consueuerunt. Et quia turpis est pars, que suo non congruit tota ~~[illegible]~~, statuimus, vt quilibet miles aut simplex sub certo vexillo erecto cum sua stacione conquiescat, et ingruente necessitate belli et dimicacionis cum hostibus, sciat capere locum certum pro sui vexilli defensione. Aliter volumus, quod si tales amplius in nostro exercitu fuerint inuenti, per subcamerarium, sub quo degunt, captiuentur vel captiui nobis debebunt presentari, equi vero eorum eidem subcamerario pro ipsa culpa applicentur. **) [2, b.

De illis, qui recedunt de iudicio pre inopia vel rebellione c. V. [3, b.

4. (5). Quia victus victori tenetur satisfacere de euiccione et de iudicio prius non recedat, nisi satisfaciat, in quo est condempnatus, quidam inopia vel rebellione ducti recedunt de iudicio condempnati, pro debito nullam satisfaccionem aduersario impendentes. Propter quod volumus, vt tales inobedientes de malicia ipsorum commodum non reportent. Postquam conuicti fuerint in iudicio, ad manus suorum aduersariorum ligati tradentur; et si in captiuitate manentes effugerint, a potestate ipsorum sint liberi et soluti ipso facto et omni debito, quod tenentur, preter debitum furti, quod semper condempnati soluere tenebuntur. Casus. Conuictus in iudicio non potest recedere, nisi victori caueat de soluendo aliàs aduersario tradetur ligatus, qui si effugerit a captiuitate detentoris, erit liber et solutus preter furtum. [alias]

*) W darcym ciągu: Casus summarius. Hereditates invicem confluentes aliquo fluvio mediante concurren-tes, si idem fluvius obmisso primevo cursu aliunde se divertit, primus meatus pro limitibus est habendus.

**) Casus. Quilibet nobilis et simplex in expedicione sub vexillo per ipsum electo se collocabit alias punietur.

5. (4). ~~Ut~~ [corr.: Cum] in rapinis aut in pignoracionibus nostrorum
pauperum aliquis modus [observetur]. Consueverunt avari [habeatur et]
iudices et eorum officiales, ~~ut~~ [corr.: v] postquam pro penis in iudi-
cio lapsis aliquos pauperes aut nobiles impignorant, sta-
tim ~~spolia~~ [corr.: pignora] diuidunt, nullam graciam cum ~~in~~pignorato
facientes. Ad succidendum itaque hanc consuetudinem
perniciosam et eam amplius ~~servare~~ [corr.: observare] nolentes et prohi-
bentes, statuimus, ~~ut~~ [corr.: v] si quis iudex, pallatinus, castella-
nus aut ipsorum officiales vel maleficiorum iudex, qui
vprawda dicitur, aut alius quicumque pro penis iu-
diciabilibus per eos latis, aut alijs excessibus aliquem no-
strum terrigenam, diuitem vel pauperem, nobilem vel
simplicem impignoraverint vel iusserint impignorare, [3, a.
pignora in equis, pecudibus aut in alijs substancijs [quibuscumque]
sic recepta non distrahendo vel ~~diuidendo~~ [corr.: diminuendo], si fuerint in
estivo tempore, duabus septimanis integris, si autem
hyemali, octo diebus ~~illibata~~ [debent] [per recipientem]
observari; siue iuste [pignorati] fuerint vel indebite ra-
pina ~~per~~ [corr.: in] eos commissa. Et si extunc per illum vel illos,
quorum [sunt] pignora, pro commissis penis non fuerit [vel cuius]
illis, qui impignoraverunt, satisfactum, vel suam in-
nocenciam non ostenderint, licitum sit pignora~~tibus~~ [corr.: pignoratoribus]
illa distrahere et diuidere, pro libera ipsorum volun-
tate. Quod si tales iudices aut alij superius nomi-
nati, eorum auaricie non parcentes, infra predicta
[debita] tempora inter se diuiserint aut dissipaverint, vel e-
ciam alienaverint vnum animal de predictis, dampnum
passo iuxta valorem animalis deperditi, quod
suo comprobabit sacramento, cum pena ~~sexaginta~~ [corr.: sexagenae] ~~dz~~ [corr.: a]
[restituere] ~~decem~~ tenebuntur ~~resarcire~~. Hoc statutum salubre
propter nostrorum procuratorum rapinam enormem,
quam sepius committunt, ad ipsos et ad ~~vices~~ [corr.: (eorum iudices)]
[generales] ~~gerentes~~ extendimus, ~~sive~~ [corr.: servo] prorogamus. *) ||

Filius patre viuente sigillo paterno vtatur et non suo proprio c. VI.

6. (6). Quia filij cum patribus [iuris faccione] ~~vna parte~~
~~na~~[censentur], ideoque statuimus, quod viventibus
patribus filij dumtaxat sigillo paterno vtantur, et
aliu~~m~~ [corr.: d] portare ~~vel~~ [corr.: neque] habere ~~non~~ presumant. **) ||

De scultetis tam spiritualium quam secularium personarum c. VII. [4, a.

7. (7). Quia vnus, presertim quod omnes tangit, inter
plures diuisum facilius deportatur, quapropter sta-
tuimus, quod indifferenter omnes sculteti, tam spi-
ritualium quam secularium personarum iuxta ipso-
rum facultate~~m~~ [corr.: s] ad quamlibet expedicionem nobis-

*) Casus. Iudex pignora racione penarum recepta, in estivo tempore duabus septimanis, in hyemali octo diebus illibata re-servet alias valorem pignoris dampnum passo cum pena soluet, quem suo iuramento probabit.

**) Casus. Filij viuente patre sigillo proprio non vtantur.

cum transire teneantur. *)

De clerico siue sacerdote, qui possidet bona paterna siue hereditaria c. VIII.

8. (8). Cum nullus iure suo debeat defraudari, et quia plerique clerici nostri regni bona patrimonialia tenentes, de eisdem bonis sub vmbra clericali [viuentes] ~~debita~~ nobis [al habentes]
et nostro regno seruicia [debita] ~~in~~ facienda [in] expedicione subtrahere consueuerunt, ideoque statuimus, quod iidem clerici nostri regni, cuiuscumque status existant, predicta patrimonialia bona tenentes, vel nobiscum ~~personaliter transire teneantur~~ ad quamlibet expedicionem, iuxta predictorum bonorum facultates, [transire]
vel eadem bona proximis suis laycis fratribus
diuidere teneantur ~~dimittere~~ et renunciare eisdem. Qui si neutrum facere curauerint, predicta quelibet bona predictorum clericorum decreuimus ~~regno nostro~~ [regno]
perpetuis temporibus applicanda. **) || [4, b.

De dominabus et virginibus, que citant aliquem aut citantur c. IX.

9. (9). Ut dominarum habitacio propter fragilitatem sexus a cetibus virorum omnino sit distincta, et ne in causas vocate premant se in turmis masculorum, sanxit nostra auctoritas de presenti, ut si qua domina siue virgo citans aut citata venerit ad terminum sibi prefixum, iudex presidens iudicio officialem suum cum eius aduersario ad hospicium illius domine mittere tenetur, coram ~~quibus~~ [quo] actionem siue defensionem sue cause aduocato ~~vel~~ [siue] procuratori, cui placebit, in totum delegabit. *)

Quilibet potest habere procuratorem suum in causa coram iudicio.

10. (10). Quia cuilibet summa defensio non est deneganda ideoque statuimus, quod in iudiciis nostri regni quilibet homo cuiuscumque sit status et condicionis, potest et debet habere suum aduocatum, procuratorem seu prolocutorem. *)

De iudicibus, quot aliqua terra iudices habeat.

11. (11). Quia ex multiplicitate iudicum, prout experiencia nos edocuit in causis, ~~quamuis~~ super eodem facto, vario et ~~diuerso modo~~ plerumque sentencia proferebatur, et ideo volentes certum numerum statuere iudicum et occurrere varietati predicte, statuimus, quod vnus in Cracouiensi et alter in Sandomiriensi terris iudices nostri habeantur, ita quod dum nos contigerit aliquando terrarum earundem limites subintrare, ~~volumus~~, quod iudex et subiudex terre, infra cuius limites morabimur, in curia nostra de causis iudicare || [5, a.
et cognoscere teneantur, Declarantes potestatem eorundem iudicum, quod deinceps in quibuslibet causis magnis

*) Casus. Sculteti tam spiritualium quam secularium ad expedi-
cionem ire tenentur.

**) Casus. Clerici de bonis paternalibus ad expedicionem seruire aut
proximis possessiones diuidere tenentur alias rex bona ipsorum obtinebit.

*) Casus. Domina aut virgo, citata ~~aut~~ uel citata coram offi-
cialj procuratori causam, cui placet, potest delegare.

*) Casus. Ad iudicium citatus aut citatus potest habere
suum procuratorem.

cum hereditarijs terminos vltra tres septimanas non
possint nec valeant assignare, sed cum questio fuerit he-
reditaria, iudex vel subiudex eandem questionem [nobis] te-
neatur] referre, cuius cognicionem ~~in~~ nostra et baronum
nostrorum presencia volumus et decernimus pertractari,
et nisi aliquo impedimento fuerimus ~~essemus~~ prepediti, et tunc sex
vel ad minus quatuor baronibus, per nos iudici vel sub-
iudici adiungendis, ipse iudex cum ~~vel~~ subiudice vna cum
~~...~~ baronibus ad ~~ete~~ eadem questionem seu causam heredi-
tariam et [cognoscendi] [et] [diffiniendi] habeant facultatem. 1)

Quod pallatinus Sandomiriensis et Cracouiensis etc. c. XII.

12. (12). Item vt palatini certo numero suorum iudicum
sint contenti, statuimus, quod secundum tempora anti-
quiora pallatinus Sandomiriensis vna et palatinus Cra-
couiensis ~~etiam~~ vno suis iudicibus contententur. Declara-
mus ... pro capite quorum libet castellanorum iudi-
ces quilibet ~~dumtaxat~~ in sua castellania, iudicandi
et cognoscendi habeant facultatem.

Quod iudicia debent adiri sobrie et mane C XIII etc.

13. (13). Praua consuetudine noscitur esse obseruatum, quod [5, 6.
sine temporum et ~~sine~~ horarum differencia et distinccione per
iudices iudicia [~~exercebantur~~], et ita que plerique non aliter ad [celebrantur]
causas veniebant pertractandas, quam post prandium
refecti et inebriati, propter quod iudicium paruipenditur,
nam veritas ~~faciliter~~ opprimitur et ad veritatem parvus vel
nullus accessus ~~respectus~~ habetur. Itaque vt certis tem- [accessus]
poribus siue horis et cum debita ~~animi~~ discrecione iudicia
pertractentur, statuimus ~~quod~~ deinceps quod iudices diebus
terminorum a mane vsque ad horam nonam siue ad
meridiem in quibuslibet causis debeant iudicare et
causas pertractare. Si vero primo die terminorum ad no-
nam venire omnes litigantes in causis et litibus
eorum non poterint expediri, volumus, quod absque
vllius cause intermissione diebus proxime sequenti-
bus, procedendo dumtaxat ad horam predictam, omnes
et singuli litigantes debito modo secundum ordinem in-
troitus expediantur. Et vt facilius et sine ~~strepitu~~ clamore vel strepitu
litis causarum expedicio habeatur, statuimus, quod
ad locum audiencie, in quo iudices presidebunt, non
secundum merita personarum, nec secundum maiori-
tatem vel minoritatem causarum, sed secundum or-
dinem ~~litigancium~~ tantummodo actor vel ~~et~~ reus voca-
ti accedentes, per iudices audiantur et expediantur.

1) Casus. Unus generalis iudex in qualibet terra habeatur, qui eciam in curia regis iudicabit, dum in sua iurisdiccione dominus rex commorabitur, hereditarias questiones iudicare non poterit in curia, nisi in presencia regis vel ad minus sex baronum.

F Casus. Quilibet pallatinus in suo pallatinatu uno iudice debet contentari.

F Casus. Iudicia non debent exerceri nisi mane et usque ad horam nonam, et quod primo die non poterit expedi. 7; in crastinum prorogabunt.
Qualis ordo sit in vocacione personarum ad iudicium c. XV.
(14). Et ut facilius etc. ∃

Ordinem [illegible] vocacionis [illegible] ad [illegible] ipso-rum iudicium. [illegible] duximus decernendum, quod scrip-tor causarum sub pena [illegible] sui [illegible] [illegible] ordinem citacionum litigantes per mi-nistriales vocatos nominet, ita, quod qui prius ad cau-sam processerint, prius nominentur et expediantur, et sic deinceps, videlicet qui secundo [illegible] ~~[illegible]~~ usque ad extremos procedatur. [6, a.

Quod si alter parcium negligenter [illegible] coram im-paido [illegible] tribus vicibus evocata, se presidentibus non ex-hibuerit, mox adversa pars presens [illegible] remo-veatur et alii litigantes secundo loco inscripti nominen-tur et ad audienciam evocentur, et nihilominus pars, que fuerat absens et tribus vicibus evocata non cu-raverit parere, ~~[illegible] surgere valente, secundario tribus vicibus evocata non [illegible] parere~~, extunc condempne-tur. Si quis autem eo tempore, quo iudices [illegible]-dent, ad locum, in quo presidebunt, preterquam ad petendum citacionem vel ~~de~~ speciali ipsorum iudi-cum licencia et mandato, quacumque presumpcione et te-meritate intrare presumpserit, absque aliqua remis-sione pene, que dicitur pyanthnadreczna per iudices puniatur.

Castellanus Cracoviensis et Sandomiriensis in tribus locis iudicia agant. c. XVI.

14. (15). Quia plerumque habentes iurisdiccionem, vel ~~a casu vel~~ pro libitu sue voluntatis consueverunt ad iudican-dum acceptare vel eligere sibi loca quelibet inter-minata; et ideo, ut quisque suis terminis sit conten-tus, statuimus, quod Cracoviensis castellanus in tri-bus duntaxat locis, videlicet in Cracovia, in Su-drzegow et in ~~[illegible]~~ sua debet et tenetur ~~sua~~ iudi-cia pertractare; alias tamquam a non suo iudice quidquid factum fuerit vel iudicatum, nullam ha-beat firmitatem. ~~Similiter idem~~ Id est de castellano San-domiriensi loca pro ipso specificentur. [6, b.

Quod ministerialis pro culpa domini kmethonem citare non debet aut econverso, c. XVII.

15. (16). Quoniam ex modo citacionis [illegible] gravamina et oppressiones ~~[illegible]~~ per nostros iudices et of-ficiales [illegible] evenire consueverunt, [illegible] gravami-nibus et oppressionibus volentes occurrere, statuimus per ministeriales [illegible] officiales [illegible] seu [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fore

[Wyślicia] [quod] [nostris subditis] [citacionum]

[illegible] ipse [illegible],
[illegible] vile [illegible] ~~et quem~~ do-
[illegible] ville [illegible] cum [illegible] fuerit citandus, ob-
[illegible] eiusdem ville [illegible] in pace et tranquillitate,
et dominum vel [illegible] ville eiusdem accedere eidem villano literam
~~[illegible] ville suo [illegible]~~,
porrigendo et [illegible] in eadem litera exprimendo
~~[illegible] et clamando, [illegible] citare [illegible], exponen-~~
~~do [illegible]~~, de cuius iudicis mandato et ad
cuius instantiam, et propter quam causam facit
eandem citacionem. Si autem eiusdem ville villa-
ni et ipse dominus ville fuerint insimul culpabiles,
volumus, quod eodem modo tangendo portam
cuiuslibet [villani] [seu] [kmethonis] clamando faciat
[simili] [modo] citacionem. Qui villani si non fue-
rint culpabiles in delicto sui domini, volumus et pre-
cise prohibemus, quod per eandem citacionem quo-
modolibet non graventur nec fatigentur, [quum] ple- [tamen]
rumque in odium et contemptum domini ville et ex
rancore consueverunt villanos [indebite fatigare. [7, a.
Alias si contra hoc ipsos villanos contingerit citari
vel fatigari, decernimus, quod procurans citacio-
nem eandem, pena, que dicitur pyanthnadzes ~~cze~~ tha
puniatur. Et eodem modo volumus fieri citacio-
nem predictam, ubi sine delicto domini ville, fu-
erint villani communiter vel divisim culpabiles
~~et~~ delinquentes, ita, quod ad portam tangendo,
quemlibet ipsorum citare tenetur, ~~[illegible] quali-~~
~~ter [illegible] suprascripta~~ cum exposicione suprascripta.
De illis, qui inopinate citantur in curia regis vel in iudicio, c. XVIII.
16. (17). Preterea cum in deliberacione consistat ma-
[illegible] virtutum ipsa discrecio, contingit plerumque,
quod aliqui nostri familiares vel alii quomodolibet
in curia nostra constituti, vel in iudicio [illegible] ~~seu~~
~~[illegible]~~ in [illegible] seu [illegible] nostram vel iudicis ~~[illegible]~~
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible], et questiones, [illegible]
[illegible] minus cogitaverint, [moveantur] [eisdem].
Ideoque [utrique] [parti] providere ~~volentes~~, quod [illegible], [cupientes]
[illegible] modo [illegible] cum bona deliberacione et discrecio-
[illegible] respondeant. Actores suis questio-
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] stabilimus, quod [illegible]
[illegible] iudicio [illegible]
[illegible] fuerit [illegible], [nostri]
[illegible] [illegible] ipse iudex [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] exponere, ~~vel~~ seu

in scriptis [illegible] [illegible]. Et ad respondendum eidem
questioni, ut alias premissum est, si questio fuerit pro here-
ditaria vel pro magna pecunie summa, scilicet pro XX [illegible]
marcis, communis terminus trium septimanarum
per iudicem eidem assignetur; alias si pro minori de-
bito vel iniuria verbali, in crastinum terminus prorogetur. ||
Ministerialis non debet absque mandato iudicis tam milites tam villanos. [7, b.
17. (18). Flebili querela sepius recepimus, quod ministeria- vexare c. XIX.
les per terras girantes, pauperes ~~milites et~~ villas reli-
giosorum [fatigandi vel vexandi ~~[illegible]~~ modos [illegible]
exquisitos], ita, quod si alicuius ville pauperes milites
aut villani religiosorum eos pro beneplacito ipsorum
officialium quibuslibet expensis non pertractant nec
procurant, ijdem ministeriales ipsos pauperes ~~milites~~ [illegible]
seu villanos sine culpa ~~et sine~~ causa et absque iudi-
cis precepto citant occasiones vexacionis faciendo, ter-
minos pro libito sue voluntatis assignantes et [illegible]
entes ~~eisdem~~; et sic ijdem pauperes milites [illegible]
non valentes redimere ~~aliter~~ vexacionem, sepissime [aliqualiter
de certa summa pecunie componunt cum eisdem.
Unde nos huiusmodi vexacioni obviare volentes, sta-
tuimus, quod deinceps ministeriales sub pena priva-
cionis sui ministerialatus et spoliacione omnium suo-
rum [illegible], absque speciali mandato ~~iudicis~~ a-
liquam citacionem non presumant facere, alias pre-
missam penam et [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] non imme-
rito poterunt [illegible].
De his, qui cum [illegible] veniunt ad iudicia pro suis, c. XX.
18. (19). Frequenterque fit, quod aliqui propter causas con-
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ acclamacionem
[illegible] ~~sive~~ [illegible] || [illegible] [8, a.
[illegible]
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible]
non presume[illegible] [illegible] contra [illegible] presumpserit, [tali modo.]
[illegible] nostre camere [illegible]
canda [illegible].
Qui committunt crimen aliquod auctoritate superiorum, c. XXI.
19. (20). Contingit eciam, quod dum aliqui pro [illegible]
criminibus et delictis ad nostram audienciam [illegible]
tur, nominant dominos vel [illegible] suos [illegible] supe-
riores ~~allegantes~~ quod [illegible] et [illegible]

Sier

20

rum dominorum et aliorum ... crimina et de-
licta committuntur. Verum quamvis retroactis tempori- [tamen]
bus contra racionem fuerit observatum, quod huiusmo-
di malefactores per eandem nominacionem a pena li-
berabantur, ~~tamen quia huiusmodi nominacio~~ que con-
tinet in se errorem intollerabilem, ex eo quod direc-
te contrariatur precepto ~~divino~~, unde nos attendentes, [criminis]
[illegible] quod ~~pena~~ suos tantummodo teneant actores, et secun-
dum canonicam equitatem nominacio in delictis non
vendicat sibi locum, statuimus, quod citati pro qui- [et debitis in nostro iudicio iudicentur]
buslibet criminibus teneantur respondere, non obstan-
te qualibet predicta nominacione, eciamsi super hoc
privilegiis nostris vel nostrorum predecessorum essent
communiti, que quantum ad hoc, ut frivola et er- [et convicti debita pena puniantur]
ronea, cassamus, revocamus et irritamus. In questio-
nis vero et aliis quibuslibet questionibus per citacionem in
nostro iudicio nominati, tamen nostram iuris diccionem [8, 6.
voluerint declinare, volentes ... eosdem
questiones, decernimus, quod ... predicti citati,
cuiuscumque ~~sint~~ status et condicionis, habeantur pro [existant]
convictis.

Tantum per ministerialem quilibet citari debet, nisi pro crimine recenti. c. XXII.

20. (21). Possibilitas racionis hoc dictat, quod iudices
in exercendis suis iudiciis habeant certos suos minis-
teriales seu officiales; quapropter statuimus, quod pre-
nominatus nullus iudex per aliquam personam, quam
per certum suum officialem seu ministerialem faciat [militer autem superiores per literas]
et spectat ~~suas~~ citaciones, excepto hoc, si aliquod
crimen in iudicio vel in curia iudicii recenter et denuo
committatur, tunc pro huiusmodi crimine per
quemlibet familiarem licet fieri citaciones. [contra eos]

De illo, qui procurat citacionem contra aliquem sine legitimo actore. c. XXIII.

21. (22). Preterea quandoque presidentes, ~~quandoque~~ aut ip-
sorum officiales ~~vel notarii~~ aut ipsorum familiares ali-
quos malicione laboribus et expensis gravare volentes,
et ex ~~fra~~ vexacione redimerent aliquid in pecunia aut a-
liis rebus extorquere ab eisdem cupientes, quamvis pre-
dicti nihil habeant cause seu accionis, adversus eos
~~[illegible]~~ faciunt et procurant diversas citaciones. Idcir-
co statuimus, quod si quis citaverit vel citari procura-
verit aliquem sine legitimo actore, similiter si reus ex-
[illegible], [illegible] citato pro citacione ~~vel~~ procurans ~~[illegible]~~
citacionem, penam ~~[illegible]~~ [illegible]

seneatur, prohibentes districtius et quivis ulibet iudicibus || seu sub iudicibus, quod deinceps sine certo actore et causa expressa, non dent aliquas citaciones. [9, a.

De illis, qui citantur et sunt in remotis partibus, vtrum respondere teneantur in iudicio c. XXXIIII (5). [facere

22. (23). ~~Item~~ Statuimus insuper dum aliquis pro hereditate citatur, ~~et~~ comparens in iudicio plerumque maliciose opponit, quod quia Petrus vel ~~Iohannes~~ in partibus remotis est constitutus et sit coheres eiusdem hereditatis, quamvis nil forte ~~nihil~~ iuris habeat ad eandem, ideo dicit, se non teneri respondere pro eadem hereditate. Quapropter statuimus, ~~quod~~ vt talis ~~Petrus~~ vel ~~Iohannes~~ in iudicio nominatus, de mandato iudicis aliquo eminenti loco vel circa parochiam, de qua est hereditas, pro qua eadem questio movetur, per ministerialem tribus vicibus publice proclamando, ad prosecutionem seu defensionem cause ad certum locum et terminum debebit citari; quo non comparente, ex tunc ipsius contumacia seu absencia non obstante, ad decisionem seu diffinicionem cause licite procedatur. [parrochia] [movebatur seu]

Pro contumacia punienda et impignoracionibus, c. XXV.

23. (24). Experiencia nos edocuit, quod quandoque non contumaces pro contumacibus vel ipsi contumaces modum ~~tamen~~ excedentes pro contumacia puniuntur [quasi] et gravantur, videlicet in eo, quod [illegible] villa pignoratur, vbi sex boves fuerint recipiendi, XXX vel XL recipiuntur, et antequam ad locum debitum reducantur, per mortem [illegible] non modicam pauperum destruccionem [illegible] et consumebantur. Ideo quoque statuimus, quod pro prima contumacia punienda ministerialis cum [illegible] famulis iudicis ad villam accedens sicut alias premissum est, ~~cum~~ dominus ville tantum modo culpabilis fuerit, in duobus bobus duntaxat ~~in~~ pignoretur; [9, b. [si autem] si autem tunc rustici ~~est~~ fuerint culpabiles et citati contumaces, quilibet eorum tantummodo in vno bove impignoretur; et idem decernimus pro secunda contumacia esse faciendum et observandum. [quod] Si autem tercia fuerint dominus ~~vna~~ cum villanis contumaces, decernimus, quod contumax causam, pro qua dinoscitur esse citatus, perdat et ab ea cadat [illegible] declaramus [illegible] iudices in [illegible] ~~[illegible]~~

~~vetito more~~ observando. Volentes et decernimus, quod omnes
hii huius pignoracionis seu pena cuiuslibet contumacie tan-
[nostro] tummodo nobis et iudicii [n]ostro applicentur. Decernimus eciam et
statuimus, quod ~~si~~ predicto ministeriali deputato ~~per iudi-~~
~~cem~~ ad eandem impignoracionem cum familia ipsius iu-
dicis villa pignoranda per dominum ville et villanos non
permittatur impignorari iusta [premissam limitacionem [predictam tu]
vel ipsa pignora habita per eosdem dominum aut villa-
nos in villa vel ante villam seu in via [violenter] reci-
piantur, dolum et rebellionem eorum~~dem~~ puniendo, vo-
lumus, quod penam, ~~que vulgariter dicitur~~ pyantknadze-
~~stza~~ iidem rebelles nobis et iudicii solvere teneantur, et
nihilominus cum alia pena pyantknadzesta ~~eadem~~
pignora denegata vel violenter ablata integraliter [assi-... [observare et]
gnare teneantur. Qui si in dandis pignoribus predictis [10, a.
et in satisfaciendo de penis premissis fuerint dolosi et
rebelles, ita quod [iudex] [forte] ~~non sufficiat~~ propter po-
tenciam eorundem, ad puniendum et impignorandum
eosdem [volumus et decernimus, quod pena, ~~que vocatur~~ [pauescere]
~~tur~~ syedmdzesatha [dicta] nostre camere applicanda puniantur.
Iudex non plures quam duos [debet] familiares mittere cum ministeriali ad
impignoracionem faciendam.
24. (25). Preterea quia per frequentem pauperum impignora-
cionem plerumque pauperes plurima dampna et oppressio-
nes multiplices paciuntur, videlicet in eo, quod castella-
[turmis] ni et in [turbis], non per modum iusticiarie potesta-
tis ad aliquam villam ~~im~~pignoratores accedentes damp-
nabiliter et plerumque absque iudicis mandato et sine
culpa domini ville vel villanorum committere pluri-
mas presumunt rapinas; quapropter super hoc provi-
dere volentes, statuimus, quod deinceps iudex vel sub-
iudex ad impignoracionem faciendam non plures quam
duos fam[iliares] (cum ministeriali transmittat, et quod
sine culpa vel sine causa [aliquos] ~~vel~~ non condempnatos seu
convictos aut in iudicio non confessos ipse iudex [non [vel subiudex]
presumat nec permittat impignorare. Quod si ipse iudex
vel aliqui alii quavis auctoritate vel pocius propria teme-
ritate vel presumpcione impignorare vel pocius rapinas com-
mittere presump[serint], [decernimus] [precipiendo], quod pe-
cora, vel qualibet [alias] [res] racione ~~im~~pignoracionis abla-
ta et recepta, iudex domino ville impignorate vel villa-
nis ville [eiusdem asserentibus) indebite et contra iusti- [10, b.
ciam ~~se~~ esse impignoratos, remota et cessante qualibet
difficultate eadem pignora integraliter et ex toto super
fideiussoria caucione restituere tenea[n]tur, termino eidem

Sier.

25.

26.

27.

domino ville ~~vel~~ aut villanis impignoratis ad ostendendum suam innocenciam [et iusticiam] assignato. Et nichilominus vt audacia et temeritas impignoranciam restringatur, decernimus, quod dum premisso modo sine culpa impignorati patefecerint suam innocenciam, quotquot personae fuerint [in numero] in dicta impignoracione, iudex ~~vel~~ et subiudex, qui fuerint in mandato, ~~pro quolibet~~ cuilibet ipsorum penam, ~~que vocatur~~ pyatkenadcesta [dictam] poterit se in cursurum, domino ville impignorate persoluendam.

De quatuor casibus, in quibus solum pena syedmdzestha camere regie est applicanda.

25. (26). Preterea pena, que consueuit nostro fisco siue nostre camere applicari, que ~~vulgariter~~ dicitur syedmdzestha, statuimus, quod tantum~~modo~~ in quatuor casibus ~~causis~~ infrascriptis et non in pluribus nostre camere applicetur. Primus casus est ~~de~~ pro incendio, vbi ~~accusatus~~ aliquis [accusatus] de incendio iuxta formam iuris ~~minime~~ legittime se non poterit expurgare. Secundus casus, vbi aliquis accusatus de violencia siue spolio publice strate et defecerit in sui expurgacione. Tercius casus, vbi aliquis in iudicio, ipsum ~~iudicium nostrum~~ paruipendens, cultellum vel gladium presumpserit extrahendum. Quartus casus, cum ~~dum~~ aliquis iudicatus et condempnatus et iussus satisfacere vel sufficientem fideiussoriam caucionem ~~prestare et~~ facere contempserit et de iudicio per suam rebellionem discesserit, non prestita predicta caucione. Volumus, quod pre~~missa~~ dicta pena in premissis quatuor casibus nostre camere applicetur. [11, a.

Contumacia actoris causam amittit C. XXVIII.

26. (27). Actor procurat ad causam reum citari; reo in termino comparente, actore ~~vero~~ totaliter ~~se~~ absentante, ~~decernimus~~ censemus ob contumaciam actoris, que est maior quam rei, ipsum reum causam obtinuisse. Si autem reus parere in termino sibi assignato non curauerit actore per se vel suum nuncium comparente, decernimus, quod ~~pro~~ ob huiusmodi contumacia reus duorum boum [pena] pena mulctetur.

De illo, qui citat pro hereditate aut debito C. XXIX.

27. (28). Licet in pluribus ~~casibus~~ celeritas commendetur, cum tamen eadem celeritas in iudicijs ~~et~~ aliquibus causis expediendis [expediendis sit] racionabiliter quandoque est restringenda, ex eo, quod iudicantem oportet cuncta rimari. Ideoque statuimus, quod si aliquis super capitali hereditaria questione primo, secundo et tercio citatus, non comparuerit ... [...]

maciter in termino sibi assignato et ob contumaciam eiusdem citati, actor in tercio termino per iudicem decernatur et diffiniatur ~~in~~ veram possessionem eiusdem hereditatis ~~mittendus~~, et ab omni iure eiusdem hereditatis et ipsius qualibet vendicacione per iudicis sentenciam ~~dictus~~ reus decernatur et pronunciatur cecidisse. [ac admittatur ad]

Si autem questio fuerit personalis, puta pro debitis ~~vel~~ aut ~~pro~~ quibus~~libet~~ cumque rebus obligatis et primo, secundo, tercio termino citatus contempserit vel neglexerit in termino ~~sibi assignato~~ parere, decrevimus, quod creditor quarumlibet rerum obligatarum sibi post ~~tercium~~ certum terminum ‖ per sentenciam iudicis distrahendi et alienandi auctoritate iudicis plenam habeat facultatem; ita tamen, ~~quod~~ si res obligate, ~~distracte~~ vel alienate auctoritate premissa minoris valoris inveniantur et existant tempore alienacionis, quum fuerit pecunia obligata seu credita, et ipse creditor pro summa pecunie per ipsum credite simpliciter et sine aliqua ~~condicione~~ caucione tamquam pro dicta summa pecunie receperit, ~~sufficientes~~, sibi ~~et non alij~~ quod idem creditor de sua negligencia debebit imputare. Sed si condicionem creditor apposuerit circa res obligatas maioris vel minoris quantitatis, si pro minori pecunia res obligatas alienaverit, debitor per iudicem decernatur credite pecunie summam adimplere; si ~~vero~~ autem pro maiori summa pecunie res alienaverit ~~obligatas~~, residuum quicquid fuerit vltra summam ~~creditam~~ debitam, debitori creditori restituere teneatur. [pecunia] [sibi assignato] [11, 6.] [causa evasionis] [vadium] [sibi]

De illo, qui accusatur de violentia per actorem c. XXX.

28. (29). Preterea, vt calumpnijs via precludatur, statuimus, quod si aliquis alias bone fame in iudicium pro quibuslibet violencijs evocatur, actor teneatur, quod asserit, comprobare, alias reus tantummodo proprio iuramento se valeat expurgare. [vltra]

De illo, qui accusatur de furto c. XXXI.

29. (30). Item si aliqui fuerint eiusdem parochie seu [illegible] ~~et~~ quod de furto quarumlibet rerum aliquis alium ad iudicium voluerit evocare, statuimus, quod [illegible] annum tantummodo inculpatum de furto [illegible] habeat evocandi facultatem. Si vero anno elapso questionem tandem voluerit movere quam hunc ~~[illegible]~~, ea [illegible] comprobare, ostendens se in facto fore et esse iustum. ‖

30. (31). Finem litibus imponere cupientes, statuimus, ut si ~~aliquis~~ civis aut creditor pannos aut alias [merces ~~aliqui~~ terrigene ad prestancium dederit, seu ~~aut~~ mutuo concesserit, preter literam obligacionis, in qua consta- ret de debito suo, cuius vero agens ~~pro debito suo~~, probabit per testes talem contractum initum secum, et probans iudicialiter obtinebit. Alias reus negans debitum per proprium iuramentum prestitum ab impeticio- ne agentis absolvetur. — C. XXXII. [res seu]

Qui asserit se nobilem et negatur fore c. XXXIII.

31. (32). Nobilitatis stirpes ex progenitoribus earum [ori- ginem semper] [ducunt], quarum [progressum] [nati] de genologia approbare eorum fideli testimonio con- sueverunt. Si quis itaque dicat se nobilem aut il- lis trem et ceteris nobilibus hoc negantibus asserat se parem, ad probandum sue genologie nobilitatem debet ~~tenetur~~ inducere sex nobiles viros [de sua stirpe ge- nitos, et hii duo ~~qui~~ iurati dicant, quod ~~ipse~~ frater sit eorum et de domo ac stirpe eorum ~~ipsorum~~ paterna procreatus. [seniores, duos] [de secundo et tercia genologia, vicem per duos testes ~~pro~~ducendo]

De illo, qui wlnerat aliquem vitam suam defendendo et reus asserit, se hoc fecisse ex ipsius inicio c. XXXIIII.

32. (33). Accepimus, quod Petrus insequendo ~~Iohannem~~ graviter in platea wlneravit; quod cum ~~Iohannes~~ in iudicium deduxisset, Petrus licet confiteretur, se ~~Iohannem wlnerasse~~ percussisse, tamen asserebat, se hoc fecisse ex [aut wlnerasse] inicio ipsius ~~Iohannis~~, qui ipsum ~~Petrum~~ prius wl- neravit, quod ~~idem~~ ~~Petrus~~ ipse offerebat se probatu- rum. Nos itaque in tali casu decrevimus, ipsius ~~Iohannis~~ probacionem fore admittendam super eo, quod dum in platea ~~Petrus, dum~~ ipsum Iohannem inse- queretur, wlneraverit, cum dictus ~~Petrus~~ non vi- tam defendendo, sed iniuriam sibi alias illatam ulciscendo, ~~Iohannem~~ noscitur wlnerasse. [12, b.

De illo, qui accusatur de furto apum vel mellificiorum c. XXXIV.

33. (34). Item ~~Petrus~~ ~~Iohannem~~ traxit ad iudicium, as- serens, quod apes seu ~~vel~~ mellificia ipsius ~~Petri~~ tempo- re nocturno furtim ad domum suam deportasset, quod offerebat ~~se~~ probaturum. ~~Iohannes~~ vero diffi- debatur, [se] [hoc] fecisse, sed dicebat proprium suum mel, ut decuit, ~~ad proprium~~ in domum [deportasse. [suum proprium] ~~Item~~ ~~Petrus~~ per iudicem pluries interrogatus, si per eos, qui vidissent apes seu mellificia ipsius ~~Petri~~ per ~~Iohannem~~ recipi et in ~~ad~~ domum suam deportari, ... acionem suam posset approbare, Petro responden-

te, quod tales testes de visu nullo modo possent habere nos itaque statuendo decernimus decernendo statuimus in tali casu iuramentum Iohanni imponendum, si alias fuerit bone fame, et pro sui expurgacione asserenti, quod proprium suum vel in domum deportabat.

De illo, qui invadit domum alterius manu armata c. XXXVI.

34. (35). Preterea Petrus deposuit contra Iohannem deposuit cum querela, quod sibi quatuor vulnera inflixisset, Iohannes vero fatetur se hoc fecisse ex eo, quia armata manu domum ipsius Iohannis invasisset et in eadem invasione matrem vel sororem, vel uxorem seu filiam sibi vulnerasset; quod vulnus licet per ministerialem conspectum vel visum fuisse obtulit se probaturum, tamen idem ministerialis interrogatus per iudicem, negabat se predictum vulnus vidisse et conspexisse. Et quia post negacionem ipsius ministerialis idem Iohannes mox predictum vulnus matri sue illatum; per alios idoneos testes, qui dictum vulnus viderunt et conspexerunt, offerebat se probaturum, nos in tali et simili casu decrevimus, eundem Iohannem ad producendum predictos testes fore admittendum. [13, a.

De illis, qui vulnerant extra contencionem vel in contencione c. XXXVII.

35. (36). Querelam Petrus idem deposuit de Iohanne, quod ipsum vulnerasset, Iohannes vero constanter astruebat, quod Petrus se ipsum vulnerasset, quod offerebat se legitime probaturum. Nos autem in tali casu credimus distinguendum, quod si in contencione et discordia Iohannes asserit Petrum se ipsum vulnerasse, tunc Iohannis probaciones sunt admittende; si autem extra omnem contencionem et discordiam Petrus fuerit vulneratus, tunc, ut est moris, dicimus Petri iuramentum admittendum. [fore et esse] [P. videlicet]

De illis, qui producuntur in testimonium, si eis obicitur excommunicacio, qualiter decernatur. XXXVIII.

36. (37). Per experienciam didicimus, quod sentencia excommunicacionis testibus inducendis maliciose plerumque consuevit opponi, ex qua opposicione subtrahabat oppressio veritatis. Unde circa eandem excepcionem sic duximus statuendum, quod cum a- liquibus testibus producendis fuerit obiecta excepcio excommunicacionis, producens testes eosdem absque sue cause vulneracione alios testes, si potest, nominandi et producendi plenam et liberam habeat facultatem. Si vero non potest alios testes nominare

vel habere, preterquam eos, quibus obijcitur sentencia
excommunicacionis, volumus, quod cuius fuerit sen-
tencia excommunicacionis, debito modo, scilicet cum
sufficienti fideiussoria caucione iuratoria vel fideiussoria de par- [13, b.
rendo vel satisfaciendo cum omni [illegible] requira-
tur et petatur, quod eisdem testibus excommunicatis,
ad perhibendum tantummodo testimonium et subve-
niendum veritati, ne veritas opprimatur, benefi-
cium absolucionis impendat. Quod si excommunica-
tor premisso modo petitus pro testimonio perhiben-
do, denegaverit beneficium absolucionis, cum huius-
modi postulantes veniam et absolucionem, quantum
ad deum, censeantur absoluti, volumus et decerni-
mus, quod ex hunc absque aliqua cause vulneracio-
ne testimonia eorumdem testium per iudicem reci-
piantur et habeant ipsorum testimonia firmitatem.
De testium nominacione utrum consanguinei debeant admitti. c. XXXIX.
37. (38) Conradus domum vendicabat a Dominico et
ad probandam suam intencionem Conradus sex
testes iuxta iudicis mandatum produxit, quorum
primus testis fuit Jacobus patruus ipsius Conradi [alter Wlodek ipsius compater videlicet]
et mediator seu compositor amicabilis alias in ea-
dem causa, quem ipse Dominicus, cum testes se-
cundum consuetudinem nominarentur in iudicio,
neglexit revocare, sibi huiusmodi consanguinita-
tem opponendo. Demum circa testium iuramen-
tum predictus Dominicus testimonium predicti pa- [opponendo]
7. trui propter predictam consanguinitatem constan-
ter asseruit non valere et sic [illegible]
eandem [illegible]
amicabiles compositores seu [illegible] consanguinei
esse consueverunt, declaramus [illegible] causa ut testi-
monium predicti Jacobi [illegible] valeat.
De prescripcione c. XL.
38. (39). Cum prescripcio propter sequencium [illegible] [14, a.
ciam dominorum sit instituta, decernimus et sta- [et proinde statuimus et decernimus]
tuimus, quod si aliquis credit vel reputat, se habere
aliquod ius ad aliquam hereditatem, quam alius
principaliter presencialiter possidet, si infra tres annos [illegible]
menses tempore pacis et concordie sustineat et [illegible]
ciatur, ipsum possessorem possidere eandem here- [pacifice]
ditatem pacifice et quiete, ita, [illegible]
presenti; et cuius ad noticiam seu presenciam [illegible] sufficienciam [illegible] [illegible] pos-sit

[illegible] bere infra predictum tempus videlicet trium annorum [illegible] mensium ~~[illegible]~~ [illegible] aliquam [illegible] ab omni iure et [illegible] ~~[illegible]~~ hereditatis [illegible] eiusdem cecidisse.

39. [illegible] aliquis in obligacione teneat aliquam hereditatem, [illegible] quod idem obligans vel ipso ~~obli-~~ deficiente aut ~~gatore~~ non existente ~~vel deficiente~~, quilibet ipsius consanguinitate vel affinitate proximior, coram iudice ~~nostro~~, modo si ipsius [~~copiam~~ potest habere], vel saltem in parochia eiusdem hereditatis obligate publice ~~faciat~~ ad minus semel in anno protestacionem vel in colloquio generali, quod predicta hereditas in tanta pecunia, prout est vel fuit in facto, sit obligata Sic [faciendo ~~huiusmodi~~ talem protestacionem dictus obligans vel [proximior ~~huius~~ eius, ut premissum est, infra ~~triginta~~ XXX annos redimendi vel liberandi ~~predictam~~ hereditatem plenam et liberam habeant facultatem. Qua si non curaverit vel neglexerit per continuos ~~XV~~ XIIII annos dictam facere protestacionem, ab omni iure hereditatis sic obligate senciat se cecidisse.

[dicto obligans [proximior] [obligatus aut]

40. Si vero sit mulier maritata ad aliquam hereditatem, quam dicit et credit racione dotis vel quomodolibet ad se pertinere, si infra ~~decem~~ X annos non curaverit vel neglexerit pro [eadem hereditate] questionem intendere, ita, quod infra idem tempus [pacis [et concordie paciatur possessorem [quiete possidere, extunc decernimus, quod eadem mulier ab omni iure ~~eiusdem~~ hereditatis [~~eiusdem~~ se [illegible] cecidisse. [14, b.

[decem annorum] [pacifice et] [sic eiusdem]

41. Si autem fuerit vidua et eodem modo dicat et asserat ~~aliquam~~ hereditatem quam aliquis possidet, racione dotis [illegible] modo alio iure ad se pertinere et infra [illegible] tempore pacis et concordie sustinuerit vel [illegible] possessorem ipsam hereditatem ~~quiete~~ [illegible], decernimus, quod extunc ~~ipsi~~ possessori [illegible] in eadem hereditate plenum [illegible] ab omni iure [illegible], quia [illegible] pacis et concordie vendi [illegible] ~~tuse~~ sese [illegible] [vel debitum vendi- [illegible] proximiores.

Sier.

42.

43.

44.

iuxta discordiarum et guerrarum qualitatem: sicut et cap-
tiuis per Tartharos nullam volumus currere prescripcionem. etc.

De illo, qui in alterius hereditate ponit sepes aut aratur c. XLIIII.

42. (40). Franciscus deposuit querelam contra ~~Gregorium~~ Egidium, quod
in ipsius hereditate posuit sepes, et intra illas sepes omnes
fructus, quos fecit et facere poterat, percepit. ~~Gregorius~~ E. au-
tem respondit, quod idem ~~Franciscus~~ in eadem villa die
ac nocte [est] et [fuit] ~~insimul~~ cum ipso ~~Gregorio~~ F. per duos
annos ~~et~~ tacuit [et] nec [ipsum] vnquam ammonuit [vnico [E.
verbo pro sepibus [~~predictis~~. Nos itaque attendentes desi- [prenotatis]
diam ~~sex~~ v pigriciam ipsius ~~Francisci~~, declaramus in hoc
casu ipsi ~~Francisco~~ duorum annorum obstare prescrip-
cionem.

De tutore orphanorum c. XLV. ||

43. (41). Franciscus neptem suam ~~Luciam~~ Dorotheam, [constitutam] in [15, a.
etate [infantili, orphanam, cum bonis [centum marcas [va-
lentibus] tenendam ~~et~~ ac seruandam in suam curam rece-
pit, tempore vero procedente, ipsam, dum adhuc esset
minor annis, de ~~viginti~~ XXti duntaxat marcis marita-
uit. Deinde stando cum marito post quatuor annos
eadem ~~Lucia~~ D. pro bonis ~~residuis~~ hereditariis restantibus vltra pre-
dictas ~~viginti~~ [marcas, ~~Francisco~~ suo avunculo mouet [XXti]
questionem; ~~Franciscus~~ autem respondit, quod longo
tempore post contractum matrimonium, per quatuor
annos nunquam fuit ~~ammonitus~~ monitus pro [bonis ~~vel pro~~ [rebus vel]
~~rebus~~ predictis. Nos itaque talibus casibus [prouidere
volentes], declaramus et statuimus, quod predicta D.
~~Lucia~~, postquam cum marito [steterit per tres annos [tres fuerit seu]
et tres menses, infra eosdem ad causam non pro-
vocando, siue fuerit minor ~~annis~~ siue maior, de ce-
tero non poterit nec debebit agere pro quibuscumque
bonis vel rebus residuis, obstante illi trium annorum [tantummodo]
et trium mensium taciturnitate et prescripcione.

De illo, qui vendidit hereditatem et medietatem soluit et postea eandem wolt revocare c. XLVI.

44. (42). Franciscus vendidit ~~Gregorio~~ Georgio hereditatem pro cen-
tum marcis, pro qua ~~Gregorius~~ Geo. statim ~~XL~~ quinquaginta marcas ex-
soluit, residuam pecuniam [in certis terminis [promit-
tens [~~se~~ [soluturum. Et ~~sic~~ idem ~~Gregorius~~ per quatuor [per eciam]
annos pacifice et quiete, non tamen tamen solucione
tenuit et possedit predictam hereditatem. Demum
prope finem quarti anni, idem ~~Gregorius~~ G. emptor
~~reliquam~~ reliquam pecuniam offert se daturum et soluturum
~~Francisco~~ venditori; ~~Franciscus~~ vero nititur et o[...]

(et revocare)
[illegible] [illegible], cum per tan- [nec subvertit] [15, b.
[illegible] [illegible] factat. [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible], propter quiedam
[illegible] possessionem [illegible] per tres annos et tres
menses, ~~predictam~~ vendicionem perpetuam ~~habere~~ fir- [habere [illegible]]
mitatem, obstante tanti temporis taciturnitate et pre-
scripcione.

De mutuacione tritici vel alterius rei; C. XLVII.

45 (43). Franciscus Gregorio mutuavit ~~viginti~~ XXti mensuras
tritici, quas pluries monitus, non restituit; ~~Gregorius~~
autem quesivit ab ipso ~~Francisco~~, quando sibi predic-
tum triticum mutuasset? Respondit, quatuor annos ~~fu-~~
esse elapsos. Nos ipsi ~~Francisco~~ imposuimus silencium
propter tanti temporis decursum.

In quatuor grossis iudex racione pamyanthne [illegible] communi. C. XLVIII.

46. (44). [illegible] redimenda pauperum vexacione dudum
[illegible] ~~[illegible]~~ (czeffine quod ungarice), que consueverat iudicij
[illegible] [illegible] aliquam causam applicari,
[illegible] et extincta, tamen eadem solucio exquisi-
[illegible] quod dicitur pamyanthne,
[illegible] que videtur ~~transcendere~~ (esse contra) pre- [illegible]
[illegible] ~~hoc~~ (huic) modum imponere
~~[illegible]~~ declaramus [illegible] in causis hereditarijs vel
non hereditarijs ~~[illegible]~~ magnus iudex pretextu ~~dicte~~
(dicte) [illegible] grossos exigere
[illegible] in minoribus vero causis tan-
tummodo duos grossos [illegible] ~~habeat~~ facultatem habiturus.

De fratribus vel sororibus in bonis paternis divisis. C. XLIX.

47 (45). Quamvis [illegible] et finita ~~quam~~ (sit) contra
[illegible] ~~in~~ retractari, tamen reperiuntur non- [suscitare [illegible]]
nulli [illegible] ~~mortua et finita nega-~~ [ac causam vivi-
~~re~~ [illegible] videlicet in hoc, ~~quod~~ li- ficere]
[illegible] cum fratre sint abiuncti,
[illegible] (ad) [illegible] tamen si [16, a.
[illegible] eorundem fratrum in opes-
[illegible] ~~[illegible]~~ contra se senienciam diffi-
[illegible] ~~ipsorum~~ accedens ad pre- [recipiens]
[illegible] se contemptum et ad eandem
[illegible] cuius intererat, non vo-
[illegible] ~~[illegible]~~ eandem senienciam
[illegible] sentencia per talem peti- [[illegible]]
cionem [illegible]. Unde nos volentes, quod
in huiusmodi [illegible] statuimus

quia vbi fratres vel sorores ~~cum sororibus~~ [illegible]
vel paternis diuisi vel separati [illegible]
in hereditaria questione contra se diffinitiuam sentenciam
reportare; alteri ipsorum postmodum sit pendens [illegible] ~~sit~~
potestas infirmandi seu arguendi sentenciam eandem, seu
pro parte hereditatis quod ipsum contingente, maiori
dj questionem plenam habeat facultatem. Si vero huius
modj fratres vel ~~frater~~ sorores cum ~~sorore~~ non fuerint in bonis
paternis abinuicem [diuisi et] separati, sed sint ipsorum [illegible] [illegible]
nos legitime etatis et habentes plenam discrecionem, vo
lumus, quod in hereditate, pro qua questio agitatur vel
ventilari speratur, per ministerialem, vt in alia constitu
cione docetur, ~~trinus~~ terminus citacionis peremptorie publice propo
natur, citando, ~~quod~~ vt si [sit ~~aliquis~~] qui habeat vel [possit
habere] aliquod ius in dicta hereditate vel ad hereditatem,
aut sua quomodolibet interest, ad predictum assignata ve
niat et compareat, ius suum ostensurus et defensurus.
Alias si post talem citacionem eo, cuius interest, non com
parente, diffinitiua sentencia super eadem hereditatem
proferatur, cuilibet postmodum venienti et volenti eam
dem sentenciam arguere et refricare seu innouare, [sit in [vt in casu prece dentj]
terdicta potestas, vt ipsam sentenciam decernimus perpe
tuum habere vigorem etc. pulcra monacho* lex. || *) modo [16, b.

Vtrum fur insequi debeat per vicinos villanos an non. c. L.

48. (46). Vlagos villanus deposuit querelam contra suos
vicinos ~~villanos~~, quod cum equus tempore nocturno
fuisset sibi subtractus, idem ~~Vlagos~~ cum instancia
requisiuit et pecijt eosdem ~~suos~~ vicinos villanos, vt
per vestigia eundem furem pro eodem equo rehabendo
[insequi] [illegible] [illegible]; villani vero furem insequi re
cusauerunt, et ita [illegible] predictum equum amisit. Nos i [furem cum]
taque in tali casu decernimus, predictos villanos ad
soluendum equum predicto ~~Vlagos~~ condempnandos.

De illo, qui vulneratur aut aliquo membro mutilatur. c. LI.

49. (47). ~~Petrus~~ Stanislaus conquestus est de Iohanne, quod ipsum
quatuor digitis in manu ~~dextra~~ mutilasset, quod Io
~~hannes~~ se fecisse negauit. Et quia idem (S.) ~~Petrus~~ pro ea
dem mutilacione post annum elapsum satisfaccio
nem habere petebat, nos itaque in tali casu eundem S.
~~Petrum~~ mitteraum pronunciamus iuratiuum, quod
predictam mutilacionem [quatuor] [digitorum] habuit a Io
hanne.

De illo, qui asserit se iniuste condempnatum c. LII.

50. (48). Petrus agebat contra Iohannem iudicem, quod

in causa, quam coram [illegible] habuit, iniustam et iniquam sen-
tenciam contra ipsum [illegible], quando
ipsam tulit, eundem [illegible] non [illegible] ~~[illegible]~~ nye
naganyl. Nos itaque [illegible]
fuit aliqua [illegible], ~~[illegible]~~ (vulgariter) nye nagyanyna
declaramus [illegible] ~~ac~~ 70.
~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible], condempnantes.
De [illegible] prescripcionem negligente. c. LIII.

51\. (49). ~~[illegible]~~ [illegible] contra ~~[illegible]~~ [illegible] Nicolaus
~~[illegible]~~ [illegible] ipsum
[illegible] ipsum [17, a.
~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~, [illegible] ~~[illegible]~~, N.
~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ (W.) [illegible]
ter ~~[illegible]~~ (W.), [illegible] questionem.
Itaque [illegible]
eundem ~~[illegible]~~ (W.) [illegible] ~~[illegible]~~ (N.)
non esse [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
~~iusse~~ in rem iudicatam.
De fratribus unum molendinum habentibus c. LIIII.

52\. (50). Franciscus, Falco et Henricus, tres fratres haben- [non poterit sed suam liberam [illegible] causam coram iudice compescit cum]
tes unum molendinatorem, Henricus tercius frater, pro qui-
busdam ipsius molendinatoris excessibus coram [illegible]
[deputato] dato vel electo debito modo ipsum molendinatorem iu-
dicaret, precepit. Deinum Falco, alter frater, [illegible] [videlicet]
queritur de ~~Henrico~~, quod ipsum [illegible] iudi-
casset et condempnasset. Nos itaque attendentes, quod
licet cuilibet de iure prosequi suam iniuriam, declara-
mus predictum ~~Henricum~~ iuste et ~~bene~~ iudicasse. [idem ?]
De relictis alias o pusczynye kmethonum aut civium. c. LV.

53\. (51). Abusiva consuetudine noscitur esse observatum,
quod cum aliqui kmetones ~~de hac vita~~ aliqua prole de- [[illegible]]
cedunt, ipsorum omnia bona mobilia et immobilia
unum pusczina eorundem (dominum) consueverunt occupari. Unde [vulgariter]
nos eandem ~~abusivam~~ consuetudinem reprobantes sta-
tuimus, quod ~~[illegible]~~ (pro) [illegible] eorundem decedencium [illegible]
[illegible] reperiatur in ~~[illegible]~~, calix pro mensa cum ~~[illegible]~~ [[illegible]]
[illegible] damnatur ecclesie parochiali comparetur, reli- [et pro eadem]
qua vero bona ad proximiores consanguineos vel affi-
nes cessante spolitate impedimento devolvantur.
De [illegible] equi, qui restituitur non vel prius sanus. c. LVI.

54\. (52). ~~Nicolaus~~ deposuit querelam de [illegible], quod [Franciscus ?]
licet equum sanum ~~sibi~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [17, b.
(suum)

ad certam viam tamquam amico, tamen idem ~~chalbias~~
eundem equum sibi restituit claudicantem. ~~chalbias~~ autem
~~vero~~ respondit bona fide [equum] eundem [tamquam
proprium se equitasse et servasse, nec sciret, unde sibi
veniret ~~eadem~~ talis lesura. Nos autem declaramus in tali
casu, predictum equum infra duas septimanas quiete et
absque aliquo labore per eundem ~~chalbiam~~ observan-
dum; ~~aut eciam~~ Si infra predictum tempus non cu-
raverit, extunc pro eodem equo, prout poterit, ami-
cabiliter componere teneatur.

De Amethone qui occidit alium Amethonem. C. LVII.

55. (53). Licet antiquitus fuerat observatum, quod Ameto
~~alium~~ Amethonem [illegible] marcis grosso-
rum, a pena homicidii liberaretur, tamen quia huius-
modi pena non sufficiebat ad debitam [correccionem, [illegible] [videlicet
[illegible] quod [illegible] Amethonem
pro pena homicidii [illegible] [com-
[illegible]] fuerit, vel [illegible] mar-
cas ~~[illegible]~~, [illegible] vero [illegible]
[illegible] ~~sex~~ VI marcas decernimus [illegible] ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ si non fuerit in solvendo et captus [pena capitali [fuerit,]
puniatur.

De illis, qui accusant de homicidio, quorum aliquando plures sunt.

56. (54). Item si plures, puta tres vel quatuor de homici- C. LVIII.
dio ~~alicuius~~ accusantur, licet antiquitus per iuramen-
tum accusatoris omnes pena homicidii puniebantur
nos tamen huiusmodi iuramentum restringentes, sta-
tuimus, quod unus tantummodo per iuramentum ac-
toris de homicidio condempnetur et puniatur, consor-
tes vero eiusdem accusati per probos et ydoneos testes
de homicidio et vulneribus se teneantur expurgare,
alias [deficientes] in expurgacione] puniantur.

De illis, qui casualiter moriuntur, ut in aqua vel de arbore cadendo.

57. (55). Item quacumque morte casuali et insperata C. LIX. ‖
contingerit aliquem de hac luce migrare, puta de ar- [18, a.
bore cadendo, vel in aqua submergendo, aut aliquomodo
quovis~~modo~~ statuimus, quod pro tali homine sic dece-
dente [nulla questio] penitus] moveatur. Item cum igno-
ratur, quis commisit homicidium, decernimus, quod [immanitatem]
castellanus de hoc non moveat aliquam questionem
sed consanguinei et proximiores culpabilem inquirentes
causam, dum poterint, ~~pro~~exequantur iuxta iuris
formam.

De milite, qui occidit militem, quid pro pena. c. LX.

58. (56). Vt violentorum audacia refrenetur, statuimus, quod [illegible] parem sibi militem occiderit, in capite [illegible] pro multacione [illegible] vero [illegible] pro simplici [illegible] [illegible] marcas solvere teneatur.

De illo, qui occidit [illegible] alicui, quod ex illegitimo etc. c. LXI.

59. (57) [illegible] frem interfecit, [illegible] non fuit de legitimo [illegible] procreatus [illegible] [illegible] capud [illegible] decernimus.

De diuagantibus et rapinas committentibus. c. LXII.

60. (58). Sunt nonnulli, qui per indiscrecionem victum longi temporis breui hora consumentes, assumunt sibi extra propria occasionem diuagandi et taliter diuagantes, aliena rapere non formidant. Vt igitur tales a qua-libet occasione diuagandi saltem [illegible] pene retrahantur, statuimus, quod taliter diuagantes rapinas committentes, quibuslibet [illegible] bonis, que habent, ipso facto sint priuati. Et si contingat huius-modi fugitiuos et diuagantes nostre gracie reconciliari, volumus [illegible], quod inter suos pares vel infames habeantur. ‖ [ipsorum] [vnde]

De ministerialibus, qui occisum non debent de vestibus spoliare, quando vocantur ad eum. c. LXIII. [18, b.

61. (59). Consuetudine iniquissima ministerialium obseruatum extitit, quod dum ad aliquem in via occisum vocabantur, ipsum vestibus, in quibus fuerat occisus, iure ipsorum, quod ipsi nominabant [illegible], ex-spoliabant. Vnde, cum afflictis non est addenda afflictio, eisdem ministerialibus prohibemus de cetero quoslibet occisos spoliare seu exuere, sed tantummodo vnico grosso contententur, quem decernimus eis dari, dum pro labore per eum, qui ad aliquem occisum procurauerit eos deuocare, donec de eodem homicidio questio totaliter sit diffinita. [wlgariter] [quod] [non presumant]

De illis, qui depascunt alicuius semina iumentis (?). c. LXIIII. [custodiam]

62. (60). Vt quilibet proximum indempnem vigilet obseruare, [illegible] alterius semina iumentis vel qui-buslibet pecoribus maioribus depascat, statuimus, [illegible] pro quolibet iumento vel pecore vnam quartam [illegible] passo vero dampnum is, cuius fuerint iumenta, soluere teneatur, na [illegible].

De illo, qui patitur dampnum in [illegible]. c. LXVI.

63. (62). [illegible]

castellanum seu

decernimus, quod ad proximiorem castellanie curiam iu-
dicii regalis || sive cuiuscumque iudicis eadem iumenta pas- [illegible] [19, a.
sus dampnum depellendi habeat facultatem ita tamen
quod sub testimonio vicinorum ~~in~~ propria domo ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ iumentis sive pecoribus per noctem conservet, in cras-
tamen tino ad proximiorem curiam castellani [illegible] ducatur. [predicta iumenta]
~~iumenta vel pecora predicta~~.

De illo, qui agit iure theutunico contra reum, qui non tenetur eodem iure respondere actori. c. LXV.

64. (61). ~~Quum~~ Cum actor forum rei sequi debeat, volu-
mus, ut si quis in iudicio iuris Teutunici contra reum
suam accionem dirigit aut proponit, reus ~~actorem~~ ibi [contra eundem]
cum super aliqua accione similiter non requirit, ~~reconvenire~~ ius invenire
non poterit, sed suam [illegible] coram iudice
competenti, cum voluerit, agitabit.

De incendiariis domorum vel horreorum. c. LXVII.

65. (63). Ex lege imperiali clara luce nobis constat, quo-
modo incendiarii et exustores ~~voluntarii~~ domorum, horre-
orum aut quorumvis bonorum morte crudeli et ~~turpis-~~ [voluntarii]
turpissima puniuntur, quibus eciam inventis, si ad ecclesiam
confugerint, patrocinium nullum ex hoc debeant obtinere,
propter dampnabile crimen [illegible]. Cum vero [illegible] ta- [enim]
les omnes, ut manus effugiant iusticie, ipsos fugere vo-
lencium, ut plurimum in civitatibus vel villis Teuthuni-
calibus permanere, ut eciam per propositum contra illos
eludant per iuris Teutonici defensionem et [illegible]
talium maleficorum crimina remaneant impunita: Un-
de de nostrorum baronum ~~bono~~ consilio statuimus, ~~ut~~ quod
accusati de crimine incendii ~~sive~~ aut exustionis, eciam in-
venti in civitatibus aut villis Teutunicalibus extra
forum ipsorum trahantur et in iure Polonico ~~tamen~~
coram iudice competenti tenebuntur respondere) sen-
tenciam et penam dignam debebunt, iuxta exigen-
ciam criminis et eius probacionem.

De defloracione et stupro virginum vel pollucione mulierum. c. LXVIII.

66. (64). Re[illegible] non solum a malo sed ab omni specie
mali quemlibet [illegible] necessarium est cohi-
bere. Sed quia [illegible] refrenatur [illegible] || [illegible] [19, b.
[illegible] innocencia [illegible]
[illegible] suam, [illegible]
[illegible] vitam deferentes, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~, virgines stuprando, mu-
lieres polluunt violenter; et quando [illegible]
in recenti, iure Teutonico volunt se tueri, ut [illegible] [sepius [illegible]]

~~eludant~~ commissi criminis accionem. Visum extitit nostris ~~nobilibus~~ (que) in colloquio generali, quod et nos decernimus perpetuo observandum, ut tales oppressores virginum aut mulierum, si proclamati fuerint in racione iure polonico coram iudice competenti tenean tur respondere et subiacere ~~et~~ seu puniri, iuxta commissi criminis qualitatem. [nobis] [habeantur] [existentibus]

De illis, qui habent ius Theutunicum et utuntur po. c. LXIX.

67. (65). ~~Quum~~ Cum secundum patrum sanctorum [illegible] lex decernat illos amittere privilegii auctoritatem, qui ~~non utuntur in eo~~ concessa sibi potestate [illegible] [non utuntur] sunt milites ius Theutunicum habentes in villis ipsorum villis a nostra ~~et~~ aut nostrorum predecessorum gracia eis facta: et tamen iure Theutunico omisso, ~~tantum~~ secundum ius polonicum se regunt in quibusdam. Statuimus, quod si in aliqua villa abusi sunt iure Theutonico amplius per ius Theutunicum contra agentes non poterint se defendere. Quia propter ~~quod~~ volumus, quod ubi crimen est commissum, illo iure, quo ~~illa~~ villa eadem ~~tunc~~ usa fuerit, debeat iudicari ~~iure~~ terminari. simul et

De illo, qui citatur contra suum privilegium in aliqua causa. c. LXX.

68. (66). Statuimus, quod dum aliquis contra suum privilegium in qualicumque causa citatur, et exhibendo suum privilegium in iudicio amittit sexagenam, si ipse actor ~~citans per iudicem~~ iussus iudicis renuerit iurare, se nescivisse ~~reum~~ ~~fuisse~~ privilegiatum et privilegium habuisse, tenebitur restituere idem actor eandem sexagenam. Secus ~~esse~~ autem volumus, si iuraverit, se nescivisse reum fuisse privilegiatum. [20, a.] [ipso]

Quod plures kmethones aut incole non possunt simul de una villa ad aliam recedere. c. LXXI.

69. (67). Cum ex ~~separacione~~ conspiracione subditorum bona dominorum ~~sepius~~ suorum desertantur nulla causa legitima ad hoc persuadente, visum fuit nostris baronibus huic periculo non segniter obviare: Propter quod nostra voluntate est institutum, ut non plures kmethones aut incole de una villa insimul possint ad aliam ~~villam~~ recedere, nisi unus ~~vel~~ aut duo, preter domini illius ville, in qua degunt, voluntatem, nisi in casibus his exceptis, ut si dominus ville opprimat filiam aut uxorem sui kmethonis, aut pro excessu ~~sue~~ seu culpa heredis ibidem villani bonis ipsorum depredantur; vel in sentenciam excommunicacionis per annum durant sui domini ex delicto. In talibus casibus non tantum tres ~~vel~~ aut quatuor eiusdem ville incole abire,

Sier. [illegible]

70.

71.

72.

73.

possunt; sed et omnes inhabitantes ibidem recedant, quo unicuique placebit.

De pueris carentibus etate vel usu racionis usque ad duodecimum annum. C. LXXII.

70. (68). Similiter infantibus ad duodecim annos non educatis, si tempore infancie per quemcunque ~~cun~~ quempiam iniuria fuerit illata, aut patri ipsorum ~~tunc~~ mortuo, possunt illatam violenciam agitare, pro qua agere non valebant propter defectum etatis ~~eciam~~ ipsos impedientes ~~seu iniuriantes~~ sue iuventutis. [illegible] prescripcione ~~et~~ [illegible] non potest, nisi iuvenes [illegible] etate in eis constituti et si [illegible] debilium [illegible] negligerent pro iniuriis ‖ [illegible] illatis, tunc obsta- [20, b.] bit eis excepcio prescripcionis propter negligenciam allegatam.

De illo, cui nunquam furti questio in iudicio mota fuit et accusatur de furto. C. LXXIII.

71. (69). Ut [illegible] ~~et~~ [illegible] viventes ~~iurantes~~ aliquod specialis [illegible] fideles [illegible] extra [illegible] aliqua questio furti nunquam in iudicio [illegible] de crimine furti aut latrocinii accusatur ~~[illegible]~~ [illegible] propter [illegible] presumpcionem habitam [illegible] ~~[illegible]~~ proprii iuramenti ~~protestacionem~~ a tali accusacione ~~se~~ purgari. [prestacione

De illis, qui recipiunt res alicuius sine voluntate ipsius. C. LXXIIII.

72. (70). Egidius deposuit suam querelam, quod cum in via ~~ob~~dormivisset, Falco [illegible] recepit gladium et peram, in qua fuerunt tres scotos grossorum; et quamvis gladium [et peram] ~~sibi~~ restituisset, tamen tres scotos ~~non restituit~~, [illegible]; [illegible restituere] Falco vero reus, quamvis de pera et gladio confitetur, et se eadem restituisse fatetur, tamen predictos tres scotos diffitetur. Unde nos attendentes, quod nullus debet res ~~alienas~~ attrectare domino invito nec irrogatus, predictum Egidium in simili casu decernimus fore admittendum ad iuramentum.

De morsu ~~canis~~ ex impulsione C. LXXV.

73. (71). Item Egidius [~~conquestus est~~, quod canis ~~Falco~~- ~~nis~~ ex incitacione seu impulsione ipsius ~~Falconis~~ taliter ipsum ~~eum~~ lesit et momordit, quod ex illo morsu ostendebat et asserebat se claudicare; ~~Falco~~ vero eandem ~~impulsionem~~ seu incitacionem seu canis [diffitebatur. Et quia ~~Egidius~~ actor ‖ ~~hoc~~ non poterat coram probare; nos igitur in tali casu declaramus, quod ~~Falco~~ per [iuramentum proprium] debet se expurgare. [21, a.

[querelam deposuit contra Falconem]

[impulsionem]

Sier.

74

75

76

77

De extinccione candele et [illegible] tempore [illegible]ne. c. LXXVI.

74. (72). ~~Querelam deposuit Egidius~~ contra ~~Talconem~~, quod cum in domo ipsius ~~Egidii~~ facta fuisset in vesperis contencio, ipse ~~Talco~~ superveniens candelam extinxit, qua extincta ~~Egidius~~ nescit nec scire potest, per quem in illa contencione fuerit vulneratus. ~~Talco vero~~ licet extinccionem candele confitebatur, tamen ipsum ~~Egidium se~~ vulnerasse se diffitebatur. Nos itaque a predicto ~~Egidio~~ actore iuramento recepto, quod in predicta extinccione candele nescit, per quem vulneratus fuerit, predictum ~~Talconem~~, quia candelam extinguendo vulneri prestitit occasionem, in vulnere duximus condempnandum. [T.] [Laurencio]

De ovium pastore. c. LXXVII.

75. (73). Preterea de villanorum pastore deposuit Egidius, quod ovem ad gregem impulsam et custodie pastoris commissam, de grege non rehabuit iterato ovem eandem; pastor vero asserebat, se ~~eandem~~ ovem una cum aliis ad villam reduxisse. Nos itaque in ~~tali~~ casu ~~et~~ simili pastorem decrevimus iurare, quod ovem ad villam reduxisset. [predictam] [super eo]

De ludo taxillorum. c. LXXVIII.

76. (74). Ut noxius ludus taxillorum abiciatur, per quem ut sepe iusti patres propter filiorum excessum de bonis pelluntur et ~~deducuntur~~ absque demeritis ipsorum ad nimiam deducuntur paupertatem, statuimus, ut si aliquis filius, utroque parente sanis existentibus, deluserit alicuius peccunie quantitatem, predicti ludentis parentes non tenebuntur ipsi victori pro ipsorum filio ~~ad alicuius~~ peccunie delusa ~~satisfaccionem~~. Idem dicimus de Iudeis, si mutuaverint peccuniam tali filio existentibus parentibus adhuc sanis, concessio facta non valeat, nec ad satisfaccionem aliquam Iudeis dicti parentes compellantur. Sic eciam dicimus de omni contractu inito cum filiofamilias, quod non valet, cum sit in paterna potestate constitutus, propter id quod non habet alicuius rei dominium ~~rei~~ vel ~~aliquam~~ cuius possessionis tradicionem. [aliis vel] [21, b.] [existentibus ambo parentibus sanis] [satisfaccionem]

De lusori[illegible] c. LXXIX.

77. (75). Ad precidendam [illegible] [illegible] subtilitatem, qui eo [illegible] [illegible] vocandum ire [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [ventilatam]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ux

ta ipsorum demencila a nobis consueuit in talibus exerce-
ri; et ad hoc malum evitandum et quod nostri nobiles
rebus habundantes, strenuitati dediti pro defensione re-
gni forcius fugiverit, decernimus, vt deinceps nullus [quod?
terrigena noster cum alienigena cuiuscumque status
aut condicionis existat, in nostro regno ludat taxillos
ad prestanciam, sed tantummodo pecunia pro parata.
Quod si quispiam contra hoc statutum venerit temera-
rie, ipso iure non valeat exaccio, nec ad aliquam so-
lucionem seu ~~ad~~ satisfaccionem victus victori tenebi-
tur, nec fideiussor datus ipsi vincenti poterit de debi-
to admoneri. Si quis vero supervenienss ~~spernens~~ hoc statutum pro [post
pecunia sic exacta acriter monuerit suum debitorem
cum verbis turpibus vel eius fideiussorem, quociens-
cumque maledixerit vel improperaverit pro debito pre-
libato || tociens illi pro sua verecundia penam pyancz-
nadreszka ~~que dicitur~~ soluat, et nostro iudicio nichi- [22, a.
lominus aliam similem penam pro inobediencia assi-
gnabit.

De monachis, qui equitantes ad expedicionem dampna pauperibus
inferunt. c. LXXX.

78. (76). Expedit reipublice, vt subditi in quiete vivant
et quod nulli noceant et in virtutibus convalescant. Qui-
dam preterevntes ista velud legis transgressores quod cum per
terras ~~proprias~~ pergunt ad expedicionem, quasi hostes
se moventes infinita dampna pauperibus eciam plura,
quam hostibus erogare non obmittunt, per que terre
nostre maxime devastantur. Volentes itaque huic pericu-
lo de remedio opportuno providere, statuimus, vt quocies-
cumque ad expedicionem per terras nostras fit progressus,
nullus stacionem faciat in villis sed in campo, nec ra-
pinas in equis, pecudibus, pecoribus et ~~aut~~ in aliis rebus
committat, sed solum modo pabulum recipiat moderate ~~tamen recipiat~~
pro suis equis et staciones faciat de lignis in silvis, gaiis
aut rubetis incisis et receptis, vt ex hoc edificia villarum
intacta permaneant. Et si quis velud temerarius huius sta-
tuti violator contrarium fecerit, domino illius ville aut [fuerit et]
cui dampnum est illatum, dampna resarciat, iuxta su-
um sacramentum super ablatis prestitum, cum pena
pyanczenadreszka ~~dicta~~, ad hoc apposita, et nichilomi-
nus alia similis pena ~~in violacionem statuti~~ [mo...]
[cedat]

De filiis, qui moriente matre petunt a patre porcionem antequam se-
cunde vxori nubat. c. LXXXI.

79. (77). Ex communi vsu in regno nostro solitum observatur

quod moriente matre [illegible] [fueri] omnium [illegible]
[illegible] tollunt medietatem propter quod [illegible] [22, b.
filios etate iuvenis eis in parte, amittere [illegible]
patre et amodo propter ingratitudinem [illegible] [illegible]
trem non succurrere filius ad inopiam [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sentit in [illegible] et [illegible]
[illegible]. [illegible] extitit nobis et nostre [illegible]
[illegible] filij non [illegible] honorem [illegible] ex [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] consolaret, nisi [illegible] velit [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
De profugis et furta committentibus. c. LXXXII.
80. (78). [illegible] contingit, ut quidam de [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] et [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] profugi [illegible] [funt]
[illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], pro [illegible]
[illegible] incidunt in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
commissis furtis et ceteris actibus malis [illegible]
[illegible], amicorum [illegible] interventione [illegible] [illegible]
clemencia ut inferiores [illegible] et [illegible] [illegible]
de novo restaurantur. [illegible], quod [illegible] in-
sit [illegible] et [illegible], nihilominus pro furtis et [illegible]-
nis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respon-
dere et satisfacere iuxta [illegible] diffinicionem per
iudicem adequatum factam non obstante qualibet [illegible]
tate. Et infames [illegible] reputamus, neque aliis no- [illegible]
bilibus, qui nunquam profugi extiterunt, in fama
et sublimitate honoris potent adequari. Similiter ti- [debent vel]
bi et desemina[illegible] infamem, qui occulte insidiando habi- [Statuimus]
tatoribus [nostri] regni fures et profugos [illegible] et [illegible]-
titur cum eis rapta et male conquesita. Tales se non [23, a.
possunt dicere se probos, cum inferiores probis viris
reputantur.
De usuris Iudeorum et monachorum. c. LXXXIII.
81. (79). Cum in usurarum voragine sit insaciabilis
appetitus, extorsioni peccuniarum [illegible] non [illegible]
ponentes, proinde statuimus nostrorum baronum [illegible]
[illegible], ut Iudei fidej nostre veri [illegible]. [illegible]
nis pecunias ipsorum mutuantes, non [illegible] [illegible] quam [de usura]
libet septimana exigere habeant nisi [illegible] unam
quoslam cum graciarum actione. [illegible] [illegible] qui
per [illegible] decepciones ad literas obligaciones [illegible]

Sier.

aut penas, sustinuerint infra duos annos suum debi- [prestiterint infra duos annos ne- que]
torem pro usura accrescente et pro [principali] debito [ad iu-
dicium non provocantes, extunc ipsi tali usuram accres-
centem ulterius post duos annos amittere debent, et tan-
tum pro ~~de~~ [principali] [sorte] et de usura iam ducta infra pre-
dictum tempus sint contenti, nequaquam per eandem literam
[illegible] [habere] [allegantes] effectualiter amnone.
[tenetur] re [nequaquam] obligatus [stare], ~~tenere~~ vel ulteriore ipsius ~~tene-~~
~~bit~~ suam obligacionem vel promissum

de illis, qui inferunt dampna in gajis et silvis c. LXXXIIII.

82. (80) Quidam de ipsorum audacia [illegible] presumen-
tes, intrantes silvam vel gajum alicuius preter domi-
ni voluntatem, quercus exciderint arbores, nullam
penam [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], ut si quis
inciderit [illegible] in boris ~~alicuius~~ cuius domino invito, va-
lentem ad axem, aut de minoribus quercubus vel aliis
ingammibus [illegible], penam que dicitur [fyanczvadzesta aut szedmydze- stha et VI mas- carum]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible] etc.

de his, qui nocte frumenta rapuerint alicuius ‖ c. LXXXV. [23, 6.

83. (81). [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vocat, [illegible] ~~in~~ [illegible]
et temporali [illegible] [illegible]
[illegible] ~~statuimus~~ [illegible] [illegible]
[illegible] alterius hominis simplicis familiaris frumenta
de nocte [illegible] [illegible] necesse sit,
licitum sit domino [illegible] [illegible]
ipsa ~~defensare~~, [illegible] ~~se~~ ra- [illegible] vel alios res [licet]
[pro se] tollere. Et si [illegible] [illegible] occiderit, impu-
nite volumus ipsum pertransire; dominum vero ~~it-~~
~~lum~~, de cuius domo [exiverunt] [tales] [depopulatores],
in penas nobis fyanczvadzestha decernimus incidis-
se. Et si vulneraverint vel ~~aut~~ occiderint frumentorum
defensorem, solvant vulnera leso vel capud fueris aut
~~vel~~ amicis cum penis premissis.

De improperacionibus. c. LXXXVI.

84. (82). ~~Quoniam~~ Cum omnis scurrilitas verborum et turpi-
loquium [ad rixas] [homines] [provocantes] apud virtuosos homines
[debeat] [non immerito] exulari, ~~atque non aliter~~ ad, que nisi
metu pene quandoque aliqui [a talibus] [prohibentur] et refrenantur,
unde volumus, ut si quispiam linguam suam non re-
frenans, ~~to~~ nobili nobili improperaverit, asserens

Sier I.

~~ipsum~~ eum esse filium meretricis et statim non revocat aut ~~non~~ negat, quod dixit, neque probat eum esse talem, ~~pro sit~~ vel ipsum asseruit, pro vituperio illius, quem sic vituperavit, racione pene solvat LX^a marcas grossorum, veluti si ipsum occidisset.

85. Idem dicimus, quod si matrem eius meretricem nominaverit ~~ut~~ et non revocaverit nec probabit, quod asseruit, in similem penam ipsum decrevimus incidisse aut. Revocando ~~autem~~ debet dicere, id quod [sum] locutus, [sum] mentitus [sicut canis.] ‖ ~~[24, a.~~

De percussoribus militum vel nobilium. LXXXIX.

86. (85). In percussoribus militum et aliorum nostrorum subditorum istum [modum] [in penis] exigendis volumus observari: Si miles militi aut nobili nobili plagam dederit ~~absque~~ [sanguinis effusionem, nobili, cui illata ~~est~~ fuerit talis percussio, pena, que dicitur pyanczuadzeczca per inferentem debet assignari. Si autem illi inferatur, qui non habet ius militabe, tunc marca grossorum pro tali vulnere, kmethoni vero pena ~~[illegible]~~ sex scottorum per ~~percucien~~inferentem [debet] [solui]. [24, b. [usque ad 7

De vulneribus kmethonis sanguinolentis. c. LXXXVII. [24, a.

87. (83). Ut penarum distinccio et legitima divisio habeatur, quod si kmetho vulneratur cum sanguinis effusione aut percutitur enormiter, de omnibus penis pro vulneribus aut percussionibus ~~sentencialis~~, duas partes leso, terciam autem iudicio, ubi causa agitatur, ~~assignari~~ [demandamus. [dare]

De fratricidio capitulum LXXXVIII.

88. (84). Et licet lex tam novi, quam veteris eciam testamenti fratricidium et alia sua crimina graviter puniat ~~seu~~ et condempnet, tamen quidam velut hostes proprii sanguinis et honoris, legis penam minus formidantes, fratricidium committunt, sororem vel proximum occidunt, ut ex eius morte bona hereditaria lucrentur. Volumus itaque, ut unde lucra [habere cupiunt, inde dampnis affligantur aut puniantur, in quo peccaverunt; omnes regnicole et nobiles regni nostri, fratres aut sorores aut ipsos ~~proprios~~ consanguineos interimentes, non habentes proles aut ~~vel~~ habentes, in hereditaria succe~~ssione nullum~~ dere possessione non valebunt nec ullum [possessionis] accessum obtinebunt. Quinymo et sentenciamus ipsos et ipsorum filios privamus omni legitima talium hereditatum ~~porcione~~ [possessione], in quibus bonis ~~sive~~ he[res]. [et bona hereditaria]

reditatibus alij consanguinei licet remociores in linea, obtinebunt successionem. Quos in aggrauacione culpe ipsorum propter immanitatem criminis, omnes fratricidas, ~~et~~ patricidas infames pronunciamus et inhabiles ad aliquos honores promouendos.

De plantacionibus et insercione pomerij. C. LXXXX.

89. (86). Statuimus et decernimus, quod si alique plantaciones iam inserte et radicate euellantur et extirpentur, eciamsi fuerint proprie ~~ipsius~~ extirpantis, medietatem earundem plantacionum dimittere in solo sine in area sub pena sex marcarum teneatur.

De aliqua re violenter recepta. C. LXXXXI.

90. (87). Item si aliquis violenter mantellum suum vel ~~quamlibet~~ aliam rem propriam auctoritate propria vicino aut ~~vel~~ cuicumque ~~recep~~ ~~receperit~~, iure non repetendo, ipsum [receperit] mantellum vel ~~quamlibet~~ aliam rem cum pena sex [aliquam] marcarum restituere teneatur.

De cultura agri alieni etc. C. LXXXXII.

91. (88). [~~Item~~] Si ~~ali~~quis excolens seu ~~et~~ seminans agros ~~alterius~~ alienos violenter, semine eorundem agrorum careat cum pena [fuerit] pyanczuadrestha.

De recepcione boum per violenciam. C. LXXXXIII.

92. (89). [~~Item~~] ~~Cum~~ alicui quatuor boues violenter fuerint recepti et de huiusmodi violencia fecerit protestacionem, volumus, quod pro huiusmodi negligencia boum et laborum pro qualibet septimana quatuor scoti ~~damnum~~ pro occasione ~~et~~ iniuriam passo cum pena XV^la et iudicio alia XV^la pro pena satisfacere teneatur.

De feno violenter recepto. C. LXXXXIIII.

93. (90). Item pro curru feni violenter recepto tres grossos [qualibet] cum pena XV^tha || ~~eidem iniuriam et damnum passo et iudicio~~ XV satisfacere teneatur.

|| Tu koniec daty i rękopis urywany na następnej karcie następuje karta od góry rękopis Stat. II.

94. ~~Item pro vna copa cuiuscumque grani in die recepta, pena iudicio sex marcarum et passo damnum XV. Si autem tempore nocturno recipiatur, decernimus esse furtum.~~

~~Item pro copa estiualium vel hiemalium decernimus, in mensura dum recipitur, ad currum violenciam, dum in poriceribus, furtum esse declaramus, id ipsum ad recepcionem feni extendentes.~~

~~Item famulus, qui dicitur golomanka, si vicino domini sui fecerit aliquod dampnum vel iniuriam~~

Sier. II.

Rękopis ten, jest wraz z rękopisem Sier. I w jednę książkę oprawiony. Przedstawia on format małej ósemki, liczy kart [illegible] i jest cały jedną ręką pisany. Nie ma on żadnego tytułu ani nadpisu ani nawet końca; gdyż nie jest kompletny. Pisany jest w jednej kolumnie przez całą szerokość strony. Na prawej stronie pierwszej karty poczyna się pierwszy z kolei artykuł nagłówkiem „De accusatis pro furtu". Artykuły uporządkowane są abecadłowo, liczy ich rękopis razem 84. Pismo jest odmienne tak od pisma rękopisu Sier. I jak i Sier. III. Tytuliki są wypisywane czarnym atramentem, inicyały zaś pojedynczych artykułów to cynobrem to niebieską farbą, ale tylko urywkowo tu i owdzie.

Znak wodny przez cały rękopis jednostajny, to jest głowa wołu z wysokim krzyżem między rogami, na krzyżu wąż zawieszony. Znak ten sam jest także w rękopisie Sier. III i wskazuje rok 1484.

~~Non debet reprehensibile nec mirum iudicari, si se-~~
cundum temporum varietatem consuetudines et statuta
humana variantur, cum cuilibet non sufficiat virium
fortitudine vel armorum pulchritudine esse or-
natum, nisi legibus et statutis non fuerit decoratus.
Hinc est, quod Casimirus dei gracia rex Polonie, vna
cum baronibus nostris, nutu et voluntate dei conside-
rantes, quod iuxta temporum antiquitatem, in terris
dominio nostro subiectis plereque cause in iudicijs non
uniformiter, sed secundum capitum seu animorum
diversitatem, quamuis super vno et eodem facto va-
rie et diversimode deciduntur et diffiniuntur, ex
qua varietate questiones seu cause plerumque post
multiplices vexaciones remanent quodammodo im-
mortales, quapropter ad laudem dei omnipotentis,
beate virginis Marie tociusque curie celestis, et ad pro-
fectum, commodum et vtilitatem nostrorum sub-
ditorum, decreuimus predictorum iudiciorum seu
causarum decidere et euellere varietatem, volen-
tes et statuentes, quod deinceps perpetuis temporibus
iuxta infrascripta dumtaxat statuta omnes et sin-
guli iudices terrarum nostrarum debeant et tenea-
~~antur iudicare et eadem statuta districte et fir-
miter obseruare~~.

1. ~~Cum omnes constituciones et statuta legem impo-~~
nant rebus et negocijs futuris et non preteritis, volumus,
vt omnes nostre constituciones, edite nunc in collo-
quio generali in Wislicia, non respiciant preterita, sed
~~tantummodo presencia et futura~~. ¶ Vnde si quis [citatus] ¶ De hereditatis
[ad iudicium] aliquem pro hereditate [in pecunia obligate exempcione, XLIIII.
obligata et ~~ipsum ad iudicium euocat, extunc~~ si re- (44).
[tunc] us in termino peremptorio non [com]parebit, actor lucra- [ad receptionem pecunie]
bitur nominatam hereditatem ~~pecunia seu nihilo-~~
~~minus rehabita~~.

De limitibus, LXIII.

2. (64). Cum de alteracione inter nostros subditos super li-
[ipsorum] mitibus ~~in hereditatibus ipsorum~~ distinguendis, gra-
uissime [discordie] [suscitantur], ex quibus [expense] augen-
tur [et] ... nimis interdum supponuntur discordan-
cie ... [alvei] fluuiorum, vt plurimum, inter
... ~~influencium~~ (habentur, vnde si que vil-
[fluunt et]).

Sier.

3.

4.

alueo aut riuo
te voit [illegible]. Si vero eciam in aliqua fluuio vel
riuulo mediante [illegible] [illegible] ripam [habeat
teneat illius fluminis, ad ipsam protestam, quod et si idem
fluuius omisso primeuo alueo diuerterat suum meatum [proprio meatu]
siue [illegible] per alia loca non ministerio hominum sed
virtute propria, ex tunc primus cors alueus, vbi antea fuit decur-
sus aque, pro veris limitibus est reputandus [[illegible] [et firmiter tenen-
lacu illo de vtraque villa homines inhabitantes [faciant] dus]
[licite suas] piscaciones. Secus tamen dicimus, si fluuius
fluminis a proprio meatu per reparacionem hominum re-
trahatur, ex tunc talis [decursus] fluminis pro terminis limitibus
semper est habendus et reputandus.

3. Ius militale. Quicumque nostri nobilibus cum in
castris contra hostes positi fuerint, abiecto omni rubore
cum minima strenuitate communicantes, sub nullius
vexillo de nostro exercitu se locare consueuerint, ad hunc
finem, ut machinarum propugnaculorum aut ipsius
exercitus custodiam cuilent et defensionem, quam ceteri
fratres ipsorum sub certis vexillis locati, secundum ordi-
nem inter ipsos positum facere consueuerunt. Et quia tur-
pis est pars, que suo non congruit vniuerso, statuimus,
vt quilibet miles aut simplex sub certo vexillo erecto
cum sua stacione conquiescat, vel ingruente necessitate
belli et dimicacionis cum hostibus, sciat capere locum
certum pro sui vexilli defensione. Aliter volumus, quod
si tales amplius in nostro exercitu fuerint inuenti, per
subcamerarium, sub quo degunt, captiuari, captiui no-
bis debebunt presentari, equi vero eorum eciam subca-
merario pro ipsa culpa applicentur.

4. Quia victus victori tenetur satisfacere de iudicato
et de iudicio prius non recedere, nisi satisdet, in quo
est condemnatus, quidam inopia vel rebellione ducti
recedunt de iudicio condempnati, pro debito nullam sa-
tisfaccionem aduersario impendentes. Propter quod vo-
lumus, vt tales inobedientes de manibus ipsorum com-
modum non reportent. Postquam victi fuerint in iu-
dicio, ad manus suorum aduersariorum ligati tradan-
tur, et si in captiuitate manentes effugerint, a potes-
tate ipsorum sint liberi et soluti ipso facto et omni
debito, quod tenentur, preter debitum furti, quod sem-
per dampnati soluere teneantur.

De pignoracione iudicum in penis, T. XXV.

5. (76) Ut in rapinis aut ~~in~~ pignoracionibus nostrorum pauperum aliquis modus [habetur et] observetur. Consueverunt avari iudices et eorum officiales, ~~ut~~ postquam pro penis in iudicio lapsis aliquos pauperes aut nobiles inpignorant, ~~sta~~tim ~~spolia~~ [ipsis pignora] dividunt, nullam graciam cum ~~inpignorato~~ facientes. Ad succidendum itaque hanc consuetudinem perniciosam et eam amplius ~~seruare~~ [ob]servare volentes et prohibentes, statuimus, ut si quis iudex, palatinus, castellanus aut ipsorum officiales ~~vel~~ maleficiorum ~~iudex, qui~~ alias oprawca ~~dicitur~~, aut alius quicumque pro penis iudicialibus per eos latis, aut aliis excessibus aliquem nostrum terrigenam, [pauperem aut] divitem ~~vel pauperem~~, nobilem vel simplicem inpignoraverint vel iusserint [inpignorare], pignora in equis, pecudibus aut in aliis substancijs quibuscumque sic recepta non distrahendo [nec diminuendo] ~~vel dividendo~~, si fuerit in estivo tempore, duabus septimanis integris, si autem in hyemali, octo diebus illibata ~~debent~~ per recipientem [debent] observari, sive iuste pignorati fuerint ~~vel~~ sive indebite rapina ~~per~~ in eos commissa. Et si extunc per illum vel illos, [vel cuius] quorum [sunt pignora, pro commissis penis non fuerit ~~illis, qui inpignoraverunt~~ [pignorantibus illis] satisfactum], vel suam innocenciam non ostenderint, licitum sit pignorantibus illa [pignora] distrahere et dividere, pro libera ~~ipsorum~~ voluntate. Quod si tales iudices aut alii superius nominati, eorum avaricie non parcentes, infra predicta tempora [vel dies] inter se [pignora huiusmodi] diviserint aut dissipaverint, vel e... ciam alienaverint ... animal de predictis, dampnum passo iuxta ~~valorem~~ extimacionem animalis deperditi, quod suo ~~sa~~ probabit ~~sacramento~~ iuramento, cum pena ~~[illegible]~~ XV restituere aut solvere ~~[illegible]~~ tenebuntur ~~resarcire~~. Hoc statutum ~~salubre~~ propter nostrorum provincialium rapinam enormem, quam sepius committunt, ad ipsos et ad ~~suces[illegible]~~ iudices ipsorum generales ~~gerentes~~ extendimus, sive ~~[illegible]~~ promulgamus. ||

6. ~~Quia filii cum patribus iuris faccione una perso~~na censentur, ideoque statuimus, quod viventibus patribus filii dumtaxat sigillo paterno utantur, et alium portare vel habere non presumant.

7. Quia unus, presertim quod omnes tangit, inter plures divisum facilius deportatur, quapropter statuimus, quod indifferenter ... tam spiritualium quam secularium personarum iuxta ipsorum facultatem ad quamlibet expedicionem ...

[19, 6.

~~[illegible] tenceantur.~~
de clericis patrimonia habentes ad expe. X.

8. (10) Cum nullus iure suo debeat defraudari, et quia plerique ~~clerici~~ nostri regni bona patrimonialia tenentes, de eisdem bonis sub umbra clericali ~~debita nobis~~ [et habentes] et nostro regno servicia debita ~~in~~ facienda in expedicione sub-trahere consueuerunt, ideoque statuimus, quod ijdem clerici nostri regni, cuiuscumque status exi-stant, predicta patrimonialia bona tenentes, ~~vel~~ nobis cum ~~personaliter~~ transire teneantur ad quamlibet expedicionem, iuxta predictorum bonorum facultates, aut ~~vel~~ eadem bona proximis suis laicis fratribus teneantur dimittere et renunciare eisdem. Qui si neutrum facere curaverint, predicta quelibet bona predictorum clericorum decernimus regno nostro perpetuis temporibus applicanda. [viventes] [3, a-

9. ~~Ut dominarum habitacio propter fragilitatem sexus a cetibus virorum omnino sit distincta, et ne in causas vocate premant se in turmis masculorum, sancit nostra auctoritas de presenti, ut si qua domina siue virgo citans aut citata venerit ad terminum sibi prefixum, iudex presidens iudicio officialem suum cum eius aduersario ad hospicium illius domine mittere tenetur, coram quibus actionem siue defensionem sue cause ad-uocato vel procuratori, cui placebit, in totum delegabit.~~

10. Quia cuilibet summa defensio non est deneganda ideoque statuimus, quod in iudicijs nostri regni quilibet homo cuiuscumque sit status et condicionis, potest et debet habere [illegible] aduocatum, procuratorem seu prolocutorem.
de iudicibus cuiuslibet terre et potestate ipsorum, XLIX.

11. (49). Quia ex multiplicitate iudicum, prout experiencia nos edocuit in causis, ~~quamuis~~ super eodem facto, varijs et diuerso modo plerumque sentencia ~~pro~~ferebatur, ~~et~~ ideo volentes certum numerum statuere iudicum et occurrere varietati predicte, statuimus, quod vnus in Cracouiensi et alter in Sandomiriensi terris iudices nostri habeantur, ita quod dum nos contigerit ~~alo~~-[illegible] terrarum earundem limites subintrare, volumus, quod iudex et subiudex terre illius, infra cuius limites morabimur ~~moramur~~, in curia nostra de causis iudicare et cognoscere teneantur. ¶ Declarantes potestatem eorundem iudicum, quod deinceps in quibuslibet causis

magnis eciam hereditarijs terminos vltra tres septimanas non possint nec valeant assignare, sed cum questio fuerit hereditaria, iudex vel subiudex eandem questionem nobis tenebitur refferre, cuius cognicionem in nostra et baronum nostrorum presencia volumus et decreuimus ~~pertractari~~ practicare.
Et nisi aliquo impedimento ~~essemus~~ fueri prepediti, ~~et~~ tunc sex vel ad minus quatuor baronibus, per nos iudici vel subiudici adiungendis, ipse tunc iudex vel subiudex vna cum [prefatis] ~~dictis~~ baronibus ad ~~de~~ eadem questione, siue causa hereditaria, cognoscendi et diffiniendi habeant facultatem. [13, 6.

12. ~~Item vt palatini certo numero iudicum iudicum sint contenti; statuimus, quod secundum tempora antiquiora palatinus Sandomiriensis vno et palatinus Cracouiensis eciam vno tus iudicibus contententur. Declarantes, quod pro capite quorumlibet castellanorum iudices, quilibet duntaxat in sua castellania, iudicandi et cognoscendi habeant facultatem.~~

De iudicandi tempore et hora, I.

13. (50). ~~Quia consuetudine pariter ... obseruatum, quod sine temporum et sine horarum differencia et distinccione per iudices iudicia exercebantur, et ita plerique non aliter ad causas veniebant pertractandas, quam post prandium repleti et inebriati, propter quod iudicium parum pendebatur, debilior faciliter opprimitur et ad veritatem parum vel pocius nullus respectus habetur. Itaque vt certis temporibus siue horis et debita animi discrecione iudicia pertractentur~~; statuimus, quod ~~deinceps~~ iudices diebus terminorum a mane vsque ad horam ~~nonam~~ IX siue ad meridiem in quibuslibet causis debeant presidere et causas pertractare. Et si prima die terminorum ad horam meridiey omnes litigantes in causis et litibus ipsorum non poterint expediri, volumus, quod absque [offensione] alicuius cause ~~vulneracione~~ diebus proxime sequentibus, presidendo duntaxat ad horam predictam omnes et singuli litigantes debito modo secundum ordinem in prescriptum [causarum] expediantur. ~~Et vt facilius et sine strepitu causarum expedicio ... habeatur, statuimus, quod ad locum audiencie, in quo iudices presidebunt, non secundum merita personarum, nec secundum maioritatem vel minoritatem causarum, sed secundum ordinem litigancium, tantummodo actor et reus vocati accedentes, per iudices audiantur et expediantur.~~ [habeatur]

Ordinem vero nominandi ipsos litigantes ad presenciam iudi-
cum iudicum taliter duximus describendum, quod scrip-
tor causarum sub pena privacionis sui officii non aliter,
nisi secundum ordinem citacionum litigantes per mi-
nisterialem vocandos nominabit, ita, quod qui prius ad cau-
sam provocaverint, prius nominentur et expediantur, et
qui secundo loco provocaverint, secundario nominentur et
expediantur, et sic de aliis usque ad extremos procedatur.
Quod si altera parcium negligenter sive quovis casu im-
pedita et tribus vicibus evocata, se presidentibus non ex-
hibuerit, mox adversa pars presens de audiencia remo-
veatur et alii litigantes secundo loco inscripti nominen-
tur et ad audienciam evocentur, et nihilominus pars,
que fuerat absens et tribus vicibus evocata [non cu-
raverit parere] circa extremam horam presidencie iu-
dice quasi surgere volente, secundario tribus vicibus
~~evocata non curaverit parere, ex tunc condemne-
tur.~~ ¶ Si [quis] [autem] eo tempore, quo iudices presi-
dent, ad locum, in quo presidebunt, preterquam ad
petendum citacionem vel de speciali ipsorum iudi-
cum licencia et mandato, quavis presumpcione ~~et te-
meritate~~ [~~intrare presumpserit, usque ad ultimam remo-
cionis penam, que dicitur pyanthnadczecze per iudices
puniatur~~.

¶ De pena vero leviter tendencium ad iudicia, LXXIX. (80).

[vide supra in capitulo de modo vocandi ad iudicium: Statuimus, quod ad locum.

[14, a.

De iudiciorum locis omnium terrarum, LII.

14. (52). Quia plerumque [habentes] [iurisdiccionem] vel a casu ~~vel~~ pro libito sue voluntatis consueverunt ad iudican-
dum recipere ~~vel~~ et eligere sibi loca quelibet indeter-
minata, et ideo, ut quisque libere suis terminis sit conten-
tus, statuimus, quod Cracoviensis castellanus in duo-
bus ~~dumtaxat~~ locis, videlicet in Cracovia, ~~[illegible]~~
Yanarzyow et in [illegible] sua habebit tenuitur ~~sua~~ [iudi-
cia] [pertractare], aliis temporibus [illegible] sue iudice-
[illegible] factum fuerit aut ~~vel~~ [illegible], nullam ha-
beat facultatem ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Idem et [illegible] castellano San-
domiriensi et aliis castellanis loca pro eis specificen.

De modo cittandi per ministerialem et eius condemnandi, XI.

15. (11). Quoniam ex modo citacionis nonnulla gravamina
et oppressiones ~~nostris subditis~~ per [illegible] iudices et of-
ficiales [provenire ~~consueverunt~~ [illegible] gravami-
nibus et oppressionibus [volentes] [illegible], statuimus ~~per~~
ministeriales citacionum ~~[illegible]~~, [illegible] ~~cumque~~ [illegible]
iudices [illegible] ~~vel~~

[nostris subditis [illegible]]

dominus domini ville ter tangat et clamando ter ... det, et nichilominus in eadem litera

faciendam ~~pro~~ citacionem, quod ipse ministerialis cum suo solito baculo ad villam accedere debeat ~~et quum dominus~~ ad dominum ville cum pro suo ~~quolibet~~ excessu ~~fuerit~~ citandus, obmissis eiusdem ville villanis in pace ~~et tranquillitate~~, ad portam ~~curie~~ eiusdem domini ville suo et baculo ~~tangendo et clamando, eundem citare teneatur~~, exponendo ~~nichilominus~~; de cuius iudicis mandato et ad cuius instanciam, et propter quam causam facit ~~eandem~~ hanc citacionem. Si ~~autem~~ vero eiusdem ville villani ~~et ipse dominus ville~~ fuerint ~~insimul~~ culpabiles, cum ipsorum domino volumus, quod eodem modo tangendo portam cuiuslibet villani seu kmetonis, clamando faciat ~~simili modo~~ citacionem. Ipsi villani si non fuerint culpabiles in delicto sui domini, volumus ~~et~~ precise ~~prohibemus~~, quod per eandem citacionem quemlibet ~~modolibet~~ non graventur nec fatigentur. ~~Quum~~ Sic.

De cittacione kmethonis ex odio domini, XII. (12). 3, 6. 8

Plerumque in odium et contemptum ~~domini~~ ville et ex rancore consueverunt villanos quidam indebite ~~fatigare~~ cittare. ~~Alias~~ Si vero contra hoc ipsos villanos contingerit cittare per quempiam vel fatigare, decernimus, quod procurans cittacionem ~~eandem~~ huiusmodi pena, ~~pena~~ que dicitur pyasthnadzesta puniatur. Et eodem modo volumus fieri citacionem predictam, ubi sine delicto domini ville, fuerint villani communiter vel divisim culpabiles et delinquentes, ita, quod ad portam tangendo, a porta ~~quemlibet ipsorum citare teneatur, cessante qualibet oppressione suprascripta~~. quilibet ipsorum cittari teneatur.

De cittatis inopinate in curys, XIII.

16. (13). Preterea cum in deliberacione ~~consistat~~ stat mater virtutum ipsa discrecio, contingit plerumque, quod aliqui nostri familiares vel alij ~~quomodolibet~~ quilibet in curia nostra constituti, vel in iudicio arrestati ~~seu~~ ~~inventi~~ ... sive nostram ~~vel iudicium~~ presenciam ~~seu audienciam~~ sive iudicis evocantur, et questiones; de quibus minus cogitaverint, moveantur ~~eisdem~~ batarzeis.

Ideoque ~~que~~ utrique parti providere volentes, decernimus quod dicto modo cittati cum bona deliberacione et discrecione propositis nunc respondeant, et actores suis questionibus ~~seu causis non frustrentur, statuimus~~ non fraudentur accionibus et Hoc tamen adicientes, quod cum aliquis in nostra curia vel in iudicio inventus et ad nostram vel iudicis nostri presenciam fuerit premisso modo evocatus, actor seu ipse iudex questionem sive causam cittato debito modo exponere, ~~vel~~ sive

in causis [illegible] tenentur; et [illegible] respondendum eidem questioni, ut alias premissum est, [4, a. si autem actio hereditaria aut pro magna pecunie summa, scilicet XL pro quadraginta marcis, communis terminus trium septimanarum [illegible] per iudicem sibi detur; alias si pro minori debito vel iniuria verbali, in crastinum eius terminus prorogetur.

De citacione absque mandato iudicis, XIIII.

17. (14). Flebili querela sepius ac percepimus, quod ministeriales per terras girantes, pauperes nobiles et villas nos religiosorum fatigandi et vexandi aditum erant modos [aut nobiles pauperes] exquisitos, ita, quod si alicuius ville pauperes milites aut villani eos pro beneplacito ad officium quibuslibet expensis non pertraxerint nec procurent, iidem ministeriales ipsos pauperes [vel nobiles] villanos sine culpa et causa et absque iudicis [mandato] [illegible] occasiones vexacionis faciende, terminos pro libito voluntatis ipsorum eisdem assignantes et [illegible], et sic iidem pauperes aliter non valentes redimere vexacionem [vexaciones [illegible]] certa summa pecunie componunt cum eisdem.

Unde nos huiusmodi vexacioni obviare volentes, statuimus, quod deinceps ministeriales sub pena privacionis [officii] sui ministerialatus et spoliacione omnium suorum bonorum, absque speciali mandato iudicis [contra quemquam] citacionem non presumant facere, alias premissam penam et [illegible] adustionem non immerito poterint formidare.

De accedentibus turmatim ad iudicia, I, I.

18. (51). Plerumque fit, quod aliqui propter causas consanguineorum vel familiarium [illegible] venientes, per strepitum et [illegible] eorundem [illegible] sentenciam seu victoriam [illegible] solent [illegible]; unde super hoc providere volentes, statuimus, quod deinceps quisquam, cuiuscumque [illegible] status aut condicionis existat, propter causam consanguinei vel cuiuslibet familiaris aut secularis ad iudicium [tali modo] venire non presumat. Qui si contra facere presumpserit, [illegible] XV [illegible] censure applicanda puniatur.

De eiectore ponendo aut nominando et ipsorum condicionibus, XXX.

19. (30). Contigit eciam, quod dum aliqui pro quibuslibet [8, a. criminibus et delictis ad nostram audienciam [illegible]tur, nominant dominos et quoslibet ipsorum superiores, [plerumque] allegantes, quod mandato et [illegible] [illegible]

[illegible] dominorum et superiorum huiusmodi crimina et de-
licta commiserunt. Verum tamen quamvis aliquibus tempori-
bus contra racionem fuerit observatum, quod huiusmo- [contra]
di multociens per eandem nominacionem a pena li-
berabantur, tamen quia huiusmodi nominacio con-
què continet in se errorem intollerabilem, ex eo, quia direc-
te contrariatur precepto divino, vnde nos attendentes, [dominico]
quod pena peccata suos tantummodo teneant auctores, et secun-
dum canonicam equitatem nominacio in delictis non [huiusmodi]
vendicat sibi locum, statuimus, quod cittati pro qui-
buslibet criminibus teneantur respondere, non obstan- [et debitis in no-
te qualibet predicta nominacione, eciamsi super hoc stro iudicio iudicen-
privilegiis nostris vel nostrorum predecessorum essent tur et respondere te-
communiti, que quantum ad hoc, vt perniciosa et er- neantur et convicti
ronea, cassamus, revocamus et irritamus. In heredita- debita pena puniantur]
riis vero et aliis quibuslibet questionibus per citatos in
nostro iudicio nominatos, si nostram iuris diccionem [tales]
voluerint declinare, volentes in se recipere easdem
questiones, decernimus, quod extunc predicti cittati,
cuiuscumque sint status et condicionis, existant habeantur pro [dignitatis ac]
nicol et convictis.

Cittare nullus potest nisi ministerialis, XV. ‖ [4, 6.

20\. (15). Possibilitas racionis hoc dictat, [illegible] iudices in
[illegible] exercendis suis iudiciis habeant [illegible] suos minis-
teriales seu [illegible]; quapropter statuimus, quod pre-
[illegible] nullus [illegible] per [illegible] nullam personam, quam [militer autem
per [illegible] [illegible] [illegible] faciat superiores non nisi
[illegible] [illegible] [illegible] per literas litera (s)
[illegible] cittantur; dempto]
[illegible]
[illegible]

De cittacione absque actore et eiusdem pena, XVI.

21\. (16). [illegible] quicumque [illegible], [illegible] aut [illegible]
[illegible] officiales vel [illegible] aut [illegible] familiares ali-
[illegible] [illegible] laboribus et [illegible] gravare volentes, et vt
[illegible] [illegible] redimerent aliquid [illegible] [illegible] aut [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] ab eisdem [illegible] quamvis [illegible] [nichil cause]
[illegible] [illegible] habeant [illegible] aut [illegible] [illegible], adversus illos,
[illegible] [illegible] et procurant [illegible] cittaciones. [illegible]
[illegible], quod si quis cittaverit aut cittari procura-
[illegible] [illegible] sine legitimo actore, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] XV solvere teneatur
[huiusmodi procurans]

teneatur: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cibus ~~seu [illegible]~~, quos [illegible] sine [illegible] racio-
re et causa expressa, non ~~[illegible]~~ aliquas citaciones.

De cittato coheredum morante in partibus. XVII [ratuimus insu-
per]

22. (17.) ~~Item~~ dum aliquis pro hereditate citatus et com-
parens in iudicio plerumque maliciose opponit, quod [longinquis]
~~quia~~ Petrus vel Iohannes in partibus ~~remotis~~ est con- [5, a.
stitutus et sit coheres eiusdem hereditatis quamuis [sine quo non de-
forte nihil iuris habeat ad eandem, ~~ideo dicit, se~~ beat]
~~non teneri respondere pro eadem hereditate.~~ Quapro-
[quod] pter statuimus, ~~quod~~ ut talis Petrus vel Iohannes in
iudicio nominatus, de mandato iudicis aliquo e-
minenti loco vel circa parochiam, de qua est here- , illa
ditas, pro qua ~~eadem~~ questio mouetur, per mini-
sterialem tribus vicibus ~~publice~~ proclamando, ad
prosecucionem ~~seu~~ et defensionem cause ad certum
locum et terminum ~~debebit~~ citari, qui non com- [debetur]
parente, extunc ipsius contumacia ~~[illegible]~~
non obstante ad decisionem ~~seu diffinicionem~~
[iudex] cause licite procedatur et tenens hereditatem tribus annis et mensibus paci-
fice teneat in eternum.

De modo pignorandi pro contumacia et eius effectu. L XXVI.

23. (ff). Expergentia facti nos edocuit, quod quandoque non [pro contumacia]
contumaces pro contumacibus vel ipsi contumaces mo- [grauiter]
dum ~~tamen~~ excedendo, ~~pro contumacia~~ puniuntur
~~et grauantur~~, [illegible] in eo, quod ubi dum aliqua villa
pignoratur, [illegible] boues ~~fuerunt~~ esse[nt] recipiendi, ~~XXX~~ illic triginta aut qua-
draginta ~~vel XL~~ recipi[illegible], et antequam [illegible] locum debi- [in non modica
tum deducerentur ~~[illegible] quodam rapine [illegible] non~~ pauperum oppressio-
~~modicam [illegible] [illegible] dispendium diuulgabantur~~ nem et molestiam
~~[illegible]~~. [illegible] statuimus, quod pro prima diuulgabantur.]
contumacia [illegible] ministerialis cum duobus fa-
[illegible] iudicis [illegible] procedens [illegible] ~~aliar~~ pre-
[illegible] ~~vel [illegible]~~ si [illegible] ville [illegible] [illegible] [in capitulo sequenti]
[illegible] in [illegible] [illegible] duntaxat ~~in~~ pignoretur;
[illegible] [illegible] [illegible] fuerint culpabiles et citati con-
tumaces, quibus [illegible] tantum ~~modo~~ in [illegible] boue
[illegible] [illegible] decreuimus pro secunda con-
tumacia [illegible] [illegible] [illegible] autem tercia
~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] contumaces, de-
re[illegible] [illegible] [illegible] causam, pro qua [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ~~ab eis~~ cadent per sentenciam iudicis:
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] dicti boues pignorati
[illegible] [illegible] in [illegible] septimanis, in
[illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ [obseruentur]

[illegible] insuper [illegible] [per ipsos iudices]

[illegible]

[notio] [illegible] statuimus, quod [illegible] predicti ministerial. [illegible] [illegible] ad [illegible] pignoracionem cum familia ipsius iudicis villa pignoranda per dominum ville et villanos non permittatur inpignorari iuxta premissam dictam limitacionem vel ipsa pignora habita per eundem dominum aut et villanos in villa vel ante villam seu in via violenter recipiantur, dolum et rebellionem eorundem puniendo, volumus, quod penam XV, que vulgariter dicitur [illegible] [illegible] idem rebelles nobis et iudici solvere teneantur, et nichilominus cum alia pena XV [illegible] pignora denegata vel violenter oblata [inequaliter] [illegible] quare teneantur. Qui si [in] dandi dictis pignoribus predictis et in satisfaciendo de penis [premissis fuerint dolosi et rebelles, ita quod [iudex] [forte] [illegible] propter potenciam eorundem, ad puniendum et inpignorandum eosdem [volumus et decrevimus, quod pena LXX talenta [illegible] nostre camere applicanda puniantur. [20, b. [aut repercute- retur violenter] [aut repercussa obtinuare aut] [idem] [predictis seu] [pauerceret]

De modo mittendi ad pignorandum et condicionibus et penis indebite inpignorancium. LXXVIII.

24. (78). Preterea quia per frequentem pauperum inpignoracionem plerumque pauperes plurima dampna et oppressiones multiplices paciuntur, videlicet in eo, quod ceterum et in turris, non per modum iudicialem predictis ad aliquam villam inpignoratores accedentes [illegible] nabiliter et plerumque absque iudicis mandato et sine absque culpa domini ville vel aut villanorum committere plurimas presumunt rapinas, quapropter super hoc providere volentes, statuimus, quod deinceps iudex [illegible] iudex ad inpignoracionem faciendam non [illegible] quam duos famulos ilares cum ministeriali [illegible], et quod sine culpa vel sine causa aut vel non condempnatos seu convictos aut in iudicio non confessos ipse iudex [non presumat, nec permittat inpignorare. Quod si ipse iudex vel aliquis alius quavis auctoritate vel [pocius] [propria] temeritate aut et presumpcione inpignorare et [illegible] rapinas committere presumpserit, [decrevimus] [precipiendo] quod pecora vel [quaelibet] [alias] res racione [inpignoracionis ablata [illegible] [illegible] iudex [illegible] ville inpignorate vel villanis [illegible] asserentibus indebite et contra iusticiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [21, a. [vel subiudex] [huiusmodi]

domino ville vel urbanis impignorati ad ostendendam
... innocenciam [assignato. Et ut ... ~~et~~ auda- [et iusticiam]
... et temeritas impignorancium restringatur, decre-
vimus, quod dum premisso modo sine culpa impi-
gnorati patefecerint suam innocenciam, quotquot per-
sone [~~fuerint~~ in dicta impignoracione, iudex ~~vel~~ et subiu- [in numero]
dex, qui fuerint in mandando ~~pro~~ [quolibet ipsorum [a]
penam ~~que vocatur fyanthnadreszca~~ XV noverit se in-
cursurum, domino ville ~~impignorate~~ ~~persolvendam~~.

De pena L. XX^ta et casibus eiusdem, L. XXVIII.

25. (79. Preterea pena, que consuevit nostro fisco ~~siue~~ seu
~~nostre~~ camere ~~applicari~~, que ~~vulgariter~~ dicitur ~~sedem~~ L. XX^ta applicari;
~~dreszatt~~, statuimus, quod tantummodo in quatuor casibus
~~causis~~ infrascriptis et non in pluribus nostre camere ‖ appli- [21, 6.
cetur. Primus casus ~~est de~~ pro incendio, ubi quis accusatus
de incendio iuxta formam iuris [~~...~~ se [poterit [legittime] [non]
expurgare. Secundus ~~casus~~, ubi aliquis accusatur de
violencia sive spolio publice strate, et defecerit in sui
~~ex~~purgacione. Tercius ~~casus~~, ubi aliquis ~~in iudicio~~
iudicium nostrum parvipendens, [cultellum vel glai- [in iudicio]
dium presumpserit extrahendum. Quartus ~~casus~~, ubi quis
~~duos aliquis~~ iudicatus et [condempnatus et ~~...~~ [in iudicio]
satisfacere ~~vel~~ iuxtys aut sufficientem fideiussoriam ~~caucio~~ [factus per iu-
~~non prestare et~~ facere contempserit et de iudicio per dicem]
suam rebellionem discesserit, non prestita predicta satisfaccione aut fi-
deiussoria non facta ~~caucione~~. ~~Volumus, quod premissa pena in premissis~~ [Quibus quando
~~sit quatuor casibus nostre camere applicetur~~. [quis rebelliter pro penis
iudicii iudici satisfacere con-
tempserit, ut in capitulo
precedenti: Exper-
gencia nos edo-
cuit.]

De contumacia actoris et rei, XVIII.

26. (18). Actor procurat ad causam reum citari, reo in
termino comparente, actore ~~vero~~ totaliter ~~se~~ absentante,
decrevimus ob contumaciam actoris, que est maior
quam rei, ipsum reum causam obtinuisse. Si autem
reus parere in termino sibi assignato non curaverit,
actore per se vel suum [~~nuncium~~ comparente, decer- [procuratorem]
nimus, quod pro huiusmodi contumacia reus [duo-
rum boum pena multetur.

De contumacia hereditaria seu rei obligate, XIX.

27. (19). Licet in pluribus casibus celeritas commendetur,
cum tamen eadem celeritas in iudiciis et causis expedi...
racionabiliter [~~quandoque est~~ restringenda, ex eo, quod [sit expedienda sive]
iudicantem oportet cuncta rimari*). Ideoque statuimus,
quod si aliquis super capitali hereditate ...
... ‖ et tercio citatus non comparuerit [... [iuri [5, 6.

*) ~~rimari~~

Sier. [illegible]

[illegible]

2[illegible]

29

[illegible]

[illegible]

maciter in termino sibi assignato et ob contumaciam eius dem citati; actor in tercio termino per iudicem decer- [mittatur] natur et diffiniatur in veram possessionem eiusdem hereditatis mittendus, et ab omni iure eiusdem hereditatis et ipsius qualibet vendicacione reus per iudicis sentenciam sictus seu decernatur et pronunciatur cecidisse.

Si autem questio fuerit personalis, puta pro debitis vel pro quibuslibet rebus obligatis et primo, secundo, tercio termino citatus contempserit vel neglexerit in termino sibi assignato parere, decernimus, quod creditor quarumlibet rerum obligatarum post tercium terminum per sentenciam iudicis distrahendi et alienandi auctoritate iudicis plenam habeat facultatem; ita tamen, quod si res obligate, distracte et alienate auctoritate premissa minoris valoris inveniantur et existant tempore alienacionis, quam fuerit pecunia credita, et ipse creditor pro summa pecunie per ipsum credite simpliciter et sine aliqua condicione tamquam pro dicta summa pecunie receperit sufficientes, sibi et non alii idem creditor de sui negligencia debebit imputare. Sed si condicionem creditor apposuerit circa res obligatas maioris vel minoris quantitatis, si pro minori pecunia res obligatas alienaverit, debitor per iudicem decernatur credite pecunie summam adimplere; si vero pro maiori summa pecunie res alienaverit obligatas, residuum quid, quid fuerit ultra summam creditam, debitori creditor restituere teneatur.

28. Preterea, ut calumpniis viae precludatur, statuimus, quod si aliquis alias bone fame in iudicium pro quibuslibet violencijs evocatur, actor teneatur, quod asserit, comprobare, alias reus tantummodo proprio iuramento se valeat expurgare.

De accusatis pro furtu, primum. [1, a.

29. (1) Item si aliqui fuerint eiusdem parochie seu districtus et [quod] de furto quarumlibet rerum aliquis alium [per aliquem] ad iudicium voluerit evocare [fuerit], statuimus, quod in [unum] fratannum tantummodo inculpatum de furto habeat evocandi facultatem [seu accusatum evocandum voluerit]. Si vero anno elapso questionem eandem voluerit movere [questionem], quod tunc asserit, racionabiliter per ydoneos testes teneatur comprobare, ostendens se in facto fore iustum.

30. (23). Finem litibus imponere cupientes, statuimus, vt si aliquis civis aut creditor pannos aut alias merces res [ijus mercancias] alicui terrigene ad prestanciam dederit, aut mutuo concesserit, preter literam obligacionis, in qua consta, [[illeg]] ret de debito, civis vero agens pro debito suo, probabit [[illeg]] [0, ca. per testes tales contractum initium secum et probans [huiusmodi debiti] iudicialiter obtinebit. Alias reus negans debitum, per proprium iuramentum prestitum ab impeticio. [per ipsum] ne agentis absoluatur. [euadat et]

31. ~~Nobilitatis stirpes ex progenitoribus eorum ori~~ginem semper ducunt, quarum progressum nati de genologia approbare eorum fideli testimonio consueuerunt. Si quis itaque dicat se nobilem aut illustrem et ceteris nobilibus hoc negantibus asserat se parem, ad probandum sue genologie nobilitatem tenetur inducere sex nobiles viros, de sua stirpe genitos, qui iurati dicant, quod ipse frater sit eorum ~~et de domo ac stirpe ipsorum paterna procreatus~~.

32. ~~Accepimus, quod Petrus insequendo Iohannem~~ grauiter in platea vulnerauit; quod cum Iohannes in iudicium deduxisset, Petrus licet confiteretur, se Iohannem vulnerasse, tamen asserebat, se hoc fecisse ex inicio ipsius Iohannis, qui ipsum Petrum prius vulnerauit, quod idem Petrus asserebat se probaturum. Nos itaque in tali casu decreuimus, ipsius Iohannis probacionem fore admittendam super eo, quod in platea Petrus, dum ipsum Iohannem insequeretur, vulnerauerit, cum dictus Petrus non vitam defendendo, sed iniuriam sibi alias illatam ~~vlciscendo, Iohannem nosciture vulnerasse~~.

De accusato pro furtu apum, 2dum.

33. (2). Item Petrus Iohannem traxit ad iudicium, ~~asserens~~, quod apes ~~vel~~ siue mellificia ipsius Petri tempore ~~nocturno~~ furtiue ad domum suam deportasset, quod se asserebat ~~offerebat se~~ probaturum. Iohannes vero diffidabat ~~tebatur, se~~ hoc fecisse, sed dicebat proprium suum mel, vt decuit, ~~ad proprium~~ in domum deportasse. [suam propriam] Tandem Petrus per iudicem plures interrogatus, si per eos, qui vidissent apes seue mellificia ipsius Petri per Iohannem recipi et ~~ad~~ in domum suam deportari intencionem suam posset probare, Petro asserente,

De merancÿs ciuium ad prestam datis, LXVI.

(67). Finem litibus imponere cupientes, statuimus, vt si quis ciuis aut creditor pannos aut alias res siue merancias alicui terrigene ad prestam dederit siue mutuo concesserit de debito suo ciuis vero agens probabit per testes talem contractum secum initum et probans iudicialiter obtinebit, alias reus negans per proprium iuramentum prestitum ob impeticionem agentis absoluetur.

te, quod tales [testes] [de visu] nullo modo posset habere nos itaque statuendo decrevimus in tali casu, iuramentum Iohannis esse inponendum, si alias fuerit bone fame, pro sua expurgacione asserentis, quod proprium suum vel in domum suam deportabat.

34. ~~Preterea Petrus contra Iohannem deposuit suam querela~~, quod sibi quatuor wlnera intulisset, Iohannes vero fatetur, se hoc fecisse ex eo, quia armata manu domum ipsius Iohannis invasisset et in eadem invasione matrem vel sororem, vel uxorem vel filios sibi wlnerasset; quod wlnus licet per ministerialem conspectum et visum fuisse obtulit se probaturum, tamen idem ministerialis interrogatus per iudicem, negavit se predictum wlnus vidisse et conspexisse. Et quia post negacionem ipsius ministerialis idem Iohannes predictum wlnus matri sue illatum, per alios idoneos testes, qui dictum wlnus viderunt et conspexerunt, offerebat se probaturum, nos in tali et simili casu decrevimus, eundem Iohannem ad producendum ~~predictos testes fore admittendum~~.

35. ~~Querelam Petrus deposuit de Iohanne, quod~~ ipsum wlnerasset, Iohannes vero constanter astruebat, quod Petrus se ipsum wlnerasset, quod offerebat se legitime probaturum. Nos autem in tali casu credimus distinguendum, quod si in contencione et discordia Iohannes asserit Petrum se ipsum wlnerasse, tunc Iohannis probaciones sunt admittende; si autem extra omnem contencionem et discordiam Petrus fuerit wlneratus, tunc, ut est moris, dicimus Petri iu~~ramentum admittendum~~.

36. ~~Per experienciam didicimus, quod sentencia ex~~communicacionis testibus inducendis maliciose plerumque consuevit opponi, ex qua opposicione [illegible] oppressio veritatis. Unde circa eandem excepcionem sic duximus statuendum, quod cum aliquibus testibus producendis fuerit obiecta excepcio excommunicacionis, producens testes eosdem abso[illegible] sue cause [illegible] alios testes si potest, vel [illegible] producere [illegible] et [illegible] habeat [illegible]

Sier

42

43

44

iusta discordiarum et guerrarum qualitatem civili quesitu tuus per Tartaros nullam volumus currere prescripcionem.

42. Franciscus deposuit querelam contra Gregorium quod in ipsius hereditate posuit sepes, et intra illos sepes omnes fructus, quos fecit et facere poterat, percepit. Gregorius autem respondit, quod idem Franciscus in eadem villa die ac nocte est et fuit insimul cum ipso Gregorio per duos annos et tacuit, nec ipsum unquam ammonuit unico verbo pro sepibus predictis. Nos itaque attendentes desidiam seu pigriciam ipsius Francisci, declaramus in hoc casu ipsi Francisco duorum annorum obstare prescripcionem.

43. Franciscus neptem suam Luciam, constitutam in etate infantili orphanam, cum bonis centum marcas valentibus, tenendam et servandam in suam curam recepit, tempore vero procedente, ipsam, dum adhuc esset minor annis, de viginti dumtaxat marcis maritavit. Deinde stando cum marito post quatuor annos eadem Lucia pro bonis residuis restantibus ultra predictas viginti marcas, Francisco suo avunculo movet questionem; Franciscus autem respondit, quod longo tempore post contractum matrimonium, per quatuor annos nunquam fuit ammonitus pro bonis vel pro rebus predictis. Nos itaque talibus casibus providere volentes, declaramus et statuimus, quod predicta Lucia, postquam cum marito steterit per tres annos et tres menses, infra eosdem ad causam non provocanda, sive fuerit minor annis sive maior, de cetero non poterit nec debebit agere pro quibuscumque bonis vel rebus residuis, obstante sibi trium annorum et trium mensium taciturnitate et prescripcione.

De hereditatis vendite rescissione. XLV.

44. (45) Franciscus vendidit Gregorio hereditatem pro centum marcis, pro qua Gregorius statim XX marcas exsolvit, residuam pecuniam in certo termino promittens se soluturum, et sic idem Gregorius per quatuor [per annos] annos pacifice et quiete, non facta totali solucione tenuit et possedit predictam hereditatem. Demum prope finem quarti anni, idem Gregorius cum illa reliquiam pecuniam offerebat se daturum et persoluturum Francisco venditori; Franciscus non voluit et cum

Šier.

[illegible]

43.

[illegible]

[illegible] predictam

[illegible] [12, c.

[illegible] [predictam] [illegible]

[illegible] temporis [illegible] et pre-

scripcione.

De mutuacione tritici, LXVII.

45. (68). Franciscus Gregorio mutuauit viginti mensuras tritici, quas pluries monitus non restituit; Gregorius autem quesiuit ab ipso Francisco, quando sibi ~~predic-tum~~ triticum mutuasset? ~~Respondit~~, quatuor annos ~~fu-~~ esse elapsos. Nos ipsi Francisco imposuimus silencium perpetuum propter tanti temporis decursum.

De memorialibus iudiciorum, LXVIII. ||

46. (69) Licet pro redimenda pauperum vexacione dudum [18, a. solucio dicta [~~vulgariter~~ ~~[illegible]~~], que consueuerat iudici [pamyanthne] presidenti aut ~~vel~~ [diffinienti] aliquam causam applicari, fuerit sublata et extincta, tamen eadem solucio exquisi-to colore sub alio nomine, quod [dicitur] [pamyanthne], dinoscitur esse nominata, que videtur ~~transcendere~~ pre- [esse contra] dictam solucionem. Vnde cum hunc modum imponere [illegible] volentes, decreuimus, quod in causis hereditariis et non hereditariis, ~~[illegible]~~ magnis, iudex presidens ~~[illegible]~~ solucionis predicte pamyanthne [illegible] et recipere non presumat, in minoribus vero causis tan-tummodo duos grossos exigendi habeat facultatem.

De fratribus et sororibus diuisis, XXXV.

47. (35). Quamuis negocia [illegible] sit [illegible] [suscitare et] [illegible] [hanc causam diiu-dicare] nulli, qui [illegible] et [illegible]

[illegible] sorore [illegible]

[illegible] re [illegible]

[illegible] [illegible] [tilii ab]

litibus [illegible]

Sier

48.

49.

quod vbi fratres vel sorores ~~cum fratre~~ fuerint aliter [illegible] in bo- [9, 6.
nis paternis diuisi et separati, si contingat vnum ipsorum
in hereditaria questione contra se diffinitiuam ~~sentenciam~~
reportare, alteri ipsorum postmodum penitus interdicta ~~sit~~
potestas infirmandi seue arguendum sentenciam eandem, sed
pro parte hereditatis duntaxat ipsum contingente, mouen-
di questionem plenam habeat facultatem. Si vero huius-
modi fratres vel ~~frater~~ sorores cum ~~sorore~~ fratre non fuerint in bonis
paternis abinuicem [diuisi vel separati], ~~si~~ quod sint quoad an-
nos legittime etatis et habentes plenam discrecionem, ~~vo~~-
~~limus~~, quod in hereditate, pro qua ~~questio~~ agitatur vel
ventilari speratur, per ministerialem, vt in alia constitu-
cione dicetur, ~~terminus~~ [citacionis iusta edictum publice ~~pro~~ appo- [terminus]
natur, citando, quod si ~~sit~~ aliquis est, qui habeat vel [possit
habere] aliquod ius ad dictam hereditatem ~~vel ad hereditatem~~,
aut ~~aut~~ sua quomodolibet ~~interesit~~, die [protunc die assignata ve- [tali intersit?]
niat et compareat, ius suum ostensurus et defensurus.
Alias si post talem citacionem illo, cuius intererat, non com-
parente, diffinitiua sentencia super eandem hereditatem
proferatur, cuilibet postmodum venienti et [volenti] eam-
dem sentenciam arguere et refricare seue innouare], [sit] in- [petenti, vt in ca-
terdicta potestas, ~~sed~~ ipsam sentenciam decreuimus ~~perpe~~- su precedenti]
~~tuum~~ habere ~~vigorem~~ robur s.

De fure insequendo XXXIII.

48. (33) Nagoth villanus deposuit ~~querelam~~ contra [suos
vicinos villanos], quod cum equus tempore nocturno [[illegible]]
fuisset sibi subtractus, idem Nagoth cum instancia
requisiuit et pecijt ~~eosdem~~ suos vicinos villanos, vt
per vestigia eundem furem pro eodem equo rehabendo
[insequi ipsum] adiuuarent; villani vero furem insequi re-
cusauerunt et ita Nagoth ~~predictum~~ equum amisit. Nos i- [pro furem cum]
taque in tali casu declaramus, predictos villanos ad
soluendum equum predicto Nagoth condempnamus.

49. ~~Petrus conquestus est de Iohanne, quod ipsum
qualuor digitis in manu gladio mutilasset, quod Io-
hannes se fecisse negauit. Et quia idem Petrus pro ea-
dem mutilacione post annum elapsum satisfaccio-
nem habere petebat, nos itaque in tali casu eundem
Petrum metterciam pronunciamus iuraturum, quod
predictam mutilacionem qualuor digitorum habuit a Io-
hanne.~~

50. ~~Petrus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

ivo causa, quam coram ipso habuit, iniustam et iniquam sentenciam contra ipsum promulgauit, a qua sentencia, quam ipsam tulit, eundem iudicem non prouocauit vulgariter nie naganil. Nos itaque huiusmodi sentenciam iudicis, que non fuit aliqua prouocacione suspensa, potenice vel na zapionie declaramus transiuisse in rem iudicatam predictum ... trum ad penam debitam condempnantes, alias pro iudicibus expressam.

51. Falco pro hereditate agebat contra Henricum. Henricus autem opposita longi temporis prescripcione, ipsam prescripcionem, vt debuit, probauit; iudex autem ipsum Henricum absoluit ab eadem impeticione, silencium Falconi imponendo. Post hoc veniens Nicolaus iunior frater Falconis, refricat et innouat eandem questionem. Nos itaque finem litibus imponere cupientes declaramus, eundem Nicolaum fratrem iuniorem predicti Falconis non esse audiendum, et sentenciam iudicis dicimus transiuisse in rem iudicatam.

De fratribus vnum molendinatorem, XXXIIII.

52. (34). Franciscus, Falco et Henricus, tres fratres habentes vnum molendinatorem, Henricus tercius frater, pro quibusdam ipsius molendinatoris ~~excessibus~~ culpis, coram iudice dato vel electo debito modo deputato ipsum molendinatorem iudicare precepit. De ~~mum~~ inde Falco alter frater veniens, conqueritur de Henrico, quod ipsius molendinatorem iudicasset et ~~condempnasset~~. Nos itaque attendentes, quod licet cuilibet ~~de~~ iure prosequi suam iniuriam, declaramus predictum Henricum iuste et ~~bene~~ debite iudicasse molendinatorem suum. [9, a.

De derelictis kmethonum, XXIIII.

53. (24). Abusiua consuetudine noscitur ~~esse~~ obseruatum, quod cum aliqui ~~kmethones~~ kmethones de hac ~~vita~~ luce absque prole decedunt, ipsorum omnia bona mobilia et immobilia ~~domini~~ suscinet dicta domini eorundem consueuerunt recipere et occupari. Vnde nos eandem ~~abusiuam~~ consuetudinem reprobantes, statuimus, quod de bonis eorundem decedencium, si tantum reperiatur ~~in eisdem~~, calix pro marca cum dimidia ~~dandus~~ ecclesie parochiali comparetur, reliqua vero bona, ad proximiores consanguineos vel affines cessante quolibet impedimento, deuoluantur. [homines ... [omnia] [contra ius diuinum] vel vna cum dimidia / [eorundem ... [ipsorum ...

De accomodacione equi, tercium.

54. (3). Nicolaus deposuit querelam de chathia, quod ~~sibi~~ licet equum suum sanum ~~sibi~~ commodasset ~~seu concessisset~~.

ad certam viam tamquam amico, tamen idem Mathias
eundem equum sibi restituit claudicantem. Mathias [1, 6.
vero respondit bona fide ~~equum~~ eundem ~~tamquam~~
ut proprium se equitasse et seruasse, nec sciret unde ~~sibi~~ tali lesura
venit: ~~eadem lesura~~. Nos ergo ~~idem~~ declaramus in tali
casu: [illegible] eundem equum infra duas septimanas quiete et
absque aliquo labore per eundem Mathiam obseruari.
[illegible] qui casus ~~si~~ infra predictum tempus non con-
[illegible], extunc pro eodem equo, prout poterit, [ami- [secum
cabiliter componere teneatur.

De Mechone occiso per alium Mechonem. LX.

55. (61). Licet antiquitus fuerit consuetum, quod Mechoh
~~alium~~ Mechonem occidens, solutis tribus marcis ~~grosso-~~
~~rum~~, a pena homicidij liberabatur, tamen quia huius-
modi pena non sufficiebat ad debitam coercionem, un-
de nos statuimus, quod Mechoh ~~occidens~~ alium Mechonem occidens,
pro pena homicidij castellanie, in qua homicidium [com-
missum fuerit], vel ei, cui ius peruenerit, quatuor mar-
cas ~~persoluat~~ consanguineis vero ~~sue~~ vel amicis [proximio-
ribus] sex marcas decernimus persoluendas. Qui ~~homi-
cida si~~ vero non fuerit in soluendo et captus fuerit pena capitali
~~puniatur~~ puniendus est.

De accusatis pro homicidio, quartum.

56. (4). Item si plures, puta [tres ~~vel~~ aut quatuor de homici- [duo vel 7
dio ~~aliquis~~ accusantur, licet antiquitus per iuramen-
tum actoris ~~accusatoris~~ omnes pena homicidij puniebantur,
nos tamen huiusmodi iuramentum restringentes, sta-
tuimus, quod vnus tantummodo per iuramentum ac-
toris de homicidio condempnetur et puniatur, consor-
tes vero [eiusdem accusati per probos et ydoneos testes [seu coadiu-tores 7
huiusdem] de [homicidio et vulneribus se teneantur expurgare,
~~alias~~ deficientes vero in ~~expurgacione~~ pene puniantur, aut si actor voluerit
contra eosdem probare, quod huiusdem facti coadiutores fuerint.

De homicidio casuali. XLVI.

57. (40). Item quacumque morte casuali vel ~~et~~ inopinata
contingerit aliquem de hac luce migrare, puta de ar-
bore cadendo, vel in aqua submergendo, aut ~~alio~~ quo-
[similiter] uismodo alio [statuimus, quod pro tali homicidio ~~homine~~ sic dece-
dente, nulla [questio [penitus] moueatur. ¶ Item dum igno-
ratur, quis commisit homicidium, decernimus, quod [inhumanitatem 7
castellanus de hoc non moueat aliquam questionem
sed consanguinei et proximiores [culpabilem inquirentes. [amici 7
causam, dum poterint, ~~prosequantur~~ iuxta iuris
formam exequantur.

¶ De homicidio ignoto. XLIV.
(47).

58. Vt violentorum audacia refrenetur, statuimus, quod dum miles parem sibi militem occiderit, pro capite LX, pro mutilacione cuiuslibet membri XXX, et pro simplici vulnere XV marcas soluere teneatur.

De occisione matris, mulieris vagabunde; I. XXII.

59. (73). Laurencius conqueritur de Martino, quod sibi matrem interfecit, Martinus respondit, quod Laurencius non fuit de legittimo thoro matrimonio siue thoro procreatus, [fuisset] ex eo, quod asserebat, ipsum esse filium mulieris vagabunde. Nos in tali et simili casu dicimus, caput matris exsoluendum et obtinendum. [itaque] [decreuimus]

60. Sunt nonnulli, qui per indiscrecionem vitam longi temporis breui hora consumentes, assumunt sibi extra propria occasionem diuagandi et taliter diuagantes, aliena rapere non formidant. Vt igitur tales a qualibet occasione diuagandi saltem formidine pene retrahantur, statuimus, quod taliter diuagantes rapinas committentes, quibuslibet eorum bonis, que habent, ipso facto sint priuati. Et si contigerit huiusmodi fugitiuos et diuagantes nostre gracie reconciliari, volumus inhibemus, quod inter suos pares vt infames habeantur.

De ostensione occisi ministeriali; I. XXIII. (exhibit fore)

61. (74). Consuetudino iniquissima ministerialium obseruatum exhibit; quod dum ad aliquem in via occisum vocabantur, ipsum vestibus, in quibus fuerat occisus, iure ipsorum, quod ipsi nominant urvanze, exspoliabant. Vnde quod afflictis non est addenda afflicio, eisdem ministerialibus prohibemus de cetero quoslibet occisos vestibus spoliare et seu exuere, sed tantummodo vno grosso contententur, quem decreuimus ipsis fore dari, dum pro labore ipsorum per eum, qui ipsos ad aliquem occisum vocare procurauerit eos euocari, donec de eodem homicidio questio totaliter fuerit diffinita. [presendendum] [nos attendentes] [19, a.] [non presumant]

De dampno segetum et forestali XXV.

62. (75) Vt quilibet aliuum in dampnum vigilet obseruare, si aliquis alterius semina iumentis vel quibuscunque buslibet pecoribus maioribus depascat, statuimus, quod pro a quolibet iumento vel pecore vnam quartam denariorum passo dampnum is, cuius fuerint iumenta vel pecora, soluere teneatur passo vero dampnum. [proximum] [statuimus, quod] cuiusque

De ambegacione pecorum et suum, V.

63. 5). Ad euitandam autem quamlibet altercacionem

castellanum siue
decernimus, quod ad proximiorem castellanie curiam, siue fuerit regalis siue cuiuscumque iudicis eadem iumenta pas. [alterius sui dampnum depellendi habeat facultatem, ita tamen [talumini, quod sub testimonio vicinorum in propria domo fecerit dam. pnum iumentis siue pecoribus per noctem seruatis; in cras. [seruant] tino ad proximiorem curiam castellanie depellere teneatur [autem] iumenta vel pecora predicta. [predicta iumenta]

De foro competenti; XXXVI.

64. (36). Cum actor forum rei vndique sequi debeat, volu. mus, vt si quis in iudicio iuris Theutonico contra reum suam accionem dirigit aut proponit, reus actorem ibi. [coram eundem] dem super aliqua questione simili vel inequali reconuencione non poterit, sed suam litem aut causam coram suo iudice [ipsum reconuenire] competenti, cum voluerit, agitabit. [10, a.

De incendiarijs; LIII.

65. (53). Ex lege imperiali clara luce nobis constat, quo. modo incendiarij ac exustores voluntarij domorum, horre. [domorum (?) aut] orum aut aliorum bonorum morte crudeli et impius. sima puniantur, quibus eciam inuentis, si ad ecclesiam effugerint, patrocinium nullum ex hoc debeant obtinere. habere, propter dampnati criminis seuitatem. Consueuerunt ta. [Tenim] les omnes, vt manum effugiant iudicie ipsos punire vo. lencium, vt plurimum in ciuitatibus vel villis Theutoni. calibus permanere, vt accionem propositam contra illos eludant per iuris Teutonici defensionem, et sic sepius talium malefactorum crimina remanent impunita. Vn. de de nostrorum baronum bono consilio statuimus, vt accusati de crimine incendij siue exustionis, eciam in. uenti in ciuitatibus aut villis Teutonicalibus extra forum ipsorum trahantur et in iure Polonico tamen coram iudice competenti teneantur respondere, sen. tenciari et puniri pena condigna debebunt, iusta exigen. ciam criminis et eius probacionem cond. quam. [14, 6.

De defloracione mulierum; XXXVII.

66. (37). Preterea non solum a malo, sed ab omni specie mali quemlibet viuentem sub lege necessarium est absti. nere, per quam refrenatur malorum audacia, et vt iustorum innocencia tuta consistat. Sane quidam ad feditatem corpus suum, vt plurimum, protrahentes, et lasciuam vitam defe. rentes, deum non timentes nec tem. poralem penam formidantes, virgines stuprant, mu. lieres polluunt violenter; et quando impetuntur ab eis in recenti, iure Theutonico volunt se tueri, vt facilius [sepius et]

eludant commissi criminis accionem. Visum est nobis et nostris nobilibus in colloquio generali, quod et nos decernimus perpetuo obseruandum, vt tales oppressores virginum aut mulierum, si proclamati fuerint in recenti, iure Polonico coram iudice competenti teneantur respondere, senterciari et puniri, iuxta commissi criminis qualitatem.

De priuilegij abusione, LXXXIII.

67. (84). Cum secundum patrum sanctorum decreta, lex decernat, illos amittere priuilegij auctoritatem, qui non abusi fuerint concessa sibi potestate, plures enim sunt nostri milites ius theutonicum habentes in multis ipsorum villis ex nostra aut nostrorum predecessorum gracia eis facta, et tamen iure theutunico omisso, tantum secundum ius polonicum se regunt in quibusdam: statuimus, quod si in aliqua villa abusi fuerint iure Teutunico, amplius per ius Teuthunicum contra agentes non poterint se defensare. Propter quod volumus, quod vbi crimen est commissum, illo iure, quo illa villa eadem tunc vsa fuerit, debet iudicari et terminari.

De pena cittantis contra priuilegium. LXXXII.

68. (83). Statuimus, quod dum aliquis contra suum priuilegium in quacumque causa citatur, et exhibendo suum priuilegium in iudicio amittit sexagenam, si ipse actor iussus iudicis renuerit iurare, se nescivisse reum fuisse priuilegiatum nec priuilegium habuisse, tenebitur restituere eidem actor eandem sexagenam. Secus autem volumus, quod si iurauerit, se nesciuisse reum fuisse priuilegiatum.

De recessu kmethonum et pena eorundem, LXI.

69. (62). Cum ex separacione subditorum bona dominorum suorum sepius desertantur nulla causa legittima ad id accedente, visum fuit nostris baronibus huic periculo non segniter obuiare. Propter quod nostra voluntate est constitutum, vt non plures kmethones aut incole de vna villa et semel recedere possunt, nisi vnus aut duo, absque domini illius voluntate, nisi in casibus hijs exceptis, primus vt si dominus ville opprimat filiam aut vxorem sui kmethonis, secundus, quando pro excessu domini aut culpa, tercius quando ob culpam domini ville illius villani ibidem villam bonis ipsorum depredantur, in sentenciam excommunicacionis per annum durent sui domini. In talibus vero casibus non tantum vnus aut quatuor illius villani ville abire. [10, a.

poterunt) ~~[illegible]~~; sed et omnes inhabitantes ibidem recedere possunt, quo unicuique placuerit et locus congruerit mansionis.

70. ~~Similiter infantibus ad duodecim annos educatis,~~ si tempore infancie per quemcumque iniuria fuerit illata, [illegible] aut patri ipsorum tunc mortuo, possunt illatam violenciam agitare, pro qua agere non valebant propter defectum etatis contra ipsos impedientes seu iniuriantes. [illegible] prescripcionis eis opponi non poterit, nisi cum [illegible] etate in eis completa, infra tempus debitum a[illegible] negligerent pro iniurijs [illegible] illatis, tunc obstabit eis [illegible] prescripcionis propter negligenciam al[illegible]

De accusacione [illegible], LI.

71. (6). [illegible] et [illegible] ~~[illegible]~~ aliquo speciali [illegible] fideles conso[illegible] voluntate, vel [illegible] aliqua questio [illegible] de crimine furti [illegible] ~~[illegible]~~ propter bonam pre[illegible] apud vicinos, ~~per~~ proprij [illegible] accusacione [se] expurgare. [illegible]

72. ~~Egidius deposuit [illegible] querelam, quod cum in via~~ [illegible], Falco superveniens [illegible] re[illegible] cepit gladium et peram, in qua fuerunt tres scoti gros[sorum]; et quamvis gladium et peram sibi restituisset, tamen tres scotos non restituit, ipsos pro se usurpando; Falco vero reus, quamvis de pera et gladio confitetur, et se eadem restituisse fatetur, tamen predictos tres scotos diffitebatur. Unde nos attendentes, quod nullus de[bet] res alienas attrectare domino invito nec rogatus, predictum Egidium in simili casu decernimus fore admittendum ad iuramentum.

De morsu canis, LXIX.

73. (70) ~~Item~~ Egidius ~~con~~questus est, quod canis Falco[nis] ex incitacione seu impulsione [~~ipsius~~ Falconis tali- [eiusdem] ter ipsum ~~eum~~ lesit et momordit, ~~quod~~ ubi ex illo morsu osten[debat] et asserebat se claudicare; Falco vero eandem incitacionem ~~impulsionem~~ seu ~~incitacionem~~ canis [diffi~~tebatur~~ dabat. Et [impulsionem et canis morsionem] quia Egidius actor ~~hoc~~ id non poterat probare, nos igitur in tali casu declaramus, quod Falco [per iuramentum] [proprium] [debet] [se expurgare.]

74. ~~Querelam deposuit Egidius contra Falconem, quod cum in domo ipsius Egidii facta fuisset in vespere contencio, ipse Falco superueniens candelam extinxit, qua extincta Egidius nescit nec scire potest, per quem in illa contencione fuerit wlneratus. Falco vero licet extinccionem candele confiteretur, tamen ipsum Egidium se wlnerasse diffitebatur. Nos itaque a predicto Egidio actore iuramento recepto, quod in predicta extinccione candele nescit, per quem wlneratus fuerit, predictum Falconem, quia candelam extinguendo wlneri prestitit occasionem, in wlnere diximus condempnandum.~~

75. ~~Preterea de villanorum pastore deposuit Egidius, quod ouem ad gregem impulsam et custodie pastoris commissam, de grege non rehabuit iterato ouem eandem; pastor vero asserebat, se eandem ouem vna cum aliis ad villam reduxisse. Nos itaque in tali casu et simili pastorem decreuimus iurare, quod ouem ad villam reduxisset.~~

De ludo taxillorum, LXIIII.

76. (65). Vt noxius ludus taxillorum abiciatur, per quem ~~vt sepius~~ ~~sepe~~ iusti patres propter filiorum excessum de bonis [pellun-tur et ~~dediuuntur~~ absque [demeritis] ipsorum] ad nimiam ~~depelluntur~~ pauperlatem, statuimus, vt si ~~alicuius~~ [filius, vtroque parente sanis existentibus, deluserit alicuius peccunie quantitatem, predicti ludentis parentes non tenebuntur || ipsi victori pro ipsorum filiis ad ~~alicuius~~ pecunie deluse satisfaccionem. Idem dicimus de Iudeis, si mutuarent peccuniam ~~tali~~ eidem filio existentibus [parentibus [adhuc sanis], concessio [facta non valeat, nec ad satisfaccionem aliquam [Iudeis pre dicti parentes ~~compellantur~~. Sic eciam dicimus de omni contractu inito cum filio familias, quod non valet, cum sit in [paterna [potestate] constitutus, propter quod quia non habet alicuius [dominium [rei] ~~vel~~ neque aliquam possessionis tradicionem. [ipsorum] [quis] [17, a. [huiusmodi] [compelluntur]

De lusoribus taxillorum, LXV.

77. (66). Ad precludendam lusoribus taxillorum malicie subtilitatem, qui consueuerint inebriatos aut ad prouocandum iracundiam ~~[illegible]~~ deductos, noverante ipsis taxillorum ludi [fortunam, super prestanciam successionem de pecuniis, equis et quandoque de hereditatibus cribrare et expoliare et dampnose ammonere; qui sic delusi et ad inopiam deducti, ut plurimum ad ... deteriora pro labuntur, [illegible] ... [ad inueniendum]

propter ipsorum iniuriis nos convenit in talibus exerceri, et ad hoc malum evitandum et quod nostri nobiles rebus ~~abundantes~~ habitis, strenuitate [~~dediti~~ pro defensione re- [deducti]
qui forcius peruigilent, decernimus quod deinceps nullus terrigena noster cum alienigena cuiuscumque status et ~~aut~~ condicionis existat, in [nostro] [regno] ludat taxillos ad prestanciam, sed tantummodo [pecunia] [pro parata].
Quod si quispiam contra hoc statutum venerit temerarie, ipso iure non valeat [~~emcio~~ empcio], nec ad aliquam solucionem seue ~~ad~~ satisfaccionem victus victori tenebitur, nec fideiussor datus ipsi vincenti [poterit] [de debito] ammoneri. Si quis vero spernens hoc statutum pro pecunia sic euicta acriter ~~moniuerit~~ amonuerit suum debitorem ~~suum~~ suum debitorem (v) cum verbis turpibus vel eius fideiussorem, quocienscumque maledixerit vel improperauerit pro debito prelibato, tociens illi pro sua verecundia penam ~~pyancz~~ XV ~~nadreseza que dicitur~~ soluat, et ~~nostro~~ iudicio nichilominus ~~aliam simile penam~~ aliam pro inobediencia ~~assi~~ ~~gnabit~~.

De dampnis ad bellum euncium. XXVIII.

78. (28). Expedit reipublice, ut subditi [in quiete] [viuant] et ~~quod~~ nulli noceant et in virtutibus conualescant. Quidam ~~preterientes~~ ista, velud ~~legis~~ transgressores cum per [pretermittentes]
terras proprias pergunt ad expedicionem belli, quasi hostes se mouentes ~~infinita~~ damna pauperibus eciam plura, quam hostibus irrogare non obmittunt, per quod [terre] [nostre] maxime deuastantur. Volentes ~~itaque~~ igitur huic periculo de remedio opportuno prouidere, statuimus, ut quociens cumque ad expedicionem [per terras nostras] [fit] progressio, nullus [stacionem] [faciat] in villa sed in campo, nec rapinas in equis, [pecudibus] [pecoribus] aut ~~in~~ alijs rebus [modo] committat, sed solum [~~pabulum~~] [moderate] ~~tamen~~ recipiat pro suis equis et staciones faciat de lignis in siluis, ~~gajis~~ gagijs ~~aut~~ et rubetis incisis et receptis, ut ex hoc edificia villarum intacta ~~consistant~~ perstent. Si quis velud temerarius huius statuti ~~violator~~ [contrarium] fecerit, domino illius ville aut cui dampnum est illatum, dampna [~~resarciat~~], iusto suo [huiusmodi reffer- re debet]
illius ~~sacramentum~~ iuramentum super oblatis prestitum, cum pena XV ~~pyancznadresera dicta~~, ad hoc apposita, et nichilominus alia ~~similis pena in~~ iudicio pro nostri huiusmodi ~~violacionem statuti pro nobis~~ [staciti ...] cedet.

De filijs matre mortua, XXXVIII.

79. (38). Ex communi vsu in regno nostro estat obseruatum

quod moriente matre bonorum omnium fieri a patre
ipsorum tollunt medietatem, propter quod contigit sepe,
filios etate iuuenili eos in parte amittere bona leuata a
patre et amodo propter ingratitudinem factam patri fra-
trem non succurrere filijs ad inopiam pergentibus, et sic ex
tali diuisione pars vtraque sentit incommodum ~~et~~ reportare.
tat. Visum extitit nobis et nostre milicie, vt matre mo-
riente filij non petant bonorum obueniencium ex linea pa- [10, 6
terna aliquam ~~a patre porcionem~~, antequam ad secun-
das nupcias conuolabit, nisi hunc velut fame sue prodi-
gus bona et hereditates ~~illas~~ communes ~~indebite~~ inaniter et manu vaga dissiparet.

80. ~~Sepius contingit, vt quidam de militali prosapia~~
procedentes, veluti prodigi honoris et fame ipsorum, fur-
ta seu latrocinia committentes, sunt profugi nostre re-
gni sponatanea voluntate ipsorum, et sic occasionem ha-
bentes, plura mala committere non formidant, pro qui-
bus inciderunt in iram nostre indignacionis. Tandem de
commissis furtis et ceteris actibus malis penitencia duc-
ti, amicorum suorum intercessione mediante nostram
clemenciam implorare consueuerunt et sic nostre gracie
de nouo restaurantur. Volumus, quod licet nostra ira
sit dimissa eis et pena, nihilominus pro furtis et dam-
nis viris iustis illatis tenebuntur iudicialiter respon-
dere et satisfacere, iuxta sentencie diffinicionem per
iudicem deputatum non obstante qualibet diuturni-
tate. Et infamem talem reputamus, neque alijs no-
bilibus, qui nunquam profugi extiterunt, in fama
et sublimitate honoris poterit adequari. Similiter il-
lum dicimus infamem, qui occulte insidiando habi-
tatoribus nostri regni, fures et profugos seruat et par-
titur cum eis rapta et male conquisita. Tales non
possunt dicere se probos, cum impares probis viris
reputentur.

81. Cum in vsurarum voragine sit insaciabilis
appetitus, extorsioni peccuniarum terminum non im-
ponens, proinde statuit nostrorum baronum aucto-
ritas, vt Iudei fidei nostre veri inimici, Christia-
nis peccunias ipsorum mutuantes, non plus pro qua-
libet septimana exigere habeant, nisi tantum vnam
quartam cum graciarum accione. Et si Iudei, qui
per varias decepciones ad literam obligacionis mutu-

~~[illegible], si [illegible] infra duos annos suum debi-~~
~~tores pro usura accrescente et pro principali debito ad iu-~~
~~dicium non prouocantes, extunc ipso facto usuram accres-~~
~~centem ulterius post duos annos amittere debent, et tan-~~
~~tum de principali sorte et de usura iam aucta infra pre-~~
~~dictum tempus sint contenti, neque per eandem literam~~
~~obligacionis poterint obligantem effectualiter ammone-~~
~~re, [illegible] obligatus stare, tenere vel observare ipsis tene-~~
~~[illegible] occasionem vel [illegible].~~

De dampnis [illegible], XXVI.

82. (26). Quidam de ipsorum audacia multum presumen-
tes [illegible], [illegible] vel [illegible] alicuius preter domi-
ni voluntatem [illegible] exciderint arbores, nullam
[illegible] ex [illegible] pretendentes. Statuimus, ~~ut~~ si quis
inciderit quercum in [illegible] cuius domino inscio, va-
lentem ad [illegible]; [illegible] de minoribus quercubus vel alijs
lignaminibus currum replexerit, penam, ~~que dicitur~~ XV aut LXX
~~[illegible]~~ illi soluat, in cuius dominio sunt
incisa et hoc absque remissione.

De dampno frumenti, XXVII.

83. (27). Et licet canonica sanccio depopulaciones agro-
rum multum in odio habeat tamen temerarios a malo
non reuocat, nisi addatur torquer ~~in~~ colla ipsorum
et temporali disciplina impii puniantur. Propter
quod statuimus, ~~ut~~ si alicuius militis, prelati, cuius vel
~~aut~~ alterius hominis simplicis familiares frumenta
de nocte [illegible] aut ~~vel~~ quorumcunque receperint,
licitum sit domino frumenti aut ~~suis~~ seruis eius vel amicis
ipsa defensare, equos recipiencium vel alias res libere
pro se tollere. Et si quempiam tunc occiderint, impu-
nitos volumus ipsos pertransire; dominum vero il-
lum, de cuius domo exiuerint tales depopulaciones,
in pena nobis XV ~~[illegible]~~ decernimus incidis-
se. Et si wlnerauerint aut occiderint frumentorum
defensorem, soluant wlnera leso aut ~~vel~~ caput pueris [illegible]
~~vel~~ amicis occisi cum pena prenotata.

De improperacione malorum verborum, LIIII.

84. (54). ~~Quoniam~~ Cum omnis scurrilitas verborum et turpi-
loquium ad rixas homines prouocantes apud virtuosos homines
debeat non immerito euitari, ad ~~atque~~ ~~non aliter~~ nisi
metu pene quandoque aliqui ~~[illegible]~~ prohibentur, [illegible]
vnde volumus, vt si quispiam linguam suam non re-
frenans, si nobilis nobili improperauerit, asserens

ipsum [illegible] meretricis et statim [illegible] dixit, negans [illegible] [illegible] asseruit, pro [illegible] IX marcas quia quasi [illegible] ipsum [occideret] [manu]

De improperacione a matre, LV.

85. (55). [illegible] quis [illegible] et non [illegible] nec [illegible], quod asseruit [illegible] decrevimus [illegible] illud ~~autem debet dicere, sed~~ quod [illegible] sanis et sufficit.

86. ~~In [illegible] et [illegible]~~ [illegible] in penis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] marca [illegible] [illegible] pro [illegible] dicitur solvi.

87. Ut [illegible] et legitima [illegible] beatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sentenciam, [illegible] autem iudicio [illegible] ~~[illegible]~~.

De fratricidio, XLI.

88. (41). Ut licet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquem [illegible] ~~[illegible]~~ evrum ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ igitur, [11, 6. ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] nec [illegible] [et bona hered. [illegible]] ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] occidimus ~~[illegible]~~ [illegible] aut ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ non [illegible], ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

Sier.

reditatibus alij consanguinei licet remociores in linea consanguineitatis ... successionem. ... propter ... et pa... infames pronunciamus et inha... biles ad aliquos honores promouendos

89. ~~Statuimus et decernimus quod ... aliquis plantaciones ... iam inserte et radicate euellantur et extirpentur, eciamsi fuerint propter ipsius extirpandi ... ... earundem plantacionum dimittere in solo ... ... sub pena sex marcarum teneatur.~~

De mantello aut alia re mutuata, I. XX.

90. (71) Item si quis violenter mantellum suum ~~vel quam~~ aut aliam quamcumque~~libet aliam~~ rem ~~propriam~~ auctoritate propria vicino suo mutuatam aut ~~vel~~ alii cuicumque [receperit] iure non repetendo, ipsum mantellum ~~vel quamlibet aliam~~ rem cum pena sex marcarum restituere tenebitur. [et reddere, cui recepit] [18, b.

91. ~~[Item] aliquis excolens et seminans agros alterius violenter, semine eorundem agrorum careat cum pena ...~~

De recepcione quatuor boum violenter, IX.

92. (9). ~~[Item]~~ Cum alicui quatuor boues violenter fuerint recepti et de huiusmodi violencia ~~fecerit protestacionem, volumus, quod pro huiusmodi negligencia~~ boum et laborum pro qualibet septimana quatuor ... ~~...~~ cum pena XV. et ... ~~XV~~ pro pena satisfacere tenetur. [violencia ... ... facta]

De curru feni violenter recepto, XXII.

93. (22). Item pro curru feni violenter recepto ... ~~...~~ XV ~~...~~ dominum ... ~~...~~ ... tenetur cum ...

De ... frumenti recepcione XX.

94. (20) ... casula ... ~~...~~ ... ... [frumenti]

... vero ~~...~~ ... ~~...~~ ...

... casula ... et ...

... ~~...~~ ... [violenter]

~~...~~ ... ~~...~~ [decernimus ...]

~~...~~ Item de ... ~~...~~ ... decimus.

~~...~~

~~...~~

~~Item familius, qui dicitur golonanka, si vicino do-
mini sui fecerit aliquod dampnum vel iniuriam, dominus
ipsius pro ipso satisfacere tenetur.~~

(31). Item cum pauper homo diuitem pro violencia citat,
~~vices de violencia~~ per testes ~~habet et~~ debet se expurgare
alias iuxta violencie qualitatem debita pena est mulc-
tandus in casu de carrula vide.

De pena arguentis iudicis senenciam, LXXX.

95. (81) Cum aliquis arguit seue prouocat senenciam cas-
tellani Cracouiensis, ~~quod vulgariter dicitur narzecza vel~~
alias nagany, pelles ermelinas, ~~castellani autem~~ Sandomirien- [gronostayque]
[autem] si et Lublinensi pelles mustellinas, cuilibet pallatino pel-
[autem] les mustellinas, iudicibus [Cracouiensis] et Sandomiriensis terrarum [22, a.
pelles mardurinas, subiudicibus vero pelles vulpinas, subca-
merarijs quoque ~~per~~ sex marcas, camerarijs autem terrarum omnium
per sex scotos, iudicibus autem castellanorum per mediam mar-
cam, cuilibet notario terrestri pelles vulpinas, alijs vero castellanorum iudicibus,
~~tribus~~ Sandomiriensi et Lublinensi exceptis, per sex
scottos ~~marcas~~ absque omni contradiccione et antequam ad
aliam audienciam admittatur, dare et satisfacere teneantur.

De filio non emancipato, XXXIX.

96. (39) Filius non~~dum~~ emancipatus, in paterna constitu-
tus potestate, nec a fratre ~~fratribus aliunde~~ porcione vel ~~separatus~~ diuisus, si [sequestratus]
globizando vel tesserisando aut quemlibet alium ludum
~~dampnosum~~ ludendo aut exercendo aliquid perdiderit, [aliquid]
talia omnia et singula per ipsum deperdita volumus
et decrevimus, quod in ipsius partem seue sortem com-
putentur. Nichilominus tamen ~~decernentes~~ inhibemus, quod siue in taxil- [decernentes dici-
lis, siue in scacis vel ~~alea aut~~ in quibuslibet alijs lu- mus]
dis lucrosis ipsis ludentibus, ad pecunias, equos, ~~vel~~ alias [aut]
~~qualibet~~ res lucratas seue in huiusmodi ludis acqui-
sitas, mouendi, petendi, requirendi seue vendicandi non
obstante qualibet fideiussoria caucione seue obligacione
penitus nullum ius ex predictis ~~ludis~~ sit acquisitum,
sed duntaxat quoslibet ludos habere concedimus et
volumus gracia temporis deducendi et ~~causa~~ solacij ~~et
exercicij habendi~~ deducendi parta in pecunia. ||

97. ~~Militi pro vna plaga vel pluribus a vulnere fac-~~
tis XV pena percussa et iudicis XV. Si vero fuerit cum
baculo et cruenta, sicut pro vulnere gladiali declara-
mus satisfaciendum. Militi vero famoso szlachczye, se-
~~xaginta marcas, scartabello triginta marcas, militi~~

~~criato de sculteto vel kmethone, quindecim marcas pro~~ capite, item militi slachcyce pro vulnere decem marcas, scartabello quinque marcas, sculteto vel kmethoni factis militibus, tres marcas pro vulneribus statuimus persol- uendas.

98. Bartoldus deposuit querelam contra Andream, quod pratum ipsius falcauit, Andreas autem licet sit confessus predictum pratum se falcasse, tamen adiecit, quod idem pratum vlodarius Bartoldi pro certa pecunia falcandum sibi vendidisset, et pro eodem prato pecuniam idem vlo- darius ab ipso recepisset, quem tamen mortuum esse asserebat. Nos autem considerantes confessionem ipsius Andree et eciam mortem ipsius vlodarij in tali casu in- diximus eidem Andree probare prati vendicionem et empcionem.

99. Item Bartoldus contra Andream deposuit, quod ipsum vulnerasset. Andreas confessus est, ipsum Bar- toldum vulnerasse, dicens, quod hoc fecit volens in lu- do et solaciando, tamquam socius et amicus cum ami- co. Nos audita ipsius Andree confessione, attendentes, quod ludus non debet se extendere ad aliquam lesio- nem seu offensam, ipsum Andream in tali casu de- ~~creuimus, Bartoldo ad vulneris satisfaccionem con- dempnandum.~~

De fideiussore mutui; XLII.

100. (42) Nicolaus Mathie mutuauit decem marcas, pro quibus Laurencium ~~sibi~~ dedit fideiussorem; et post ali- quot dies idem Mathias debitor ipsi Nicolao creditori in absencia Laurencij fideiussoris eandem peccuniam ~~per~~ soluit ⌈vt debebat. Tempore ~~vero~~ procedente predictus Ni- colaus creditor Laurencium fideiussorem ⌈pro ~~predicta~~ pecunia ~~traxit~~ ad iudicium⌈. Et quia idem fideiussor in iudicio constitutus asserebat, predictam peccuniam per ~~prefatum~~ ipsum Mathiam [debitorem] ~~principalem~~ ⌈fuisse per- solutam, nos in tali casu ⌈~~decreuimus~~ probandam, ~~fac- tam fuisse~~ esse ⌈solucionem.

⌈et dedit⌉ ⌈prefatum⌉ ⌈euocauit⌉ ⌈ipsi Nicolao⌉ ⌈dicimus⌉

101. ~~Statuimus, quod marito mortuo vxor circa do- nacionem et dotem et quelibet parapherhalia in pe- cunijs, gemmis, lapidibus et vestibus superexstanti- bus debeat remanere; ipsa autem mortua ad pueros~~

ri ipsos habuerit, predicta omnia deuolvantur. Que mulier habendo pueros, si alium virum receperit vel recipere voluerit, decernimus, quod tantummodo ad eosdem pueros omnia bona paternalia integraliter cum alia medietate quorumlibet bonorum maternalium, in quibuscumque rebus consistant, absque aliqua contradiccione deuoluantur, et cum alia residua suorum bonorum medietate maritum accipiat iuxta suam voluntatem.

102. Item statuimus, dum aliqua domicella maritatur, dos seu donacio in peccunia parata sufficiat, que in presencia amicorum assignetur, bona vero hereditaria coram regia maiestate debent assignari.

De expurgacione violencie vie strate XXXI.

103. (31) Martinus conqueritur de Nicolao, quod die forensi in via publica de pera ~~recepit~~ sibi octo scotos violenter, Nicolaus vero respondit, quod indebite ipsum calumniaretur, nec eandem peccuniam amisisset, nec sibi recepta fuisset, volens tamen se debere ~~cum sex testibus~~ de hoc sex expurgare. Nos ~~itaque~~ in tali casu decreuimus, cum duodecim testibus et non paucioribus fieri huiusmodi expurgacionem.

104. ~~Item Martinus deposuit contra Nicolaum, quod~~ dum agros proprios coluisset, bursa eidem cecidit, in qua fuerunt VI scoti; Nicolaus vero superueniens inuenit bursam eandem cum eisdem VI. scotis et per monitus restituere non curauit. Nicolaus autem negauit, se predictam bursam inuenisse vel peccuniam habuisse. Nos itaque in tali casu indiximus eidem Nicolao per proprium iuramentum se expurgare, quod non inuenit nec habuit peccuniam eandem.

De arbore fructifera incisa, VIII.

105. (8). Statuimus, quod ~~pro~~ qualibet arborem fructiferam seue pomiferam succisam XII denarios grossos ~~duntaxat~~ passo dampnum ~~exsoluantur~~ cum pena ~~XV~~ que dicitur pyathnadzesta

De expurgacione wlodarij, XXXII.

106. (32). Preterea ~~cum dominus~~ contra wlodarium ~~vel~~ aut alium quem familiarem suum aliquis pro rebus ~~vel~~ aut iniurijs suis habet questionem, tunc ipse wlodarius aut familiaris domino suo ~~non~~ deferendo iuramentum, tenebitur se cum sex testibus expurgare.

107. ~~Cum officium scultetorum semper seruile existat~~

[margin: 6.5; recepit; 8, 6.; testibus; duodecim; duodecim; tres scoti; recepta; cum dominus]

et ad nullum dominorum suorum stare et facere iure te-
neantur, indecens est, vt maiores aut potenciores perso-
ne in sculteciias aliquas, quam ipsarum villarum sui
domini assumantur. Idcirco visum fuit nostris baroni-
bus, vt nullus miles aut alius quicumque illustris emat
aut acquirat sibi in aliqua villa sculteciam preter illi-
us ville aut possessionis domini vel patroni voluntatem;
factam autem contra hoc statutum ipsam empcionem
decernimus irritam et inanem.

De diuisione fratrum, XXIX.

108. (29). Cum omnis dissensionis et discordie sit mater ipsa com-
munis, in qua omnes fratres aut germani existentes, ad
rancores siue lites non modicas sepius prouocantur, ad
quas euitandas homines ipsi ne in periculum incidant
vite vtriusque, consueuerunt vt plurimum, homines vi-
uere et stare in proprijs domibus separatim de parte
bonorum siue hereditatum, que ipsos contingit, habita
diuisione abinuicem ipsorum amicibus mediantibus, licet
ad principalem noticiam ipsius non deducta. Sed quia se-
pe contingit, quod ex aliquorum vita actiua et bona
procuracione domus reparantur et procurantur, ceteri
vero ipsium negligentes et in racione dissoluti, domos
proprias et bona hereditaria reformare non curantes,
domos reformatas et hereditates ad vtilitatem deduc-
tas, iure pro se vendicant obtinere, fratres aut amicos
ipsorum ad iudicia protrahentes, et sic quilibet pater-
familias tactus hoc timore a reparacione bonorum se
subtrahit et ad domorum ereccionem, propter quod, vt a tali
torpore et pigricia tales retrahantur et excitentur, et
vt bene laborantes et procurantes aliquod commodum in-
de reportent, statuimus nostra auctoritate, vt qui-
cumque fratres vel amici, consanguinei aut remoti se-
xus vtriusque ab inuicem separati fuerint vel diuisi
et a hac separacione seu diuisione steterint per tres annos
continuos et tres menses in taciturnitate, ad iudicium
non prouocantes, nisi causa legittima allegetur, prop-
ter quam sibi non obuiaret prescripcio, a repeticione
seu vendicacione partis hereditatis fratris sui vel a-
mici per prescripcionem obiectam legittime excludantur.

[7. b.

[diuisionis non fuerit deuoluta]

[assignetur vel]

De accusatis pro furtis et latrocinijs, VII.

109. (7). Cum furta et latrocinia propter crudelitatem crimi-
nis et inhumanitatem seu formidacionem pene pro delicto
communis opponende, per malefices interdum plurimum

[inhumanitatem]

occultantur, ita quod noticia criminis in breui non potest pro-
palari, et sic quandoque furta remanent impunita, et cum
contra eos accio proponitur, per excepcionem prescripcionis
annualis volunt se tueri; in detestacionem itaque criminis
decernimus, vt si quis de furto et latrocinio in iudicio ac-
cusatur, si est manens secum in vna villa, aut in parro-
chia vna, audit secum diuina, de domiciliis [illegible]
obiectus annualis prescripcionis procedat et [illegible] con-
tra agentem de furto. Sin autem ab inuicem [illegible]
sunt distantes, non alia prescripcio excepcionis [illegible]
tem de furto repellit, nisi tantummodo triennalis [illegible]
sue pigricie omnes desides et lenti, qui in [illegible] dampni recuperacionem
recuperacione minime curauerint vigilare.

110. Si cuiuscunque pueri impuberes ante legitimam
etatem ad iudicia trahuntur super hereditarie questio-
ne et ob defectum etatis cum actore litem contestari ne-
queunt, propter quod ex interlocucione iudicis litis con-
testacio eadem vsque ad etatem debitam illorum pu-
erorum prorogatur et dilacione pendente aliquot anni
effluere potuerint. Quibus tunc pueris legitimam
etatem attingentibus, si questio eadem ipsis inmotatur,
excepcionem prescripcionis ydem pueri agentibus de re
illorum annorum, quibus induciati fuerunt, oppone-
re non valebunt, sed tantum vtentur illorum dierum
prescripcione, si qua fuit apud ipsos vel eorum proge-
nitores, antequam fuissent primo ad iudicium super
eadem causa euocati.

111. Cum realis distinccio personarum habeatur in-
ter quas quedam persone libere, vt virorum, aliarum
autem, vt mulierum minus libere agere possunt in
iudicio, super rebus et hereditatibus ipsis debitis si-
ue obligatis, propter quod statuimus, vt viris et
masculis prescripcio triennalis tantum currat; viduis
vero sex anni propter fragilitatem sexus in prescrip-
cione opponantur; mulieri autem maritate, cum
non habeat sui ipsius liberam potestatem propter
maritum decem anni currant in prescripcione.

112. Vt calumpniis malorum hominum omnis via
precludatur, consueuerunt etenim quidam [illegible]
litigiosi calumpniis viros innocentes de crimine ha-

[illegible] commissi ante multos annos querulose accusare,
[illegible] probacio vel purgacio propter vetustatem [illegible]
[illegible] haberi non potest. Unde statuimus, [illegible]
crimine homicidii vult rigere aut accusare cupiens pe-
nam capitis sibi vendicare aut obtinere, antequam tres
anni [illegible] die criminis commissi hoc in iudi-
cium deducat, alias tribus annis elapsis [illegible]
[illegible] pro capite [illegible] excepcio [illegible].

De pena iudicum iniquas sentencias ferencium, T. XXXI.

113. ([illegible]). Cum in causarum processibus apud iustos iudi-
[illegible] habeat [vendicare] [odium vel favor] [illegible],
[illegible] aut [illegible] iusticiam evertere, sed
[illegible] [illegible] [in manibus] equo libramine lances
[illegible]. [illegible] [et ferendis] [sentencijs]
[illegible] [illegible] [illegible] nevelut [illegible]
[illegible] et [illegible] contra [illegible] ipsorum
[illegible] aut [illegible] aut [illegible] favores pervertant
quod [illegible] [illegible], propter quod
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [aliquid]
[illegible] aliquem [illegible]
[illegible] super [illegible]
[illegible] et propter [illegible]
[illegible], et quia [illegible] [illegible] [provocatur et]
iudex a quo [illegible] sentencia per talem [illegible]
non prius vel neque [illegible] suam [sentenciam] [illegible]
sare, nisi prius per partem tres marce [illegible]
mardurine sibi assignentur, ut paritas in penis [22, 6.
habeatur, et si idem iudex vincatur per partem con-
dempnatam, eidem pelles vel tres marce recepte
cum pena XI [illegible] suffusus rubore suo ad-
versario restituat, qui ad superiorem in falsa pro-
nunciacione evocavit illum iniustum et iniquum.

114. Insuper statuimus, quod in nostra presencia
vel coram nostro capitaneo, aut quando generales
termini tenentur, palatinis et baronibus presentibus
iudex iudicans non possit de malo iudicio redar-
gui, cum non ipse solus, sed plures iudicant supra-
dicta.

115. Adicientes, quod quando super iudicato dubi-
tatur et ad iudicem recipitur videlicet, quod ille, si

~~[illegible]~~

116. ~~[illegible]~~ nostra vel nostrorum baronum absencia, iudicem in causa sua iniquam et perperam processisse seu iudicasse, iudex per suos collegas, qui secum eidem presiderunt iudicio, probare debebit, quod iuste et legitime iudicavit. Sin autem aliquis sentenciam eciam de falso probare voluerit, ipsum iudicem iniquam vel prevaricatoriam sentenciam protulisse, id probare tenebitur per sex testes similis dignitatis et status, cuius noscitur fore iudex. Ceterum idem reclamans sentenciam iudicis ut est predictum, contra ipsum nullatenus audiatur, nisi iudici tres marcas vel pelles dederit marducinas, quas idem iudex pro se racionabiliter obtinebit, si sentenciam suam ut prevaricatur, comprobaverit fore iustam.

117. Similiter reclamans sentenciam subiudicis contra ipsum non debet audiri, nisi sibi pelles vulpinas vel tres personas dimiserit assignare, qui eidem subiudici cedunt, si se iuste probaverit iudicasse. Et id, quod de iudice premisimus, de castellano eciam censemus senciendum. Si vero iudicibus castellanorum obiciet aliquis falsitatem sentencie, respondere minime teneatur, donec illis pelles agnine fuerint presentate, quas pro se obtinere poterunt, si similiter suum iudicium ostenderint fore iustum.

118. Item ubi curie nostre sunt remote, terrigene nostri possunt recepta pignora ad curiam castellani aut palatini Cracoviensis, vulgariter dictam obora, in terra Cracoviensi prenotata commorantis depellere. Idem de palatino Sandomiriensi volumus intelligi. Specialiter declarantes, quod officiales aliqui [illegible] non nisi palatini [illegible] habeant potestatem et eadem iudicare, et pro afflictione aut vulneribus vel pro causa eorundem penas exigere et levare omnino, [illegible]

De moneta regni, LXXI.

(72). Cum sub uno principe (una et) eadem [illegible]

[illegible] tam Cracovie quam Polonie et terre [illegible] nostre terre iudicentur. Et quia unus princeps est omnium, una [illegible] moneta in toto regno nostro haberi debet, cum consilio [illegible] nostre baronie et assensu, que debet esse perpetua et bona in valore, ut per hoc magis celerius sit grata et accepta.

120. ~~[illegible] in armata milicia homo regni et defensio locus regni defendet tenetur quilibet miles secundum quantitatem suorum redituum et possessionem bonorum, ad rempublicam certis armatis hominibus deservire, dummodo bona ipsorum in libertate, qua est ita de iure militali sunt libera, absque omni vexacione conserventur.~~

De hereditatis vendite exempcione et eius effectibus, XLVIII.

121. (48) De cetero statuimus, ~~quod~~ cum aliquis emens hereditatem et ipsam tenens tribus annis et tribus mensibus pacifice et quiete, et si ipsam aliquis consanguineus ~~vel~~ aut affinis post predictos annos impediat, volens ipsam eximere per proximitatem de eadem hereditate vice versa, statuimus, quod ex quo idem proximior ~~tenuit~~ tacuit ~~tribus~~ per tres annos et ~~tribus~~ tres ~~mensibus~~ menses prenotatos, extunc non sit ei licitum predictam hereditatem rehabere. Hoc eciam volumus intelligere si aliquis debitor diceret, ~~quod~~ hec hereditas est mihi propinqua, quam tu tenes, quia venditor mihi prius debitus fuit, ~~ante~~quam ipsam comparasti, si talis cuiuscumque condicionis sit, Christianus vel Iudeus, si tacuit tribus annis et tribus mensibus, silencium sibi perpetuum imponatur. [13, a.

122. ~~Cum pater decesserit pueris relictis et ipsis ante annos legitimos non educatis, tutor ipsorum non potest hereditatem ipsorum vendere neque similare nec ipsam aliquo modo deprimere, quousque pueri ad annos legitimos pervenerint et per se regentur; quam [illegible] vel aliquo modo [illegible] alienaverint, [illegible] cum ad annos discrecionis pervenerint, hereditatem [illegible] possessione [illegible] vice versa, nec [illegible] aliquis prescripcio obviabit. [illegible] respondere [illegible] per iudicium [illegible] in casibus infrascriptis [illegible] hereditatem [illegible] recipere.~~

~~mini pro eadem, quamvis annos legittimos non habe-~~
ant. Item si quis pro patre ipsorum fideiussoriam uici-
derit caucionem et viuente patre ad iudicium fuerit
prouocatus, tunc pueri respondere uel soluere teneantur
non expectando annos suos. Aut si pater pro aliqua
hereditate citatus fuisset adhuc viuens, tunc eciam
pueri respondere teneantur pro eadem hereditate.

123. Multocies contingit, quod pueris in orphanitate
constitutis, aliqui, quasi eorum commodum procurantes, ipsos
nomine tutorio recipiunt in curam et tutelam, deinde
ipsis ad etatem legittimam venientibus, a tutore vo-
lunt exigere racionem de bonis et rebus mobilibus et
immobilibus quibuscumque. Unde de consilio baro-
num nostrorum statuimus, quod tutor predictis pue-
ris de nullo racionem facere teneatur nisi de equi-
bus et iumentis indomitis.

De filia per patrem maritata, XI. [11, a.

124. (40). Statuimus eciam, quod postquam aliquis [nostro-
rum] [nobilium] filiam suam viuens nuptui tradiderit
et dotem sibi assignauerit competentem, ipse defuncto
eadem (filia) ~~filius~~ in fratribus [repetere] (plura) [non poterit]. Si vero
patre mortuo filia uel filie remanserint innupte, si
filia fuerit palatini et possessiones [multe] [fuerint], eidem
centum marce pro dote per fratres ~~assignentur~~ assignantur.
Ubi vero possessiones pauce et filie multe ~~uel~~ aut una he-
reditas, fiat existimacio in ualore et pars contingens
cuilibet sorori per fratrem nomine dotis ~~dotalis pecunia~~
persoluatur. Et idem sentimus ~~sentenciamus~~ de filiabus [inferio-
rum] [nobilium] a palatino, quod cum eas in vita
tradiderint maritis, dote [similiter] [eisdem] [competenti]
[assignata], quibus de hac luce sublatis, fratribus ques-
tionem mouere non poterint; fratres vero uterini cuili-
bet sorori in nupte ~~LX~~ [marcas soluere pro dote teneantur, si
possessiones sunt multe, ut prefertur; si vero pauce, fi-
at existimacio, ut supra, et pars contingens cuilibet
sorori in pecunia per fratres exsoluatur. [sexaginta] ~~Fratribus vero~~
~~uterinis non existentibus idem uolumus de patruelibus~~
esse intelligendum; et patruelibus non existentibus, qui-
libet, qui de eisdem armis et consanguinitate proxi-
mior extiterit, in bonis hereditariis seu patrimonia-
libus succedere poterit, sororibus dotatis, ut superius est
~~descriptum. Si interim quod sorores non fuerint mari-~~

~~[illegible] [illegible], hereditates patrimoniales quocumque~~ modo vocitentur, predicti fratres possidebunt, quousque ipsas nuptui tradiderint, ipsis dotem assignando competentem, ut superius est descriptum. Hoc specialiter declarando, quod cum pater in vita sua aliquam nuptui tradiderit, de hoc debet contentari, quod sibi pater assignaverat adhuc vivens, nec fratribus pro dote aliquam questionem poterit movere, sed contentari debet de eo, quod parentes ipsius vivente pro dote, sui compotes existentes sunt largiti.

125. Item statuimus, quicumque [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] vel condicionis extiterit, sine voluntate parentum rapuerit et eam violenter oppresserit, [illegible] sit in oppresse [illegible] [illegible] et amicis [illegible] [illegible] omnino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vel se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] annis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De oppressione virginum violenta, LXXIIII.

126. (75). Quicumque ~~[illegible] [illegible]~~ virgini seu mulieri coniugate aut vidue in ~~via~~ campo, silva, domo aut ~~vel~~ villa oppriendo violenciam fecerit*), et virgo sive ~~aut~~ mulier violenciam ~~violatoris~~ ~~oppressionem~~ eandem [~~ad~~ villam] ad viciniorem veniens, sive in villa existens ad villanos clamaverit plorando seu lacrimando et narrando sibi violenciam ~~fore~~ illatam et signa oppressionis in ea apparuerint manifesta, et con~~sub~~sequenter iuraverit, in nostra gracia amicorumque eius idem oppressor existat, et hoc si de eius clamore dicti villani [fuerint protestati]. Si vero virgo ~~vel mulier~~ de oppressione aliquem accusaverit calumpniose, et in ea signa [oppressionis] non apparuerint], ~~ut est dictum~~, extunc ille, quem accusaverit, cum sex [illegible] sue condicionis ~~hominibus~~ se expurgabit, ca- lumpniatrix vero ~~autem~~ pena debita, cuiuscumque status vel condicionis existat, ~~[illegible]~~ procelletur.

*) violegam (?) [oppressoris [illegible] et si infra triduum]

De furto aut spolio tribus vicibus convictis. XLIII.

127. (43). Statuendo declaramus, quod si (ali)quis ~~tribus vicibus~~ de furto iuri aut ~~vel~~ spolio [in iudicio accusatus fuerit et ibidem confessus ~~convictus extiterit~~ (vel. [tribus vicibus] rem furtivam ~~seu violenter ablatam~~, palam restituerit, is infamis [~~permaneat~~ perpetuo], nec eidem parte pa- teant dignitatum, nullaque dunaria in vestibus

[12, a.

aut alijs rebus ~~a nobis~~ penitus consequatur. Quod si accusato [de furto] [et non convicto], et adhibito certo numero testium, fuerit indicta purgacio, et [is] [tu] in ~~vnius testis~~ testimonio defecerit, propter hoc infamis nullatenus quoad habeatur, sed ~~furto~~ pro damnum satisfacere teneatur. [furto] [huiusmodi testibus]

De iumento seu poledro interfecto, LVI.

128. (56) Statuimus ~~insuper~~, quod interficiens indomitum iumentum cuiuscumque, ~~qualuor~~ tres marcas, poledrum vero interficiens, tres marcas, et vbi iumentum in ictu, ~~vel~~ flaga, ~~seu~~ culpa alicuius, ~~abortum fecerit~~, marcam cum media et pro poledro secundi anni ~~quinque~~ marcas huiusmodi ictum vel plagam inferens soluere teneatur. Vbi vero tercij, quarti aut quinti ~~vel sexti~~ anni poledrum occiderit, iuxta quod passus dampnum suum per extimacione eiusdem poledri occisi iuramento suo firmaverit, satisfacere teneatur. [lesum fuerit ad dorsum] [15, a.

De incisione siluarum post graniciès, LVII.

129. (57) Statuimus eciam, quod quicumque habens cum aliquo limites, ~~ipsos~~ et transgrediendo eosdem ligna vel ~~quelibet~~ vtensilia inciderit, is, cuius silua incisa fuerit, incidentem primo in securi ~~et falso~~, secundo in ~~securi~~, pallio et tunica, tercio in bobus ~~vel in~~ aut equis, siue ~~in vno~~ equo aut boue impignorare poterit sine pena. ~~Sed~~ Et si quem impignorauerit ~~aliquem~~ in duobus bobus vel equis, vnum pro se obtineat, et alium ~~bouem seu equum~~ mittat super fideiussoriam caucionem ~~dimittat~~, et signum in arbore, vbi impignorauit et excidere teneatur. Si [quis] [vero] in gajo alterius ~~furtiue~~ vnum vel duas quercus inciderit, pro qualibet quercu sex scotos; si vero tres ~~ex~~ inciderit, tres ferlones illi, in cuius gajo ~~fecit dampnum~~ incisit, cum tribus marcis ~~pro~~ pene et iudicio aliax ~~tres, et si tam~~; si autem ~~tum~~ propagines exciderit, quatuor scotos ipsum incidentem soluere oportebit. Et idem volumus esse tenendum de quercubus siluarum ~~seu in siluis~~ agoaticarum siue ~~agoalicis~~, videlicet circa Vistulam, vel circa alias aquas decurrentes. De quercubus vero [illegible] [faciat] [quaslibet] [De incisione quercuum. *) (58). [tantum]

[illegible]

De incisione apum LVIII. (59). [15, b. [alium pro pena]

*) nienumerowany.

130. (85) Statuimus, quod quilibet (cumque) habens iumenta indomita a vigilia s(ancti) Adalberti usque ad festum s(ancti) Michaelis sub custodia pascere teneatur, alias existimacionem dampni convictus ~~iudicio dampnum inferens domino, cuius pascua depasta sunt, satisfacere cum pena teneatur~~ compellatur, iudicio vero pro pena marcam ad solvendum sit adstrictus; ~~sed ipsa iumenta dampnum passus ad domum propriam pellere non presumat.~~

|| [illegible]

131. ~~Decrevimus eciam, quod quicumque scrophas~~ proprias ad glandines silue alterius depulerit, hic, cuius silua fuerit, pro prima vice porcum unum, secunda vice duos porcos mactare habebit, et tercia vice si invenerit, omnes scrophas poterit pellere ad domum nostram magis vicinam, easdem nobiscum per medium divisurus. Ita tamen, quod ubicumque predictos porcos infra suos limites mactaverit, signum in arbore excidere teneatur, et si pars adversa dixerit, non ibi fuisse porcos mactatos, ubi signum fecerit, mactator eorundem porcorum id proprio firmabit iuramento.

132. Statuimus, quod quando aliquis habens siluam vel mericam a se distantem, porcos suos vel scrophas per bona alterius intermedia ipsas pellere voluerit ad eandem, id facere non possit per bona alterius, nisi tantum per viam ducentem ad siluam seu mericam. Et idem dicimus per omnia observandum de eo, qui pro suis scrophis vel porcis pro precio conduxerit siluam faginam vel glandinibus abundantem, et bona alterius sunt intermedia inter siluam huiusmodi vel mericam. Is vero, per cuius bona pecudes huiusmodi domini merice vel silue seu conductoris eiusdem [illegible] seu pelli debebunt, ex utraque parte [illegible] vias glandines proprias colligat [illegible] predictus dominus vel conductor merice vel silue dictas suas scrophas vel porcos [illegible] dampno seu offensa pellere possit ad [illegible].

133. [illegible] aliquis [illegible] vel [illegible] de aliquo crimine [illegible] maleficio [illegible]

~~ciam per nos vel nostrum capitaneum admissus non~~
fuerit et ob hoc ipsum fugere contingat et in fuga hu-
iusmodi ad infamiam imputetur, idem fugiens coram
reuerendo in Christo patre domino episcopo Cracouiensi
vel palatino Cracouiensi aut Sandomiriensi [illegible]
tur, quod nos aut noster capitaneus ipsum [illegible]
gandum admittere noluimus. Et talis palatinus [illegible]
ter illius terre profugo treugas duorum mensium [illegible]
poterit et ipsum profugum seruare; infra quod tem-
pus idem palatinus apud nos vel nostros [illegible]
eidem profugo graciam et fauorem [illegible]
ad iusticiam admittamus. Qui si palatinus [illegible]
non poterit obtinere, quod eundem ad expurgandum
suam innocenciam admittere non vellemus, extunc
palatinus eundem profugum ad metas terre sue [illegible]
cere teneatur. Qui a tempore conductus palatini in-
fra annum terre, regno et terrigenis nocumenta infer-
re non debebit, vxore sua in bonis suis pacifice in-
fra annum premissum dimissa et quiete. Qui [illegible]
euolute, infra quod tempus graciam nostram [illegible]
querere debeat, et si ipsam inuenire non [illegible] et
prefatus profugus aliqua nocumenta regni vel terri-
genis intulerit, propter hoc infamis non debet reputa-
ri, nec ipsum captum per terrigenas, ad mortem no-
bis vel nostro capitaneo dare tenebuntur, nec propter
hoc indignacionem vel offensam nostram incurrant
terrigene predicti. Si vero maliciose et absque culpa
aliquem fugere contigerit et iure parere noluerit, et
fugiendo nocumenta regno et terrigenis intulerit, bo-
na ipsius immobilia preter dotalicium vxoris came-
re nostre perpetue applicentur, mobilia vero inter
nos et barones nostros per medium diuidantur. Et si
captus fuerit per quempiam in gracia nostra con-
sistat, nec propter captiuitatem eius per amicos de-
bet aliqua indignacio vel inimicicia occulta vel ma-
nifesta suboriri. Vxor vero sua in dotalicio remane-
bit, prout superius est notatum, vel ipsum vende-
~~re liberam habeat facultatem.~~

De kmethone fugitiuo et casibus, L. XII.

134. (63). Preterea ~~declarando~~ statuimus, quod cum a no-
bis ~~siue a~~ [aut] quocunque [alio] domino nobis subiecto kme-
tho fugerit absque culpa [sui] domini, ~~idem~~ [fugiens] [kmetho huiusmodi]
nullum ius acquirit amplius, quamdiu domino [illegible]

[a quo profugit]
de mansione [illegible] non constabit. Secus de mansione sua
[illegible] constiterit et infra annum ipsum iure suo non
[illegible] ex tunc post annum [repetere voluerit, iure [illegible] licebit]. [ipsum iure, si re- / luerit, repetere non / valebit]
Quod si profugus propter austeritatem et rancorem domini [ad] redire eciam [a quo fugit]
iure conuictus noluerit, [illegible] decernimus, quod idem fugiens
[fugitiuus] tres marcas pro pena et censum [domino, a quo fugit]
[ex integro] [annualem] quem soluebat soluere tenebitur, et
[illegible] [illegible] [illegible] [fugitiuus] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [ere] volumus.
[illegible] [illegible] [illegible] residebat, i,
[illegible] [vel] [illegible] [non valebit] [quomodo]; nisi
[illegible] vendita uel loco sui [illegible] eque
[illegible] locet aut agris in [illegible] extir- [loco sui] [16, 6.
[illegible] et seminibus hiemalibus [illegible] semina-
[illegible] [illegible] [est] [illegible] placebit.

De iudeorum litteris obligatis, LIX.

135. (60). Porro cum iudaice [illegible] [super] hoc
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quan-
[illegible] eciam [illegible] [illegible] deperi-
[ere] [vellent] [illegible] statueret, et nullus iude-
[illegible] [illegible] in regno nostro amo-
do [illegible] super literas obligacionis [census vel]
prestet aut mutuet, [illegible] pignus suffi-
ciens prestare valeat, secundum consuetudinem anti-
quitus [habitam et] obseruatam.

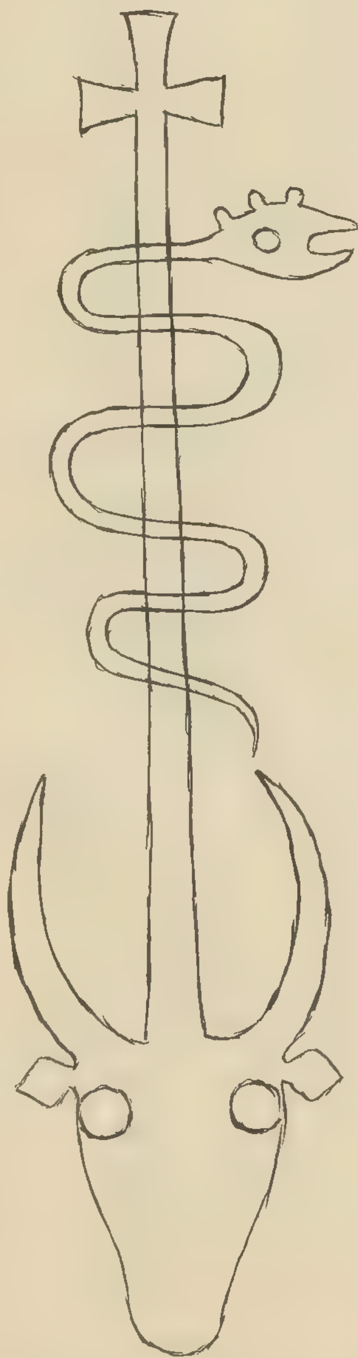
136. Quoniam dum nullus noster ab his personis, ex quibus constat iudicium contemplatur, iudex se offert iusticiam ad reddendam promciorem et abstinebunt a calumpnijs litigantes, proinde statuimus, quod dum nostre regie maiestati terram Calisiensem siue Posnaniensem contingat intrare, iudex statim ad nostram curiam siue Calisiensis siue Posnaniensis intrare tenebitur et iudicia presidere, cognoscendo de omnibus causis hereditarijs eciam, tamen in presencia nostra vel preter nos de nostro speciali mandato. Alioquin nobis extra terram existentibus termini pro hereditatibus generales, prout hactenus obseruatum extitit, teneantur.

137. Statuimus, quod scriptores iudiciorum a produ- cende testes, quos scribent, de [illegible] grossi, ubi vero

4

Sier. III.

Rękopis w formie małej oktawy, oprawa nowa w zieloną skórę szagrynową, na wierzchniéj okładzinie złocony tytuł: „Statuta Regis Casimiri Petricoviensia 1347", przechowany w bibljotece hr. Baworowskiego we Lwowie. Obejmuje on kart 9, z których ostatnia tylko napoczęta. Pismo jednostajne przez cały rękopis. Poczyna się rękopis na stronie prawej karty pierwszej od góry wyrazami „Jezus Maria, Statuta Maioris Poloniae in Piotrkow", poczem następuje 27 artykułów, z których ostatni niedokończony. Tytułu żadnego nie ma. Tytuliki nad artykułami są wypisane literami cokolwiek większemi. Znak wodny przez cały rękopis jednostajny, wyobrażający wołu z wysokim krzyżem pomiędzy rogami, na krzyżu wąż zawieszony. Znak ten pokazuje rok 1484.

Sier. III.

Jesus Maria.

Statuta Maioris Polonie in Pyotrkow.

Nos Kazimirus dei gracia rex Polonie [1.a.
cupientes, ut subiecti nostri in regno nostro degentes, presertim in terra Polonie, cuiuscumque status vel condicionis existant, honeste vivant, alterutrum non ledant, ius unicuique tribuatur, de consilio in Christo patris venerabilis domini Jaroslaj sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopi ac aliorum prelatorum necnon palatinorum ceterorumque baronum et nobilium nostrorum de terra Polonie, ad perpetuam rei memoriam statuta edidimus infra-scripta, volentes, ut ipsa statuta in predicta terra Polonie inviolabiliter ob-servarentur, sicut nostram indignacionem et penas contentas in illis cupiunt evi-tare. Requiritur enim plerumque audacia perversorum, ut nisi solo suorum delicto-rum exhibicione contenti, sed penam eciam inferimus.

136. (1). Quoniam dum omnes partes ab hijs per- ex quibus constat iudicium, contempnacio, sonis, iudex se offert iusticiam ad reddendum promptiorem et abstinebunt a calumpnijs litigantes, proinde statuimus, quod nostra regia [1,b.
maiestate Kalischiensem et Poznaniensem intrante, iudex statim ad nostram curiam Kalischiensem siue Poznaniensem intrare tenebitur et iudicio presidere cognoscendo de omnibus causis, here-ditarijs eciam in presencia nostra vel preter nos vel nostro speciali de mandato alio,

?. quia nobis [illegible] [illegible] [illegible]
generalis, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible].
137. (2). Statuimus, quod scriptores in iudicio a produ-
cente testes, qui scribit, et [illegible] grossi, [illegible]
terminos [illegible] [illegible] scribet.
de medio grosso et contentabuntur. Statuimus
eciam, quod officiales de uno producente te-
stes habeant IIII^or scotos, a pena
vero, que dicitur szyedmydzyeschąd bouem,
et quando pro furto pignoratur, bouem mediocrem.
Sed de limitacione granicziarum sci
~~hereditatum, pro una die vel media aut eciam~~
~~si duas vel tres hereditates inter duas~~
hereditatum pro una die, si una die eam
consumauerit, tunicam vel mediam, eciam
si duas vel tres hereditates inter duas
hereditaret (s). Et si idem officialis, qui dicitur
wosny, si idem aliter formam diceret |
iuramenti testibus, quam est mandatum, [2, a.
et de hoc fuerit conuictus iudicio, alte-
suo loco substituatur et ipse a suo officio
perpetue deponatur.
138. (3). Item statuimus, quod de causis crimina- |libus
in absencia accusatoris seu attracto-
rum eius in terris, nos vel nostrj succe-
ssores ac capitanei nostrj cognoscere
debemus, ne aliquem hominem condempnaret,
nisi conuictum vel confessum. |causan-
18. (4). Item statuimus, quod aliqui propter causas
guineorum vel familiarium ad iudicium veni-
entes, per strepitum et importanciam ipsorum
audaciam ac laciorem senbenciam seu victo-
riam causarum reportare cupientes: unde nos sup-
hijs providere volentes, statuimus, quod deince-
ps quispiam, cuiuscumque sit status vel condicionis
propter causam consanguinei sui vel cuiuscumque
familiaris sui vel servitoris ad iudicium
venire non presumat nisi vocatus, quia si contra-
facere presumpserit, pena que dicitur pyą-

thnadzyesczya puniatur, nostre curie ap-
plicando.

139. (5). Preterea statuimus, quod quicumque in iudicio
tellum extraxerit et aliquem vulneraverit, [cul-
in gracia nostra consistat; si vero gladium vel
cultellum extraxerit et non vulneraverit]
pena (s) que dicitur szyedmydzyeszacht solvere [2, b.
tenetur.

140. (6). Insuper statuimus, quod si quispiam coram nobis
extraxerit et vulnus non intulerit alicui,
in gracia nostra existat*); si vero vulneraverit,
sine gracia puniatur et penam sustinebit. Si co-
ram nostro capitaneo hoc factum fuerit,
decrevimus idipsum observari; si vero coram
domino archiepiscopo hoc idem contigerit, videlicet
quod cultellum aliquis extrahat sive vul-
neravit suum, pena, que dicitur szyedmydzye-
schacht, eidem archiepiscopo applicando (s). Quod si
quis turpia coram eo aliis protulerit,
penam eidem archiepiscopo, que dicitur pyethna-
dzyesczya persolvat.

Si vero in curia nostra vel alicuius militis
manicas quis detraxerit (s)
periculo sit subiectus; ubi vero coram
milite quis cultellum vel gladium quis
extraxerit et vulneraverit aliquem, ma-
nus sua in gracia militis consistat. Si
autem vulnus non intulerit, cultello manus
eius poterit penetrari.

141. (7). Decrevimus, quod nos Kazimirus vel capitaneus
noster, palatinus, iudex, subiudex vel
officialis, qui dicitur woszny, hij habeant
facultatem dandi ministerialem ad |
citandum, ita tamen, quod qui ius habent, non [3, a.
citantur, nisi per literas nostras vel mei (s) ca-
pitanei, illi per literas duntaxat citantur.
Sed curia nostra presente vel iudicio nostro
generali existente, poterit officialis man-
datum nostrum vel nostri capitanei sui

---

*) nad exi stoji wypisane com consistat.)

iudicis sine litera citare in hospiciis
vel in foro, quia terminus regie
magestatis est, ut terminus collo-
quialis, ideo se quis minime excipere
potest, quod continetur X marc. de pena
concurren. ut generali colloquio. Sed extra
curiam nostram vel iudicium nostrum
si quis citari debuerit, non in domo
militis, sed apud wladarium vel scultetum
edictum citatorium proponatur, actore presente vel
eius nuncio ei, contra quem fuerit accu-
sacio dirigenda, causa citacionis et
per quem citatur, exposita, assignat.
sibi termino primo, 2° VIII scotos iudicio
pro pena solvere teneatur, et in termino
tercio, si non comparuerit et ab accione
cedat cum pena VI marc. quam in
polonico scz. grauem (s) nuncupant.|

142. (8). Perpetuo prohibemus edicto quod nostri | 3, 6.
liares vel aliqui in nostra curia citati seu | fami-
coram nobis vel in nostro iudicio aresta-
ti et inopinate inventi, respondere minime
tenebuntur, sed citati legitime propositis sibi
accionibus coram nobis vel iudicibus
nostris respondebunt, concessa eis deliberacione
super propositis accionibus.

143. (9). Preterea statuimus et edicto perpetuo observari
mandamus, quod quicunque venditam possessionem
infra octo annos, volens in ea aliquid
ius vendicare, in iudicium non reduxit
reclamando vel hereditatem obligatam
infra triginta annos non redimerit
per se vel consanguineos suos, quibus
hoc competit consuetudine speciali, hereditates
sic vendicate vel eciam obligate
annis predictis, quos volumus currere ab
anno domini M°CCC XL VII ad (s) dominicam
Letare, penes ipsos, quibus sunt vendite
vel eciam obligate, perpetuo remaneat. (s)

144. (10). Statuimus, quod passus dampnum per furtum
vel per spolium in peccoribus vel pecudibus
pecudibus vel minutis rebus infra tantummodo evo-
venti ad iudicium voluerit; sed in iumentis
et equis violenter vel furtive ablatis, [4, a.
infra duos annos habeant facultatem.
Post annos vero supradictos ad agendum vero
nisi testibus admittentur.
114. (11). Insuper statuimus, quod nostra presencia vel [coram]
capitaneo nostro aut quando generales termini tenentur,
palatinis et baronibus presentibus, iudex
~~non possit de mala iudi-~~
et iudicans non possit de malo iudi-
cio redargui, cum non ipse solus sed plures
115. iudicant supradicta: addicientes, quod quando
super iudicato dubitatur et ad iudicem
recipitur wsthtbrecz, quod ipse, si recordatur,
qualiter iudicavit, statim dicere vel differre
116. teneatur in crastinam diem. ~~(12)~~. Statuimus
insuper, quod si litigator dixerit in nostra
vel nostrorum baronum presencia, iudicem
in sua causa inique incessisse seu
iudicasse, iudex per suos collegas,
qui secum eidem iudicio presiderunt,
probare debet, quod iuste et legittime iudi-
cavit; sin autem arguens sentenciam suam
de falso probare voluerit, ipsum iudicem
inique ut premittitur protulisse, id probare
tenebitur per sex testes similis dignitatis
et status, cuius noscitur fore iudex vero idem re-
darguens sentenciam iudicis, ut est dictum,
contra ipsum nullatenus audiatur, donec
iudici tres marcas vel pelles dederit [4, b.
mardurinas, quas idem iudex pro se racio-
117. nabiliter obtinebit. Si autem subiudex
suam ut premittitur, probaverit fore iustam,
similiter redarguens sentenciam subiudicis
contra ipsum, debet sibi dare pelles vel
spinas vel tres fertones curaverit vel vo[illegible]

~~firmare~~ assignare, quo idem sub iudici
redimi, si si premiserit iusti iudicia.
sse. Animadvertere debet et idem, quod de
iudice premisimus, hoc idem de castellanis
et iudicibus castellanorum elisi„
actor si falsitatem sentencie vincere | minime
teneatur, donec eis pelles agnine pu.
erint posite, quas pro se obtinere po.
terint, si similiter suum ostenderint
fore iustum iudicium.

145. (12). Preterea statuimus, quod quilibet fideiussor illo negante, pro quo fideiussum
fuerat, fideiussor et duo alij firma„

146. bunt proprijs iuramentis. v Item statuimus,
quod nullus fideiussor pro ~~illo quo~~ illo, pro
quo fideiubuit (v) equum vel
bovem obliget, alias si obligaverit, ad
restaurandum dampnorum principalis ~~causa~~
persona minime teneatur, nisi id persone prin.
cipalis processerunt voluntate.

147. (13). <u>De liberante alium a iudicio.</u> |
Statuimus, quod quocienscumque in iudicio in | 5, a.
causis terminalibus (v) sive quibuscumque alijs
magnis vel parvis quispiam conventus
fuerit evocatus vel citatus et ipse dominum
suum vel socium suum nominat, quod eadem
de eius mandato et ille veniens ad iudi„ [<u>fecerit</u>
cium ipsum liberaverit, asserens ipsum id fe.
cisse de mandato, citatus liberatus ascen.
dit et contra liberantem accio dirigitur
alioquin citatus vincere protinus teneatur.

148. (14). Hec statuta perpe„ <u>De donacionibus.</u>
tuo declaramus decernentes, quod donaciones
firme et fixe debeant permanere
non obstante, si privilegium super eisdem
donacionibus concessum non fuerit, dummodo mor.
te donatoris vel eius, cuius donacio fuerit
facta, confirmentur, his, qui nobis seu nostris
successoribus presentibus viriliter in bello pu„

quantibus fuerint interfecti, donacio recipi-
tur perpetuam firmitatem. De seruicio exhibendo.

149. (15). Declaramus eciam et declarare volumus, quod ba-
rones et nobiles nostri terre Polonie no-
bis et nostris successoribus in terra et regno
Polonie seruire in armis, sicut melius
poterint, tenentur; sed extra metas re-
gni non tenentur nobis seruire, nisi eis
competens satisfacio impendatur, vel per
nos petiti fuerint et rogati.

124. (16). De dote danda. [nobilium filiam
Statuimus eciam quod postquam pater nostrorum [5, b.
suam nupcijs tradiderit dotemque sibi assigna-
verit competentem, ipso de data dote defuncto
frater vterinus vel patruelis non superstite vterino,
si filia palatini fuerit et possessiones plures
fuerint, centum marcas, vbi vero possessiones
pauce et filie multe vel vna hereditas
fiat existimacio in valore et pars contingens
quamlibet sororem per fratrem vel eo non existente, per
patruelem dotalicium in peccunia persoluatur.
Et idem sentenciamus de filiabus nobilium infe-
riorum a palatino, quod eas in vita tradent ma-
ritis, dote sibi conpetenti similiter assignata.
Quibus de hac vita sublatis, fratres
vterini vel patrueles cuilibet sorori LX marcas
soluere teneantur, si multe sint possessiones vt
prefertur; si vero pauca, fit existimacio
vt supra, et pars contingens cuilibet sorori in pe-
cunia assignetur. Filijs vero vterinis seu
patruelibus non existentibus, quilibet de hac
consanguineitate proximior extiterit, inter-
rim quod sorores matrimonio non copulate, he-
reditates ex cessione paterna seu quocumque modo
alij (s) debeant eisdem vti et valeant pos-
sidere atque eciam vendicare: declarantes, quod
pater in vita sua filiabus suis possit bona acquisita
empta seu eciam ex regia donacione
obtenta, que superstites fuerint possessiones

in pecunia sororibus assignabit et solus
hereditatem obtinebit. ffilie in vita paren-
tum tradite copule maritali, fratri vterino]
seu patrueli pro dote sua vlteriorem questionem [G, a.
mouere non poterunt, nam contentari de-
bent de eo, quod parentes ipsius viventes
pro dote sibi competenti sunt largiti. Addi-
cientes, quod fratribus mortuis seu non existen-
tibus filie in hereditatibus aliquibus
non succedant, sed contententur de dote eis
tradita, vt supra continetur, sed proximiores
eis non data dote eisdem hereditatibus
succedant, nisi quod dictum est de heredita-
tibus emphticijs vel eciam deseruitis, quod
filie succedant et proximiores fratres
eis peccuniam assignent et soli huiusmodi
hereditates assequuntur. Et prohibemus
omnibus omnino, quod filie in hereditatibus, que
prsczyna dicuntur wlgariter, non succedant
vbi vero aliqui sine decesserint proximio-
res ipsorum hereditates possidebunt seu
obtinebunt, ipsi in eis succedant. matris.

150. (17). De diuisione bonorum filiorum post decessum

Statuimus, quod vbi pater post obitum sue coniugis
inter filios suorum fecerit diuisionem bonorum,
quam filijs denegare non valeat, quam-
vis per nos vel capitaneum nostrum eadem
diuisio ratificata non fuerit seu con-
firmata, eodem patre mortuo filij eam
rescindere debeant seu valeant e contrario
sed paternam porcionem inter se diuidant.]
Tali modo facta autem huiusmodi diuisione bono- [G, b.
rum, vt est dictum, si pater aliam vxorem
duxerit et filios susceperit ex eadem, fi-
lij prioris matrimonij ad partem paternam
nequeant conspirare, sed erit ipsa porcio
secundi matrimonij filiorum, quod filij diuisionem
patris non possunt rescindere. De filiabus
si quis eas habuerit vel eas requirerit

fiat vt superius est constitutum. Si duo
vel tres fratres diuisionem inter se fecerint,
vno ex ipsis mortuo nec fratres superstites
nec filij fratris presumant rescindere nec
poterint diuisionem eandem, quamuis eorum
diuisio per nos et per nostrum capitaneum fu-
erit confirmata. De homicidio.

151. (18). Quamuis occidens hominem secundum legitimas
sanciones foret capitali pena plectendus,
nos rigorem huiusmodi temperantes, statuimus,
quod occidens militem 30 marcas parentibus,
pueris vel amicis occisi pro capite, muti-
lans notabili wlnere aut in manu, pede vel
naso XV marcas, in police vero VIII marcas,
digitum vero alium quemlibet amputans,
tres marcas grossorum ipsi mutilato vel
digitto leso, vt supra dictum est, soluere
teneatur, pro qualibet vero wlneracione predicto-
rum membrorum wlnerato pena, que dicitur
pyathnadzyeschta persoluere teneatur;
quarum tres vxorj seu pueris, si superst-
tes fuerint vel non existentibus, propinquis |
occisi, domino vero occisor occisi de bonis [. 7, a.
ipsius si fuerint tres marce ~~integre~~
residue integraliter; De wlneracione kme-
si vero occisor fuerint duorum domino- thonum.
rum, eis dicte tres marce residue
inter ipsos diuidende per medium dari de-
(19). bent; wlnerans autem kmethonem, eidem
wlnerato pro wlnere mediam marcam, domino autem
ipsius, si wlnerans et wlneratus de villa
vnius domini fuerint, vnam marcam integram
ipse wlnerans pro pena soluere teneatur.
Si vero wlnerans et wlneratus fuerint duorum do-
minorum, inter ipsos huiusmodi marca penalis
per medium diuidatur. De raptura virginis.

125. (20). Item statuimus, quod quicumque virginem cu-
condicionis vel status existerint, sine volun- | iuscumque
tate parentum rapuerit et eam violenter

obiecerit, vita ipsius sit in districte
virginis gracie et amicorum eiusdem; filia omnino
sine voluntate parentum rapienti consenciens
vel se procurans recipi rapienti. De dote eiusdem.
et si eidem postmodum matrimonialiter fuerit
copulata, nichilominus dotem ~~non~~ amittit,
ita, quod parentes seu amici eius non tenebuntur
126. ad dotandam eandem. Quicumque alicui
virgini seu mulieri coniugate aut vidue
in via, campo, silvis, domo opprimendo
violenciam fecerit et virgo vel mulier]
violatoris oppressioni euadens, ad viciniorem [7. b.
veniens seu in villa existens ad villanos ve„
nerit clamando aut plorando seu lacri„
mando, narrando sibi violenciam fore illatam
et signa oppressionis in ea apparuerint ma„
nifeste ac subsequenter iurauerit, in nostra
gracia amicorumque eius idem oppressor existat.
et hoc fide cuius clamore vicini villani
fuerint protestati. Si vero virgo vel mulier
de oppressione aliqua accusauerit calumpnio„
se et in ea signa oppressionis non appa„
erint, ut est dictum, extunc is, quem accusat,
cum sex hominibus se expurgabit, calump„
niatrix autem pena debita cuiuscumque status, con„
dicionis procellatur. <u>De furtis et infamijs ex„</u>
127. (21). <u>inde subsequentibus</u>. Statuimus,
declaramus, quod si aliquis tribus vicibus de fur„
to vel ~~iudic~~ spolio in iudicio conuictus fuerit
vel rem furtiuam vel violenter ablatam
restituerit, is infamis permaneat perpetuo,
nec eidem porte pateant dignitatum nullo„
que donario vel in alijs rebus a nobis pe„
nitus consequetur. Quod si accusato et non con„
victo, diffinito certo numero testium fuerit in„
dicta expurgacio et si in vnius testis te„
stimonio defecerit, propter hoc infamis nulla„
tenus habeatur, sed passo dampnum satisfa„
152. cere teneatur. (22). <u>De furto in aquis, pratis, campis.</u>

÷?

[villa]

Preterea statuimus, quod si aliquis aut quilibet de
unius domini in alterius villa fecerit in lacu, [8, a.
piscina vel in aqua fluenti, in feno, frumen,,
to, in campis, iudicio conuictus dampnum passo
satisfacere et domino, cuius homo furtum commisit,
marc. grossorum soluere tenetur. Depascentes
vero et incidentes gramina, in falce,
vel incidentes ligna in silua domini
alterius, in securi tantummodo pignorentur, pigno,,
ra vero predicta si pignus ea seruandi ius non
habuerit, deferre ea ad proprium iudicem
tenetur.

153. (23). De usuris.

Vsurarum voraginem, in qua facultates
exhauriuntur, compescere cupientes, statuimus eciam,
quod iudei in (s) nostrarum ciuitatum per septimanam
non plus de usura recipiant, nisi tantum a marco
grossum.

1?. (24). De excessibus ministerialium.

Flebili sepe querela recepimus, quod ministeria,,
les per terras quantes pauperes milites et
villas religiosorum fatigandi et vexandi
adinvenerunt modos exquisitos, ita quod si
aliquis inferior miles seu alicuius ville pau,,
peres milites aut villam religiosorum eos pro
beneplacito quibuslibet expensis non pertra,,
chent nec procurent, idem ministeriales ipsos
pauperes milites seu villanos sine culpa
et alicuius causa sine precepto occasione
vexacionis faciendo (s) terminos pro libito sue
voluntatis consignantes et statuentes
eisdem redimere vexacionem sepius de certa
summa pecunie cum eisdem componunt, unde
nos huiusmodi vexacioni obviare volentes, [8, b.
statuimus, quod deinceps ministerialis sub pena
priuacionis sui ministeriatus et spoliacionum omnium
bonorum suorum absque speciali mandato iudicis
aliquam cittacionem facere non presumat, alias
premissam penam et punicionem adicionem
non immerito poterit formidare. De iniu,,

154. (25). Ceterum statuimus, rijs seu illatis vulneribus

quod. Item quocienscumque quiuiscumque seruitorum
condicionis vel status existant, contendere
contingit et pannulus dominum suum tuendo, ex-
empto gladio vel cultello vulnerauerit
aliquem, pro eo iudicii accionem vulnerati vel
amicorum ipsius aliquatenus non incurrat
sed dominus suus culpabilis quando fuerit, impe-
tatur pro vulnere iudicio mediante. De
128. (26). dampno indomitorum iumentorum.
Statuimus insuper, quod interficiens indomitum
iumentum cuiuscumque, IIII or marcas, poledrum
vero interficiens tres marcas et vbi iumen-
tum ictum vel plaga seu culpa alicuius
aborsum fecerit, marcam cum media, et pro po-
ledro secundi anni V marcas is ictum
vel plagam inferens soluere teneatur
vbi vero tercii, quarti, quinti, sexti anni poledra
occiderit, iuxta quod partis dampnum
superexistimet eiusdem poledri occisi
iuramento suo firmauerit, satisfacere
teneatur. De lignis seu vtensilibus
129. (27). intra gandes (s) alterius excidendis. |
Jesus christus Maria. [9, a.
Statuimus eciam, quod quicumque habens cum alio li-
mites, ipsas transgrediendo ligna vel
quelibet vtensilia inciderit, is cuius silua
fuerit, incidentem primo securi, palio et
tunica, secundo et tercio in bobus siue in equis
seu in vno equo pignorare poterit sine
pena. Sed si pignorauerit aliquem in duobus
bobus vel equis, vnum pro se obtinebit et alium
bouem vel equum super fideiussoria caucio-
ne dimittat et signum in arbore, vbi
pignorauit, excidere teneatur. Si quis
vero in gayo alterius furtiue vnum vel du-
as quercus inciderit, pro quolibet querco sex
sextas, si vero tres succiderit, tres fertones |

przeto strony i strona [illegible]
niezapisane !

Addicientes, quod quando super iudicato (11).

Ceterum statuimus, quod quocienscumque (25).

Declaramus eciam et declarare volumus (15).
Decreuimus, quod nos Kazimirus (7).

Flebili sepe querela recepimus (24).

Hoc statuto perpetuo declaramus (14).

Item statuimus, quod aliqui propter (4).
Item statuimus, quod de causis criminalibus (3).
Item statuimus, quod nullus fideiussor (12).
Item statuimus, quod quicumque virginem (20).
Insuper statuimus, quod nostra presencia (11).
Insuper statuimus, quod si quispiam (6).

Perpetuo prohibemus edicto (8).
Preterea statuimus et edicto perpetuo (9).
Preterea statuimus, quod quicumque (5).
Preterea statuimus, quod quilibet fideiussor (12).
Preterea statuimus, quod si aliquis (22).

Quoniam dum multus noster (1).
Quamuis occidens hominem (18).
Quicumque alicui virgini (20).

Si autem subiudex suam, ut premittitur (11).
Statuimus eciam, quod postquam (16).
Statuimus eciam, quod quicumque (27).
Statuimus (et) declaramus, quod si aliquis (21).
Statuimus insuper, quod interficiens (26).
Statuimus insuper, quod si litigator (11).
Statuimus, quod passus dampnum (10).
Statuimus, quod scriptores iudiciorum (2).
Statuimus, quod quocienscumque (13).
Statuimus, quod vbi pater (17).

Usūrarŭm vorāginem, in quā (23).

Vŭlnerans autem knechtenem (18).

18.